NOVOSTI HOBOCTИ

#1138

Samostalni srpski tjednik

Petak 08/10/2021

10 kn/100 din/1.20 €

ISSN 1845-8655

Test i protest

Usred pandemije medicinske sestre i tehničari najozbiljnije protestiraju zbog odluke Ministarstva zdravstva da se necijepljeno bolničko osoblje pri dolasku na posao mora testirati na koronavirus str. 2-4.

Tko je tko među korona-prosvjednicima

PIŠE **Dragan Grozdanić**

Bez vjere u mjere

Na prosvjedu protiv obaveznih Covid potvrda u zdravstvenom sustavu, održanom ispred KBC-a Zagreb, među najglasnijima su bili pater Zdravko Knežević i instruktor fitnessa Andrija Klarić, a antivakserskoj zajednici podršku daju brojni ultradesničari, pojedini liječnici i znanstvenici

Ministar Vili Beroš i Andrija Klarić na prosvjedu ispred KBC-a Zagreb (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Slični ili gotovo isti prosvjedni scenariji odigravaju se u posljednje vrijeme u Francuskoj, Italiji i Grčkoj, zemljama u kojima su propisane mjere obaveznog cijepljenja zaposlenika u javnom zdravstvu, a u Ljubljani su početkom prošlog mjeseca prosvjednici upali u prostorije javne televizije, optužujući je da podupire laži i prevaru oko pandemije koronavirusa. U međuvremenu su razbili i staklo na vratima redakcije N1 Slovenija. Pritom, Covid potvrde i jesu rubno problematične: slovenski je Ustavni sud privremeno suspendirao vladinu odluku o obaveznom cijepljenju državnih službenika zbog mogućeg kršenja radnih prava.

U raspravi između zagovornika radnih prava i prava na zdravlje opet smo mogli čuti kako su protupandemijske mjere laž, prevara i fašizam, što je postala omiljena terminologija kojom postojanje virusa nastoje diskreditirati pojedinci iz takozvane antivakserske zajednice. Dio takvih okupio se i ispred Kliničkog bolničkog centra Zagreb, najveće medicinske ustanove u Hrvatskoj, gdje su uzvicima 'Izdaja, izdaja!' i 'Nećete nas slomiti!', negodovali već prvog dana stupanja na snagu digitalnih Covid potvrda u zdravstvenom sustavu i ustanovama socijalne skrbi. Za ulazak u prostor bolnica Covid potvrdu, osim cijepljenog medicinskog osoblja, moraju posjedovati i pacijenti i njihova pratnja. U protivnom, moraju imati negativan test na koronavirus ili potvrdu o preboljenju zaraze. Ispred bolnice Rebro ukazala se ipak tek šačica nezadovoljnih

IMPRESSUM
Godina XXII / Zagreb | petak, 08/10/2021

NOVOSTI #1138

Samostalni srpski tjednik

IZDAVAČ
Srpsko narodno vijeće
ZA IZDAVAČA
Milorad Pupovac
GLAVNI UREDNIK
Nikola Bajto

ZAMJENICA GLAVNOG UREDNIKA
Andrea Radak

IZVRŠNI UREDNICI
Goran Borković (Portal Novosti), Petar Glodić (Kronika), Boris Postnikov (Kultura)

REDAKTORICE Ana Grbac, Darija Mažuran-Bučević

KOLUMNISTI
Marinko Čulić, Boris Dežulović, Viktor Ivančić, Sinan Gudžević, Boris Rašeta
REDAKCIJA
Paulina Arbutina, Jerko Bakotin, Dragana Bošnjak, Milan Cimeša, Zoran Daskalović, Ivica Đikić, Tena Erceg, Milan Gavrović, Dragan Grozdanić, Mirna Jasić Gašić, Nenad Jovanović, Vladimir Jurišić, Anja Kožul, Igor Lasić, Bojan Munjin, Tamara Opačić, Ivana Perić, Srećko Pulig, Hrvoje Šimičević, i Borivoj Dovniković (karikaturist)
TAJNICA REDAKCIJE
Vedrana Bibić

GRAFIČKI UREDNICI
Ivica Družak, Darko Matošević
DIZAJN
Parabureau / Igor Stanišljević & Damir Bralić, Nikola Đurek

FOTOGRAFIJA NASLOVNICE: Patrik Macek/PIXSELL

ŠTAMPA Tiskara 'Zagreb', Zagreb
TIRAŽA 6500
Novosti su financirane sredstvima Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske i sredstvima Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
REDAKCIJA
Gajeva 7, 10 000 Zagreb
T/F 01/4811 198, 4811 281
info@portalnovosti.com
www.portalnovosti.com

medicinara koji se odbijaju bilo cijepiti, bilo testirati dvaput tjedno, što je jedan od uvjeta da nastave obavljati svoj posao. Teško je reći hoće li i nadalje ustrajati u svojoj odluci: ravnatelj KBC-a, hadezeovac ANTE ĆORUŠIĆ, isprva je najavio da oni medicinski radnici koji nemaju Covid potvrdu ili dokaz o preboljenju, a ne žele se testirati, taj dan neće dobiti dnevnicu, da bi potom spominjao čak i mogućnost otkaza. Premda je moguće razumjeti i one kojima, prema vlastitom priznanju, višekratno testiranje i guranje štapića u nos stvara nelagodu, treba podsjetiti da ih u bolničkim sobama čekaju teško imunokompromitirani bolesnici. Stvar je ozbiljnija uzmemo li u obzir tvrdnje ministra zdravstva VILIJA BEROŠA da je prvoga dana uvođenja Covid potvrda u zdravstvenim ustanovama testirano 6.236 medicinskih radnika od koji je njih 20 bilo pozitivno na koronavirus.

Prosvjedna zvijezda ispred zagrebačkog KBC-a postao je po svemu incidentni pater ZDRAVKO KNEŽEVIĆ, član Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, koji se nimalo nježno obratio Berošu. Ministar se ondje pak ukazao s maskom na licu, neodlučan kamo krenuti i gdje da se skloni od najezde agresivnih tonova, gotovo skrušen i pretvoren u karikaturalnu pojavu antijunaka, nimalo nalik heroju kakvim su ga, na početku pandemije, na svojim crtežima prikazivala djeca.

'HITLEROVI suradnici su završili na vješalima. Izdajniče! Stidi se, stidi se', zajapureno je prema Berošu urlao pater Knežević.

'Sva ova pandemija, to je namješteno, sve je napravljeno da se ljude porobi. Od početka pratim ovu prijevaru i fašizam i činjenje naroda idiotima. Ne mogu šutjeti', povjerio se pak ispovjednički pater novinarima.

Osim globalno aktualnog trenda pobune koji širom Europe i svijeta traje protiv koronamjera, ministru zdravstva očito stiže na naplatu i dio vlastite (političke) nedosljednosti, koja se od početka pandemije očitovala u nizu kontradiktornih mjera što ih je propisao Stožer civilne zaštite RH, a čiji su se članovi, uostalom kao i ministar, katkad ponašali privilegiranije od drugih građana.

Geneza prosvjeda je manje-više jasna: pater Knežević lani je predvodio molitvenu procesiju u organizaciji konzervativne udruge Vigilare, čiji je predsjednik australski povratnik VICE JOHN BATARELO i koja, osim što je početkom ove godine proglašena krivom za diskriminaciju, poticanje na diskriminaciju i uznemiravanje LGBTIQ osoba i njihovih obitelji temeljem tužbe koju je protiv njih podnijela udruga Dugine obitelji, diskreditira cjepivo promovirajući teze o njegovoj povezanosti s pobačajem. S obzirom na paterovu gorljivost za očekivati je da će on već sljedećom prilikom dobiti istaknutu ulogu na pozornici takozvanog Festivala slobode, bizarnog skupa antivaksera i teoretičara svega i svačega, pojedinaca kojima je, eto, tek pandemija (ali ne i političke okolnosti poput pljačke, kriminala i korupcije u zadnja tri desetljeća) probudila osjećaj ugroženosti njihovih temeljnih prava i sloboda. S takvih skupova, dakle, već smo imali prilike čuti različite propagandne poruke usmjerene k omalovažavanju, pa i pobijanju postojanja pandemije koronavirusa. Festival također pohode ultradesničari poput povjesničara ZLATKA HASANBEGOVIĆA i suverenista HRVOJA ZEKANOVIĆA, pojedinih članova Domovinskog pokreta i Mosta, ali i notornog voditelja Bujice VELIMIRA BUJANCA.

Ukratko, antivakserska propaganda koja se oslanja na brojne teorije i glasine koje promiču različiti 'alternativci' i nadriliječnici, interesni konzervativni lobiji i trampisti, ali i drugi pojedinci koji su osjetili mogućnost petominutne slave u aktualnoj pandemiji, usporediva je s najnovijim objedama patera Kneževića, kako i priliči pripadnicima radikalnijeg krila Katoličke crkve u Hrvatskoj. U međuvremenu, Hrvatska pokrajina Družba Isusova ogradila se od Kneževićevih neprimjerenih izjava, kazavši da ga nije ovlastila kao svog člana za sudjelovanje na prosvjednom okupljanju ispred bolnice i ispričavši se svima onima koje su njegov riječi povrijedile.

U kakofoniji prosvjednih nota i glasova ispred bolnice ukazao se i ANDRIJA KLARIĆ, instruktor fitnessa i vlasnik jedne zagrebačke teretane, koji je javnosti postao poznat nakon što je u veljači, usprkos zabrani Stožera, iz protesta otvorio teretanu, nakon čega su ga policajci priveli. U bolničkom krugu bio je među najupornijima u nastojanju da ministru ukaže na to da postoji i druga istina koju javnost treba čuti i da tu istinu zastupaju neki drugi pripadnici znanstvene zajednice koje treba dovesti na javni servis, na uslugu građanima, pa da vidimo tko koga tu mulja.

Njegovi istupi kao da sugeriraju da prije korone nije bilo različitih zaraznih bolesti i kao da neke, prilično opasne, nisu pobijeđene upravo – cijepljenjem. Prema Klarićevoj verziji istine, koju poput lego kocaka nadograđuje iz samo njemu dostupnih podataka i izvora, nakon ovih 18 mjeseci muke i nauke, otvaranja i zatvaranja granica i gradova, cijeli svijet se može činiti naivnim i glupim. Cijeli svijet osim Klarića, koji je u međuvremenu napredovao do znanstvenog eksperta pa je svoje spoznaje o pandemiji požurio otkriti javnosti i u notornoj emisiji Bujica. Čak štoviše, uvidom u njegovu internetsku stranicu može se zaključiti na koji način Klarić beskompromisno razotkriva mitove o koronavirusu. Još kako! Pa tako piše da sveopća znanost ne želi prihvatiti notornu istinu po kojoj hidroksiklorokin, lijek protiv malarije, i Ivermektin, lijek protiv parazita namijenjen konjima, služe za prevenciju i liječenje Covida–19. Na istoj stranici najzanimljiviji je tekst naslovljen 'Deklaracija o zaštiti slobode i temeljnih ljudskih prava' koji su, kako piše, inicirali liječnici i drugi ljudi iz zdravstvenog sektora, a prikupljanje potpisa koordinira upravo Andrija Klarić. Do srijede prijepodne dokument je potpisalo inicijalima (?!) preko pet hiljada građana, među kojima ima skladištara, profesora, učitelja tenisa i vodoinstalatera, uz solidan broj medicinskih sestara i liječnika, ali i svećenika, nogometaša, umirovljenica i knjigovotkinja. Deklaracija u svoje tri točke među ostalim propagira ukidanje svih oblika izravne ili neizravne prisile na cijepljenje protiv bolesti Covid–19. Ipak, o kakvim se izravnim prisilama radi nije poznato. Ni one neizravne također ne postoje, budući da se svaki građanin koji se ne želi cijepiti može testirati na koronavirus ondje gdje je to potrebno.

'Deklaraciju o zaštiti slobode i temeljnih ljudskih prava' su, kako piše, inicirali liječnici i drugi ljudi iz zdravstvenog sektora, a prikupljanje potpisa koordinira Andrija Klarić

Nutricionistkinja Anita Šupe (Foto: Duško Jaramaz/PIXSELL)

Deklaracija zbog navodne diskriminacije i segregacije ljudi zahtijeva ukidanje potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju zaraze, temeljem kojih se, kako piše, osobama koje ih posjeduju odobrava korištenje prirodnih i stečenih prava, dok se ostalima to uskraćuje. I ova teorija čini se manipulativnom budući da su i cijepljeni građani zbog onih necijepljenih uskraćeni za mnoge životne radosti i predpandemijske normalnosti (osim uz masku i preporučeni razmak) pa ne pišu i ne objavljuju kojekakve budalaste deklaracije o ljudskim pravima. U spomenutom dokumentu kao zamjenice koordinatora navedene su i dvije liječnice, specijalistica ginekologije i opstetricije MIRJANA RADAN i specijalistica dentalne medicine IVANA KAUF PULJEVIĆ. Za primijetiti je da su obje liječnice u većoj ili manjoj mjeri povezane, opet, s Katoličkom crkvom. I dok potonja liječnica, barem prema objavi na društvenim mrežama, podupire molitelje ispred bolnica iz Inicijative 40 dana za život, ali i njihove simpatizere, koji svojim nametljivim sugestijama žele spriječiti pravo žena na abortus, Radan je gorljiva propovjednica vjere, što se može vidjeti iz njezinih javnih nastupa uglavnom na lokalnim televizijama i tribinama. Kao predstavnica Hrvatskog katoličkog liječničkog društva lani je izabrana u nastavno zvanje docentice religijskih znanosti na zagrebačkom Fakultetu filozofije i religijskih znanosti. Radan je doktorirala na temi zamjenskog majčinstva i potpomognute oplodnje pa iz njezinih predavanja možemo doznati da surogat majčinstvo narušava grananje obitelji i obiteljskog stabla, ali i potiče kriminal, reproduktivnu prostituciju, reproduktivni turizam i genetički primitivizam.

Pater Zdravko Knežević (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Sva ova pandemija, to je namješteno, sve je napravljeno da se ljude porobi. Od početka pratim ovu prijevaru i fašizam i činjenje naroda idiotima. Ne mogu šutjeti, povjerio je pater Zdravko Knežević novinarima

Među antivakserima sve je popularnija i umirovljena pedijatrica NADA JURINČIĆ, također jedna od rado viđenih gošći u Bujici. Ondje je, kako je to arhivirao i portal Faktograf, iznosila dezinformacije da virus SARS-CoV–2 nije izoliran te da virusi ne postoje, nego su oni izlučevine naših stanica (?!).

Poznati korona-skeptik je i IVAN LOVRINOVIĆ, profesor ekonomije i član predsjedništva stranke Promijenimo Hrvatsku, jedan od uvaženih govornika na prošlomjesečnom skupu Festivala slobode, koji je opisao kao prosvjed protiv jednoumlja mišljenja. Lovrinović se, izuzmemo li izgovoreno, pokazao jedino kao medicinski analfabet, što je usporedivo i s njegovom političkom karijerom.

Na spomenutim skupovima šibenska nutricionistkinja ANITA ŠUPE postaje sve izraženije ideološka, a sve manje gastronomska uzdanica desnice. U zadnjem obraćanju kazala je da postoji lijek za Covid predstavljen u Rimu, a cjepiva je nazvala neispitanima i eksperimentalnima. JOSIPA JURIČEV-SUDAC, magistrica biokemije koja svoju pojavu u javnosti također zahvaljuje pandemiji koronavirusa, bila je 2015. godine kandidatkinja političkog projekta Domovina udruge U ime obitelji ŽELJKE MARKIĆ, natječući se u 7. izbornoj jedinici. O njezinim antivakserskim izjavama koje promiče u rubnim televizijskim emisijama i podcastima mogla bi se već sročiti i omanja knjiga. A dalo bi se i ovako unedogled nabrajati: nepravedno bi bilo izostaviti internisticu LIDIJU GAJSKI koja, unatoč tome što je virus izoliran, plasira teze da je on nepoznat pa stoga nije jasno na koji način je napravljeno cjepivo. Pridružimo li toj družini stavove fizičara, povjesničara, filozofa i vanjskog suradnika Hrvatskog katoličkog sveučilišta STIPU KUTLEŠU, jedna omanja akademska antivakserska zajednica mogla bi biti kompletirana. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

UGOVOR
S ĐAVLOM

Dvadeset prvo i posljednje stoljeće

PIŠE Boris Dežulović

Ne, ne, vjerojatno je nesporazum, oprezno će jedan student, jer – nemojte se ljutiti, gospodine profesore – tako kako ste nam vi objasnili, ispada da se bolničko osoblje uopće nije htjelo ni testirati, a kamoli cijepiti. Da, mladiću, ljudi koji rade u bolnici nisu se htjeli ni cijepiti, ni testirati. Usred pandemije? Usred pandemije

Kad jednom završi kužni i kolerični hrvatski srednji vijek, a prostor nekadašnje Republike Hrvatske opet prozrače renesansa, humanizam i prosvjetiteljstvo, o hrvatskom dvadeset i prvom stoljeću – u popularnoj historiografiji duhovito nazvanom 'dvadeset prvo i posljednje' – pametni će neki ljudi pisati debele knjige i studentima pojašnjavati složeni povijesni, politički, društveni, kulturni i svaki drugi kontekst potpunog civilizacijskog sloma hrvatskog društva.

Valjda ćemo tada konačno saznati ono što – jednako kao i buduće studente hrvatske medijevalistike – zanima i nas ovdje, sada, duboko u mračnom dvadeset prvom i posljednjem stoljeću: što se dogodilo, gdje je točno, kad i zašto pošlo ukrivo, kako je uopće bilo moguće da u jesen te 2021. godine, usred zloglasne pandemije koronavirusa, medicinske sestre i tehničari najozbiljnije protestiraju zbog odluke Ministarstva zdravstva da se necijepljeno bolničko osoblje pri dolasku na posao mora testirati na koronavirus?

Studentima, naravno, neće biti jasno – misli su im valjda odlutale, kako već neusredotočenim studentima vazda misli bježe, pa su vjerojatno zbog toga nešto prečuli – jer im se, eto, učinilo da je profesor upravo rekao kako je necijepljeno bolničko osoblje usred svjetske pandemije najozbiljnije protestiralo zbog odluke o obaveznom testiranju na poslu. Da, ponovit će onda profesor, necijepljeno bolničko osoblje najozbiljnije je usred svjetske pandemije protestiralo zbog odluke o obaveznom testiranju na poslu.

Ne, ne, vjerojatno je nesporazum, oprezno će onda jedan student, jer – nemojte se ljutiti, gospodine profesore – tako kako ste nam vi objasnili, ispada da se bolničko osoblje, dakle osoblje koje radi u bolnici, tada uopće nije htjelo ni testirati, a kamoli cijepiti. Da, mladiću, ljudi koji rade u bolnici nisu se htjeli ni cijepiti, ni testirati. Usred pandemije? Usred pandemije. Zašto se, zaboga, usred pandemije ne bi htjeli cijepiti? Zato što se to tada općenito smatralo pravom izbora. I nakon toga su se bunili još i zbog obaveze testiranja? Opet točno. Ispričavam se, i dalje govorimo o bolničkom osoblju? Da.

Znam! dosjetit će se jedna studentica: testovi su sigurno bili bolni, riskantni i opasni? Ne, naravno, bili su posve sigurni. Znam! dosjetit će se druga: vjerojatno su ih morali sami plaćati? Ne, plaćala ih je država. Država je plaćala testove necijepljenim zdravstvenim radnicima? Da. I oni se svejedno nisu htjeli testirati? Da. Zbog čega su, naravno, dobili otkaz? Zapravo i ne. Nisu? Ne.

Oprostite što inzistiram, u potpunoj nevjerici javit će se opet onaj student, vi nama sada želite reći da su se zdravstveni radnici, ljudi dakle koji rade u bolnici i u neposrednom su kontaktu s bolesnicima, usred svjetske pandemije najprije odbili cijepiti, pa onda i protestirali zbog obaveze posve sigurnog i besplatnog testiranja, kojim bi se provjerilo jesu li zaraženi i opasni za vlastite pacijente? Da. Ali zašto, zaboga?

Eh, zašto. Polako, cijela su četiri semestra pred nama, zato ste valjda i izabrali studirati hrvatski srednji vijek.

Valjat će nam, eto, zapamtiti dan i datum: ponedjeljak je, 4. listopada 2021. godine, medicinsko osoblje i građani predvođeni jednim isusovačkim svećenikom pred zagrebačkim Kliničkim bolničkim centrom gnjevno demonstriraju protiv odluke o obaveznom testiranju necijepljenih zaposlenika u zdravstvu, pred splitskim Kliničkim centrom zbog obaveznog testiranja demonstrira gnjevno bolničko osoblje i građanstvo predvođeno predsjednikom Županijske skupštine, a predsjednik sindikata zaposlenih u zdravstvu na televiziji objašnjava kako je obavezno testiranje necijepljenog bolničkog osoblja neustavno. O da: Ustavni sud mrtav će ozbiljan raspravljati je li obavezom testiranja za ljude koji rade s bolesnicima povrijeđen Ustav Republike Hrvatske.

Ponedjeljak je, eto, 4. listopada, prvi dan provođenja odluke Ministarstva zdravstva o obaveznom testiranju necijepljenih zdravstvenih radnika dva puta tjedno. Dan kad je samo u osječkoj bolnici obavezno testiranje otkrilo šestero zaraženih liječnika. Šestero. Zaraženih. Liječnika. Ljudi dakle koji liječe građane. Građane koji onda, posve razumljivo, demonstriraju zbog toga što se njihovi liječnici i medicinske sestre moraju testirati.

Republika Hrvatska, dvadeset prvo i posljednje stoljeće. Temeljito otupjelo društvo koje u ovom trenutku, usred svjetske pandemije koronavirusa, zaista vodi najozbiljniju javnu raspravu o pravu bolničkog osoblja na slobodni izbor kod testiranja na zarazne bolesti. Rasprava u kojoj zaista mrtvi ozbiljni sudjeluju ministri, doktori, sindikalisti, pravnici, ustavni suci i aktivisti za ljudska prava, rasprava u kojoj je legitimno pitanje – bez ikakve zajebancije – zašto necijepljene medicinske sestre, tehničari i kirurzi dvaput tjedno moraju prije posla provjeriti jesu li možda zaraženi.

Preostale zdrave moždane stanice, ako je ijedna uopće i ostala, očajnički se bore da procesuiraju tu informaciju, ispričavaju se što inzistiraju – znaju da je glupo, ali učinilo im se da se javnost mrtva ozbiljna pita zašto zdravstveni radnici dvaput tjedno moraju prije posla provjeriti jesu li zaraženi – pa se nemoćno pridružuju nepreglednom mnoštvu mrtvih moždanih stanica koje su izvršile samoubojstvo još kad se slobodarsko društvo onomad pitalo zašto bi se zaposleni u bolnicama uopće trebali cijepiti. Granica je prijeđena.

Granica je pritom, kako bi se ljudska glupost osjećala neugroženom, oprezno dislocirana najdalje dokle se ljudski razum uopće bio u stanju dobaciti – na somnambulno glupoj hiperboli o, štajaznam, otporu pučanstva i profesije protiv obaveznog testiranja necijepljenih bolničara – pa ipak je prijeđena u par dana. Po tko zna koji put, podcijenili smo ljudsku glupost, najrazorniju poznatu prirodnu silu.

Od tog strašnog 'ovog trenutka' nadalje ne postoji više nijedno nelegitimno pitanje. Na primjer: nakon što više nije pitanje zašto se vaš liječnik treba cijepiti, već zašto se uopće mora i testirati, nije više pitanje ni zašto se mora testirati, već zašto, recimo, mora nositi zaštitnu masku, omraženu 'brnjicu'. A ako više nije pitanje ni zašto brnjicu mora nositi, recimo, vaš zubar, dok pedalj od vaših razjapljenih čeljusti petlja oko gnojnog granuloma, bogami nije pitanje ni zašto je mora nositi, štajaznam, kardiokirurg koji će operirati Ebsteinovu anomaliju vašeg tek rođenog djeteta.

Zašto, zaista, cijelo vrijeme iscrpljujuće, kirurški minuciozne – dobro, naravno da je kirurška – dvanaestosatne rekonstrukcije trikuspidnog zaliska na klonulom srcu vaše bebe, sa skalpelom u ruci nadnesen nad njen mali, širom rastvoreni prsni koš, kirurg mora nositi zaštitnu masku? Dvanaest sati! Ako je maska robovska 'brnjica' već i građaninu pred šalterom u općini, zamislite kakav je tek poniženi rob taj nesretni dječji kardiokirurg, dok cijelo vrijeme teške operacije, punih dvanaest sati, sa zagušljivom maskom preko lica mora koncentrirano prtljati oko srčanih zalistaka jednomjesečne bebe?

Dalje je lako: ako su cijepljenje i testiranje stvar ljudske slobode i prava izbora, ako je stvar slobodnog izbora i nošenje zaštitne maske, onda ne samo da je stvar slobodnog izbora i hoće li kardiokirurg prije operacije dezinficirati ruke, nego je stvar slobodnog izbora već i to hoće li uopće završiti medicinu i specijalizirati kardiokirurgiju.

Najzad, budimo dosljedni, zašto samo kardiokirurzi mogu i smiju obavljati operacije srca? Zašto doktori uopće moraju liječiti bolesne ljude? Zašto naš kardiokirurg ne bi igrao centarfora u Liverpoolu, što je cijeli život sanjao, a da njegov posao radi netko tko je cijeli život želio operirati srca? Zašto rekonstrukcije trikuspidnih srčanih zalistaka kod beba ne bi mogao, htio i smio – ukratko, shvatili ste, sve osim 'morao' – izvoditi i građanin s osam razreda osnovne škole koji se toga časa slučajno zatekao pred bolnicom, recimo demonstrirajući protiv terora cjepiva, zaštitnih maski, obaveznog testiranja i takozvane struke?

U ovom trenutku vama to, jasno, izgleda kao glupo pretjerivanje, ali – dopustite da vas podsjetim – prije samo nekoliko dana kao glupo pretjerivanje izgledala vam je već i nategnuta, tanka hiperbola o necijepljenim bolničarima koji bi demonstrirali protiv obaveznog testiranja na koronavirus.

Oprostite – javit će se onda onaj nadobudni student – to znači nije bila hiperbola? Ne, nije: slobodarsko hrvatsko društvo stvarno se na kraju pobunilo protiv terora struke i obaveznog završenog medicinskog fakulteta za liječnike i specijalizacije za kirurge. Nemoguće! O, vrlo moguće.

Pa kako su uopće preživjeli?

Tko kaže da su preživjeli? ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Nakon smjene Nikole Vukovića i Ante Samodola iz Uprave Zagrebačkog holdinga

PIŠE Ivica Đikić

Koliko Možemo?

Premda su kritike iz HDZ-a besramne, ne može se poreći da su prva četiri mjeseca lijevo-zelene vlasti obilježena konfuzijom, improvizacijom, vidnom šokiranošću zatečenim stanjem i zagledanošću u vlastite probleme

Četiri mjeseca na vlasti u Zagrebu, nakon dvadesetak godina vladanja MILANA BANDIĆA, nikako nisu dovoljna da bi se izvodili generalni zaključci o upravljačkim i političkim sposobnostima gradonačelnika TOMISLAVA TOMAŠEVIĆA i ljudi kojima je okružen. Prva četiri mjeseca, međutim, jesu dovoljna za konstataciju da je platforma Možemo! došla na vlast nespremna i pomalo nesvjesna o kakvom je zalogaju riječ: možda će za šest mjeseci ili za godinu dana njihovo funkcioniranje biti organiziranije i efikasnije, no zasad, najblaže rečeno, nema puno razloga za optimizam, izuzev nesumnjivih dobrih namjera i poštenja. Premda su kritike iz HDZ-a besramne, licemjerne i isprazne, jer su dojučerašnji Bandićevi koalicijski partneri nakon stotinu dana počeli proglašavati Tomaševićevu propast zbog toga što nije riješio sve zagrebačke probleme i što se poziva na katastrofu koja je u svakom smislu ostala iza Bandića, kao da je Bandić otišao prije deset godina, ne može se poreći da su prva četiri mjeseca lijevo-zelene vlasti obilježena konfuzijom, improvizacijom, vidnom šokiranošću zatečenim stanjem i zagledanošću u vlastite probleme umjesto jasnog i preciznog komuniciranja s javnošću o tome kakva je realnost Zagreba te kako se i kojom dinamikom izvući iz provalije. I ne samo izvući iz provalije nego i ponuditi realan plan unaprjeđenja života u Zagrebu, unazađenom i teškim potresom, barem u nekim segmentima koji ovise o gradskoj upravi, odnosno ispuniti dio predizbornih obećanja i najava.

'Kosturi iz ormara', što je postala općeprihvaćena šifra za Bandićevu kataklizmičnu ostavštinu, zaista jesu golemo opterećenje novoj gradskoj vlasti i sigurno nije rješenje u onome što je prije nekoliko dana predložio šef zagrebačkog HDZ-a MISLAV HERMAN, naime, da se kosture ostavi u ormarima i da se Tomašević počne baviti sadašnjošću i budućnošću. To nije moguće sve kad bi se i htjelo, jer najkrupniji od tih 'kostura' uopće nije 'kostur' nego proračunska rupa od oko milijardu i sto milijuna kuna koja je bila vidljiva svakom iole upućenom i mjesecima prije izbora: riječ je o tome da je Bandićeva administracija, uz skupštinsku podršku HDZ-a, naumila pokriti proračunsku potrošnju od blizu milijardu i sto milijuna kuna prihodom od prodaje zemljišta Gredelja, Paromlina i Zagrepčanke, a od prodaje nije bilo ništa i nije moglo biti ništa, jer nije poduzet nijedan ozbiljan korak da se pripremi tako krupna i kompleksna prodaja. 'Kosturom' se ne može nazvati ni oko 80 milijuna kuna godišnjeg gubitka u ZET-u, jer je odavno poznato da je, između svega ostalog, Bandiću javni prijevoz služio za kupovanje naklonosti birača i da se pritom nije pitalo za cijenu. Troškovi programa 'roditelj-odgojitelj' također se ne mogu okarakterizirati nečim za što se nije znalo i na što se nije moglo računati, a ista je stvar i s fakturama za poslove koje je Grad ranije naručio, i s honorarnim ugovorima za stotine Bandićevih savjetnika i prijatelja... Nije bilo nepoznato ni to da nova vlast stiže u neprijateljsko okruženje, u strukturu koju su gradili Bandić i HDZ, i da ih čekaju mnoge unutrašnje mine i opstrukcije, uz nabrušenost velike većine drugih političkih aktera i medija.

O čemu Tomašević zapravo govori kad govori o 'kosturima iz ormara'? U prošla četiri mjeseca, gradonačelnik i dvoje njegovih zamjenika nisu u javnost iznijeli ni jedan slučaj značajnijeg odljeva gradskog novca u Bandićevoj režiji a za koji se prethodno nije znalo ili nije moglo znati, ako se htjelo. Nisu javnosti dosad otkrili ni jedan nepoznati krupni slučaj Bandićevog neodgovornog ili kriminalnog baratanja javnim novcem.

Dobro, može biti da se radi o svjesnoj – mada pogrešnoj – Tomaševićevoj odluci da se ne bavi prošlošću na konkretan način i da istraživanje kriminalnih novčanih tokova u potpunosti prepusti policiji i Državnom odvjetništvu, no čemu onda uporno spominjanje rečenih 'kostura', čemu umorno otpuhivanje i izraz na licu koji kao da poručuje – ne znate vi s čime smo se mi suočili, bolje da ne znate. Pa, kao što smo vidjeli, zainteresirana javnost više-manje unaprijed je znala s čime će se susresti nova zagrebačka vlast, nema tu ničeg naročito neočekivanog, a ako se i naišlo ili nailazi na nešto neugodno što se nije znalo ili očekivalo, Tomašević i njegovi ljudi o tome šute ili komuniciraju gestama i grimasama. Nije bilo neočekivano ni to da nova vlast neće moći odmah imenovati svoje ljude na pročelničke i druge rukovodeće položaje, budući da zakon predviđa proceduru javnog natječaja u većini slučajeva, ali gradonačelnik i to pribraja u opravdanja za svoju pasivnost i svezanost u pogledu pozitivnih i donekle vidljivih promjena i iskoraka u Zagrebu. Zašto Možemo! nije imalo plan za premošćivanje te očekivane situacije koja će, po svemu sudeći, potrajati otprilike do kraja godine?

Nespremnost i brzopletost najkardinalnije su se dosad očitovale u imenovanju dvojice čelnih ljudi Zagrebačkog holdinga – NIKOLE VUKOVIĆA, predsjednika Uprave, i ANTE SAMODOLA, Vukovićevog zamjenika. Tomašević je njih dvojicu postavio u lipnju mimo javnog natječaja s obrazloženjem da je stanje u Holdingu toliko teško da mora hitno djelovati i dovesti svoje ljude umjesto Bandićevih kadrova: usprkos pravnim normama, taj interventni potez bio je shvatljiv i opravdan u okolnostima kad na suprotnoj strani stoji družina koja je o trošku građana ispunjavala političko-kriminalne pothvate i hirove Milana Bandića. Tri mjeseca kasnije, međutim, gradonačelnik je smijenio Vukovića i Samodola. 'Ne dovodim u pitanje njihovo znanje, a iako smo se dogovorili oko ciljeva, došlo je do sve teže suradnje, posebno oko koncepcije vođenja. Imali smo različite vizije. Oni su teško surađivali s novim članovima Uprave, s članovima Nadzornog odbora, a u konačnici i s nama', objasnio je Tomašević razrješenje Vukovića i Samodola. Kako se tako brzo stiglo do razilaženja u konceptu vođenja Holdinga? Tako brzo razilaženje oko temeljnih pitanja govori, zapravo, da koncepcije nije ni bilo i da Tomašević nije ozbiljno ni porazgovarao s Vukovićem i Samodolom prije nego što ih je imenovao na ključne funkcije u tvrtki koja zapošljava više od sedam i pol tisuća ljudi i čini okosnicu operativnog upravljanja svim komunalnim, i ne samo komunalnim, poslovima u Zagrebu. Čini se da se gradonačelnik, mimo usuglašavanja o konceptu, nije stigao obavijestiti ni o tome kakvi su karakteri Vuković i Samodol, a nisu poznati po političkoj poslušnosti i spremnosti na kompromis, te kakva je njihova poslovna etika i ekonomska filozofija, ali bili su mu toliko važni i toliko im je vjerovao da je zbog njih odlučio zaobići proceduru i naći se pred Povjerenstvom za odlučivanje o sukobu interesa.

Smjena dvojice tako bitnih menadžera poslije samo tri mjeseca, i to zbog neslaganja u generalnom usmjerenju, nije ništa drugo nego blamaža na otvorenoj sceni, pri čemu blamaži, vjerojatno, nije kraj, jer se očekuje da i Vuković i Samodol iznesu svoje viđenje razlaza, viđenje koje neće ići u prilog Tomaševiću. I ne radi se samo o blamaži već i o dokazu kadrovskog i idejnog glavinjanja na najvišoj razini, dokazu da Tomašević ne drži situaciju pod kontrolom i da mu teško ide razlikovanje bitnog i nebitnog. U prilog ovom potonjem govori i gradonačelnikovo neprestano bavljenje javnim nadmudrivanjem s PETROM PRIPUZOM, gazdom moćne firme za zbrinjavanje smeća i Bandićevim omiljenim poduzetnikom: to je primjer amaterskog upadanja u pripremljenu zamku iz koje se gradonačelnik, za razliku od Pripuza, teško može iskobeljati bez ogrebotina na vlastitoj vjerodostojnosti. Mogao se steći utisak da je otpad jedini ili barem najveći problem Zagreba, a nije tako.

Tomislav Tomašević i lijevo-zelena koalicija potrošili su, dakle, četiri mjeseca na oglase za zapošljavanje novih pročelnika i direktora, na prepirku s Pripuzom, na iznuđene reakcije na događaje, na probleme s glomaznim otpadom, na neuspješni kadrovski eksperiment u Upravi Zagrebačkog holdinga i na vatrogasne intervencije u pojedinim ustanovama, kao i na pozitivne poteze poput ušteda na naknadama i službenim vozilima, poput osjetnog smanjenja broja resora u gradskoj vlasti, privođenja adventskog sajma zakonu i razumu te revidiranja cijena najma brojnih gradskih poslovnih prostora. Posao kojim su najviše okupirani, prema više puta ponovljenim riječima samog Tomaševića, jest financijska konsolidacija Grada, što ponajprije podrazumijeva pregovore i dogovore s poslovnim bankama. Ne znamo, međutim, o kojim bankama se radi, o čemu se točno pregovara i tko savjetuje Tomaševića u tim pregovorima, s obzirom na to da gradonačelnik nije ekspert za to područje. S druge strane, znamo da je SDP-ovac BORIS LALOVAC, bivši ministar financija, došao pomoći gradskoj vlasti u sastavljanju proračuna za 2022., jer Možemo! nema dovoljno svojih kompetentnih stručnjaka za izradu tako kompleksnog političkog i financijskog dokumenta. Kao što ih nema ni u nekim drugim delikatnim oblastima.

Istovremeno, puna fokusiranost na Zagreb dovela je do generalne stagnacije platforme Možemo! kad je riječ o prisutnosti u medijima na teme koje se ne tiču glavnog grada, i kad je riječ o jačanju organizacije i u Zagrebu i drugdje u Hrvatskoj. Možemo! kao da je prestalo okupljati ljude u strahu od toga da će im se sad pokušati priključiti oni koje vode motivi koristoljublja i sličnih privatnih interesa: to je refleks aktivističke grupe, a ne političke organizacije koja ima dugoročne i najviše ambicije. Na ruku im, u pogledu rejtinga u anketama, ide samo dugotrajno raspadanje SDP-a, ali ni to valjda ne može trajati vječno. ■

Slabo prolazno vrijeme – Tomislav Tomašević (Foto: Boris Šćitar/Večernji list/PIXSELL)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Novinarski tim više europskih medija, uključujući i Novosti, proveo je višemjesečno istraživanje o policijskom postupanju prema migrantima

PIŠE **Jerko Bakotin**

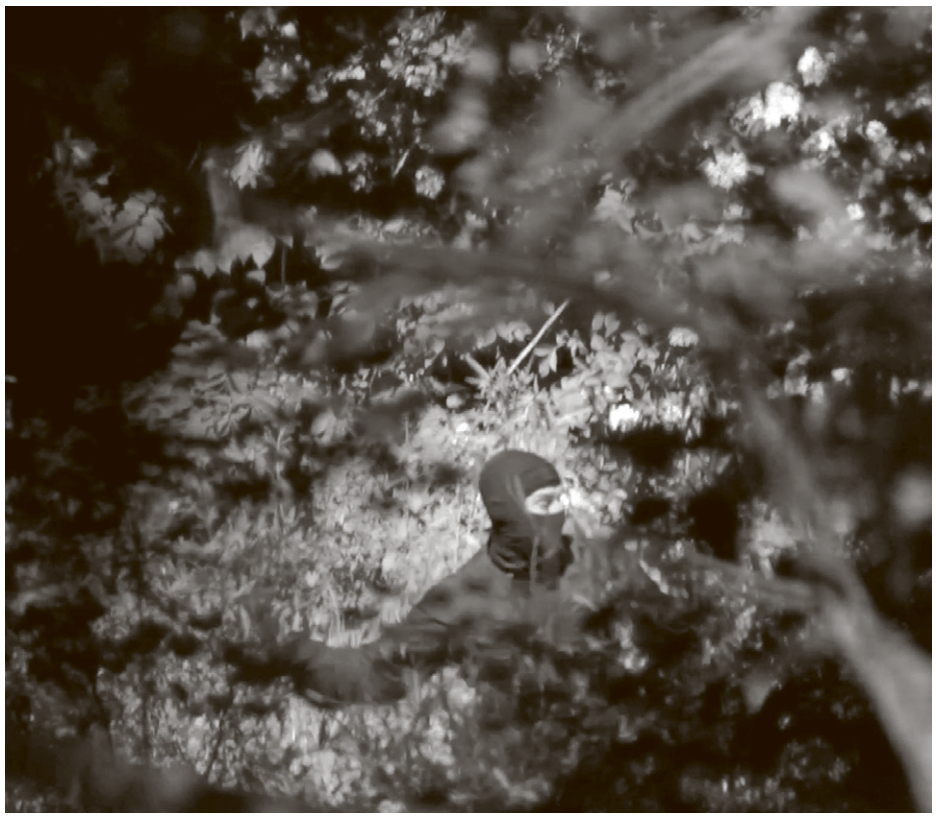

Snimka udaranja migranata tonfa-palicama (Foto: Lighthouse Reports)

Palice s granice

Snimka nasilnog istjerivanja migranata nastala je 15. lipnja ove godine na hrvatsko-bosanskoj granici kod Rakovice. 'Muškarci u tamnoplavim uniformama, s fantomkama na licu, prisiljavali su ih da se prolazeći kroz duboku vodu vrate u Bosnu. Prebijali su ih tonfa-palicama', kaže nizozemski novinar Klaas van Dijken koji je snimio premlaćivanje. MUP najavljuje provođenje istrage

TAMNOPUTI ljudi gaze preko duboke vode usred šume, bolno se držeći za dijelove tijela. U pozadini par muškaraca s maskama na glavama i u tamnoplavim uniformama bez oznaka dokono vitla policijskim tonfa-palicama. Odjekuju udarci i jezivi krikovi koji upućuju da se u blizini odvija premlaćivanje. Potom migranti u panici, jedan po jedan, prolaze pored uniformiranih osoba koje ih naizmjence usput 'zakače' tonfom te sile da utrče u granični riječni kanal. Riječ je o grupi migranata iz Afganistana i Pakistana koji kažu da su prethodne noći prešli iz Bosne i Hercegovine u Hrvatsku te da ih je tog jutra uhvatila grupa od desetak policajaca. Zatražili su azil, no umjesto toga policajci su ih, tvrde, kombijem odveli do granice i teško premlatili.

Riječ je o sadržaju snimke nastale 15. lipnja ove godine na hrvatsko-bosanskoj granici, između općine Rakovica u Karlovačkoj županiji i sela Šturlić nedaleko Cazina u Unsko-sanskom kantonu, tijekom zajedničkog višemjesečnog istraživanja novinara niza europskih medija – neprofitne istraživačke organizacije Lighthouse Reports, istraživačkih magazina Švicarske Radiotelevizije (SRF) 'Rundschau', magazina 'Monitor' njemačkog javnog servisa ARD, ARD-ovog dopisništva u Beču, francuskog lista Libération, njemačkog Der Spiegela, nizozemske televizije Pointer, RTL-a Hrvatska i tjednika Novosti. Istraživanju su doprinijeli istraživački kolektiv Disinfaux i slobodni novinari BASHAR DEEB, JACK SAPOCH, ANDREI POPOVICIU i LAMIA ŠABIĆ.

Cilj je bio utvrditi tko su 'maskirani ljudi' u uniformama bez oznaka, koji prema brojnim svjedočanstvima u više država Europske unije – Hrvatskoj, Grčkoj i Rumunjskoj – po sličnom obrascu protjeruju i premlaćuju migrante. Tijekom istraživanja novinari su na hrvatsko-bosanskoj i srbijansko-rumunjskoj granici uporno snimali *pushbackove*, odnosno ilegalna protjerivanja migranata, na stabla postavljali kamere, a postupanje policije nadgledali dronovima. Samo u Hrvatskoj su razgovarali s nekoliko bivših visokorangiranih policijskih dužnosnika i čitavim nizom sadašnjih i bivših zaposlenika Ministarstva unutarnjih poslova, a na društvenim mrežama Instagramu i Facebooku detaljno pratili profile više od 250 policajaca. Snimljeno je 14 skupnih *pushbackova* s protjerivanjem ukupno 189 migranata, od čega 148 iz Hrvatske. Prikupljeni dokazi i izvori s kojima smo razgovarali ukazuju na to da bi se, premda je riječ o maskiranim osobama u uniformama bez oznaka, moglo raditi o regularnim policijskim snagama država-članica EU, dijelom financiranih i opremljenih iz proračuna EU.

— Sve do sada, hrvatska i druge europske vlade mogle su negirati njihove operacije, i to zato jer nije bilo kvalitetnih video-snimki. Odlučili smo prikupiti dokaze te formirali timove koji su na granicama pokušali snimiti maskirane osobe u akciji. Znali smo za lokaciju na Korani gdje se provode *pushbackovi*. Tog smo jutra došli odjeveni poput ribara, probijali se kroz grmlje i šumu te s tele-objektivom zastali na bosanskoj strani granice. Začuli smo izuzetno glasne krikove i udarce. Nekoliko trenutaka potom vidjeli smo između lišća kako dolaze migranti. Muškarci u tamno-plavim uniformama s fantomkama na licu su ih prebijali tonfa-palicama. Dok su ljude silili u vodu, u pozadini su se još uvijek čuli krikovi i udarci – kaže za Novosti urednik Lighthouse Reportsa KLAAS VAN DIJKEN.

Ovaj nizozemski novinar i njegova suradnica Lamia Šabić tog su dana snimili premlaćivanje 13 migranata, kojima su nanesene ozbiljne ozljede. Navodi da su njihove rane i modrice bile crvene i otečene, a ponegdje gotovo uopće nije bilo kože te su krvarile. Nekim ljudima su slomljeni lakti ili ruke, a jedna osoba jedva je mogla hodati. Bio je tu, dodaje van Dijken, i čovjek natečenog i crvenog lica. Lokalna organizacija Liječnika bez granica (MSF) liječila je migranata iz te grupe, u kojoj je ukupno bilo 17 ljudi. Prema DANIELU SONGU, koordinatoru MSF-a za Sjeverni Balkan, većina ozljeda nalazila se na

gornjem dijelu leđa, oko ramena, na laktima i stražnjoj strani ruku i bedara.

— Prema nalazima naših liječnika i izjavama svjedoka, vrlo je vjerojatno da su te ozljede nanesene udarcima odostraga dok su žrtve klečale na koljenima. Neke su modrice konzistentne s opisima pacijenata, prema kojima su udarani policijskim palicama. Oblik modrica ukazuje na to da je upotrijebljen dugačak i tanak objekt. Bilo je i modrica koje su upućivale na upotrebu drugih predmeta, poput čizama – rekao je Song istraživačkom timu.

Koordinator MSF-a dodaje da su žrtve potom bile prisiljene da skinu obuću te gaze kroz vodu po oštrim objektima, moguće po staklu, uslijed čega su i im i na petama nastali duboki rezovi i rane.

— Prema procjeni naših liječnika ozljede očito nisu slučajne. Neki pacijenti su udarani na deset ili više mjesta na tijelu. To je bio čin nasilja – dodaje Song, navodeći da je među 17 migranata bilo i šestoro djece, koja su 'imala iste ozljede kao i odrasli'.

Forenzička analiza van Dijkenove snimke nastojala je odgovoriti na pitanje jesu li maskirane osobe koje su premlatile migrante pripadnici interventnih postrojbi hrvatske policije. Na to upućuje njihova oprema, prvenstveno jakna, pištolj i palica. Istraživački je tim dobio na uvid podjaknu hrvatske policije, koja je, uključujući romboidni uzorak i prorez sa zatvaračem da se po potrebi lakše dosegne pištolj, identična jakni uniformiranih osoba sa snimke. Model pištolja je HS9, proizvod karlovačke tvrtke HS Produkt, što je potvrdio jedan od izvora iz hrvatske policije koji je analizirao kadrove snimke. Riječ je o standardnoj opremi interventne policije. Isto važi i za fantomku i tonfa-palicu, koju od svih policijskih službi u Hrvatskoj koriste isključivo pripadnici interventnih postrojbi.

— Opasač, palica, specijalna palica koju duže samo interventne jedinice, pištolj s originalnom futrolom, vidi se i futrola za lisice. To je kompletna policijska uniforma – rekao je istraživačkom timu pripadnik bosansko-hercegovačke granične policije, kojem je pokazana snimka i koji drži da je riječ o pripadnicima hrvatske interventne policije.

Šanse da su četiri osobe sa snimke svu opisanu opremu nabavile na tržištu kao privatne osobe prilično su male. Nekadašnji pomoćnik glavnog ravnatelja policije i načelnik kriminalističke policije ŽELJKO CVRTILA, koji je također vidio snimku, komentira da 'po tome kako osoba sa snimke barata tonfom, očito je nije prvi put uzela u ruke'. On također smatra da bi se, sudeći po odori i službenom naoružanju, dalo zaključiti da je riječ o interventnoj policiji. Malo je vjerojatno da se ne radi o službenim osobama i iz drugih razloga, jer je riječ o području nadziranom termalnim kamerama i dronovima. Novinari su mjesecima kasnije dronovima jasno snimili hrvatske policajce kako na istu lokaciju pored Šturlića kombijima dovoze i protjeruju migrante. Tog puta bez nasilja, ali to ukazuje da hrvatska policija navedeni lokalitet redovno koristi za protjerivanje.

— Prvo, ne vidim motiv da netko ulazi u to područje i protjeruje ljude, odnosno uopće se bavi migrantima. Drugo, riječ je o području pod visokim stupnjem policijskog nadzora, i u tehničkom i fizičkom smislu. Teško je vjerovati da bi pored oficijelnih policijskih snaga nekakva druga grupa egzistirala na tom području. Svakako, treba provjeriti da li i neke druge policijske službe, bosanske, imaju slično naoružanje i opremu – rekao je Cvrtila istraživačkom timu.

Ovdašnji su mediji, uključujući Novosti, već pisali o Operativnoj akciji 'Koridor', spomenutoj i u Vladinim godišnjim Izvješćima o radu policije. Ti dokumenti kao ciljeve 'Koridora' navode suzbijanje ilegalnih migracija i zaštitu državne granice. U javnosti su se, međutim, sve češće pojavljivale informacije po kojima policija ilegalno protjeruje izbjeglice i migrante zatečene duboko u hrvatskom teritoriju, uskraćujući im pravo na azil, kršeći međunarodne i europske konvencije, a suprotno upornim tvrdnjama dužnosnika MUP-a na čelu s ministrom DAVOROM BOŽINOVIĆEM po kojima se provodi odvraćanje na graničnoj crti. Štoviše, postoje na tisuće svjedočanstava o nasilju hrvatske policije, uključujući divljačko premlaćivanje, slamanje udova i seksualno zlostavljanje, o sustavnom ponižavanju, kao i o oduzimanju i uništavanju imovine. O ovom su izvještavali i najugledniji europski mediji. Nedavno je grupa migranata ustvrdila da su razgolićeni i udarani po genitalijama. Novinarima istraživačkog tima jedna je obitelj ispričala da su policajci snažnom svjetiljkom namjerno zastrašivali mentalno hendikepirano dijete. Prema organizaciji Danish Refugee Council, tijekom 2020. iz Hrvatske je u BiH protjerano 16.425 migranata, a samo u kolovozu 2021. njih 1245, od čega je četvrtina prijavila fizičko zlostavljanje, a 59 posto krađu i uništavanje imovine. Nasilje na hrvatsko-bosanskoj granici se, po tome, ne svodi na pojedinačne incidente.

Hrvatske su vlasti sva svjedočanstva i izvještaje odbacivale kao 'kampanju protiv Hrvatske', uz tvrdnju MUP-a da im je cilj 'sprječavanje donošenja odluke o našem članstvu u schengenskom prostoru'. Božinović je u siječnju 2020. izjavio kako za nasilje nad migrantima nitko nije pružio nikakav 'konkretan dokaz'. Ovog ljeta rekao je da su zbog nasilja nad migrantima 'poneki izgubili posao'. Broj takvih beznačajan je u odnosu na tisuće izvještaja o nasilju: prema Agenciji Europske unije za temeljna prava (FRA), u 2020. hrvatska je policija do 15. listopada istraživala svega 24 slučaja prijavljenih *pushbackova* ili prekomjerne upotrebe sile. Na zajedničkoj sjednici saborskog Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, održanoj 14. srpnja ove godine, načelnik MUP-ove Uprave za granicu ZORAN NIČENO spomenuo je da je Državno odvjetništvo do sada istraživalo 21 takav slučaj te u 13 njih odbacilo prijave, dok u osam slučajeva istraga još uvijek traje. Cinizam policije ilustrira Ničenova tvrdnja da migranti kupuju 'sirup od višnje kao lažnu krv' i 'posebne tablete koje izazivaju mučninu i povraćanje', potom se 'mažu s tom krvi' i 'slikaju da bi pojačali dramatičnost situacije'.

MUP: Provest ćemo adekvatne postupke

Istraživački tim poslao je MUP-u dopis s detaljnim pitanjima te zatražio da ministar Božinović u roku 48 sati pogleda i komentira snimku iz Šturlića. Odgovoreno je da će to učiniti načelnik Uprave za granicu Ničeno, međutim, nakon što mu je predočena snimka nasilnog pushbacka, izjavu je dala predstavnica MUP-a MARINA MANDIĆ.

— Ravnateljstvo policije će, kao što smo to činili i do sada kad god se pojavila nekakva snimka ili sumnja u moguće policijsko postupanje, naravno pristupiti utvrđivanju i vremena i mjesta nastanka te snimke. Na kvalitetu našeg istraživanja, uvijek utječe na to da li će nam se ustupiti originalna snimka tako da bismo što kvalitetnije utvrdili sve relevantne činjenice. Međutim, bez obzira na to, glavni ravnatelj policije će, na područje koje ste naveli kao moguće područje na kojem se dogodio taj događaj, žurno uputiti stručni tim, a kako bi taj mogao što je prije moguće započeti sa svojim radom – poručila je Mandić.

Istaknuvši da 'ne prejudicira bilo čiju moguću odgovornost', dodala je da će, 'ukoliko se, nakon što se provede cjelokupni postupak i utvrde sve relevantne činjenice, utvrdi da se radi o policijskim službenicima' u MUP-u, sukladno propisima, 'provesti adekvatne postupke utvrđivanja moguće odgovornosti za policijske službenike koji su moguće u tome sudjelovali'.

Istraživačkom je timu, međutim, više policajaca koji sudjeluju ili su sudjelovali u radu na granici potvrdilo da se tamo zaista događa ozbiljno nasilje. Pripadnik interventne policije opisuje da migranti, kada ih presretne policija, legnu na zemlju u strahu, a jedan od njegovih kolega potom hoda po njima te ih pendrekom udara po nogama, uživajući u njihovim krikovima. Sugovornik kaže da je isti policajac stao čizmom na migranta koji je ležao, pa mu u glavu uperio pušku. Drugi izvor kaže da 'upotreba sile prema migrantima zakonom nije dozvoljena, ali je poznato da je prisutna'.

— Nikada ne postoje jasne, niti bilo kakve naredbe za zlostavljanje. Radi se o prešutnoj praksi. Rukovoditelji znaju da se sila upotrebljava, ali to ne procesuiraju ili čine kad je neizbježno – dodaje, dok praksu *pushbackova* potvrđuju još dvojica hrvatskih policajaca, kontaktiranih putem chat-aplikacija.

Istraživački tim utvrdio je barem jednu lokaciju na kojoj se izgledno spaljuje oduzeta imovina migranata. Riječ je o deponiju Bare, udaljenom nekoliko kilometara jugoistočno od Donjeg Lapca. Unutar odlagališta postoji rupa u kojoj smo pronašli spaljene mobitele, vanjske baterije, brojne konzerve i limenke energetskih pića. Nedaleko su razbacani dijelom također nagoreni ruksaci i vreće za spavanje, sim-kartice iz Grčke i lijekovi proizvedeni u Nepalu.

Prema procjeni naših liječnika ozljede očito nisu slučajne. Neki pacijenti su udarani na deset ili više mjesta na tijelu. To je bio čin nasilja, ocijenio je Daniel Song, koordinator Liječnika bez granica

— Odvoženje migranata na Bare i spaljivanje njihovih osobnih predmeta započelo je otprilike u ljeto 2020. Ispred lokalne policijske postaje moglo se više puta tjedno vidjeti kombije pune migranata, a nakon kraćeg zadržavanja 'marice' su odlazile prema Barama, odakle bi se potom redov-

Lokacija spaljivanja kod Donjeg Lapca (Foto: ARD)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Što govore dosadašnje poslovne biografije glavnih favorita na natječaju za novog ravnatelja HRT-a

PIŠE Hrvoje Šimičević

Klaas van Dijken, urednik Lighthouse Reportsa (Foto: privatna arhiva)

no vidio dim – čuli smo od stanovnika u Lapcu.

Dok je prosječna plaća policajca s dvadesetak godina staža iznosila prošle godine 5300 kuna, sudionici 'Koridora' mogu zahvaljujući velikom broju prekovremenih sati i noćnim smjenama zaraditi više no dvostruke veće iznose. Brojni migranti, također, tvrde da im je policija oduzela novac.

Snimka iz Šturlića, deponij kod Lapca, iskazi sugovornika u istraživanju najčvršći su do sada viđeni dokazi u prilog tezi da se migrante protjeruje iz Hrvatske uz upotrebu nasilja. Logično je pitanje o odgovornosti u zapovjednom lancu, koji, uz niže i srednje rangirane zapovjednike, uključuje načelnika Uprave za granicu Ničena, načelnika Službe za nezakonite migracije ZVONIMIRA VRBLJANINA i zapovjednika Interventne policije DAMIRA BARIĆA. Pojedini izvori iz ovog istraživanja su kao važne zapovjednike u 'Koridoru' naveli i zapovjednika virovitičke interventne policije ANDREJA HEGEDIŠA i JOSIPA ROHAČEKA, zamjenika načelnika Policijske uprave Karlovac, koji je i koordinator za migracije na području više županija. S obzirom na zahtjevnost nadzora državne granice, u čemu svakodnevno sudjeluje i po nekoliko tisuća policajaca, odgovornost je i na Glavnom ravnatelju policije NIKOLI MILINI.

— Čini se da se na snimci vidi provlačenje kroz špalir ljudi koje se tuče i zlostavlja. Prema zakonima Republike Hrvatske uopće ne može postojati zapovijed za takve mjere. Svakako, nakon ovih snimki državni vrh bi trebao ozbiljno razmotriti upute koje se s određenih razina daju. U najmanju ruku tu ima elemenata za disciplinske prekršaje, a do koje razine, to ovisi o tome koja razina jest ili nije bila upoznata s onim što se na terenu provodi. O tome bismo nešto mogli zaključiti ako izvršimo uvid u provjere i pritužbe koje su išle u tom smjeru. Ukoliko se one ne uzimaju u obzir, ako se po njima ne radi ili se radi ovlaš, onda bi mogao doći u pitanje sam vrh MUP-a, s obzirom da je i Unutarnja kontrola direktno pod ministrom – kaže Cvrtila, nekadašnji načelnik i te službe.

U najmanju ruku tu ima elemenata za disciplinske prekršaje, a do koje razine, to ovisi o tome koja razina jest ili nije bila upoznata, smatra bivši pomoćnik glavnog ravnatelja i načelnik krim-policije Željko Cvrtila

U Hrvatskoj nema političke volje da se pritužbe o nasilju nad migrantima istraže. O tome svjedoči RANKO OSTOJIĆ, nekadašnji ministar policije i od 2016. do 2020. u ime opozicije predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost.

— Kao Odbor smo donijeli odluku da izađemo i na teren, no ona nije provedena. Nakon toga imamo izostanak bilo kakve kontrole od strane civilnih struktura. Treba reći da pištolj HS, dio uniforme i tonfu može posjedovati i privatna osoba. Interes hrvatske policije trebao bi biti upravo to da sa sebe skine sumnje, izražene već tko zna koliko puta. Koja to policija može dozvoliti da netko uzima zakon u svoje ruke? Mene interesiraju službena izvješća, a njih nažalost danas nemamo. Država definitivno ne želi utvrditi istinu i to doprinosi sumnjama da se događa nešto ilegalno – govori Ostojić.

ERIK MARQUARDT, euro-zastupnik njemačkih Zelenih, stranke koja nakon prošlomjesečnih izbora u toj zemlji izgledno uskoro dolazi na vlast, istraživačkom je timu žestoko kritizirao EU zbog zatvaranja očiju pred stanjem na hrvatskim granicama i istaknuo da je Njemačka za to stanje suodgovorna. Na temelju snimke iz blizine Šturlića ocijenio je da nije riječ tek o povredi prava na azil, nego se sada događa i 'sistematsko mučenje'. Marquardt u pitanje dovodi i ulazak Hrvatske u Schengenski prostor, što je strateški cilj vlade ANDREJA PLENKOVIĆA – i njegovog ministra Božinovića.

— Smatram da nova njemačka savezna vlada mora vrlo jasno dati do znanja da, toliko dugo dok se sustavno događaju kršenja ljudskih prava, Hrvatska ne može pristupiti Schengenu – navodi njemački političar.

Pod pritiskom EU-a Hrvatska uvodi nezavisni mehanizam nadzora policijskog postupanja na granici. Međutim, barem je dijelom riječ o smokvinom listu, s obzirom da predstavnici tog tijela neće imati pravo na nenajavljene posjete granici, a u njegovom radu sudjeluju i organizacije (su)financirane iz državnog i lokalnih proračuna. Istovremeno, dužnosnici EU i država članica, prije svega Njemačke, hrvatsku policiju zasipaju pohvalama i novcem. Za zaštitu granice i 'upravljanje migracijama' Hrvatska je od 2015. do početka 2021. dobila više od 110 milijuna eura iz EU-fondova, dok je Europska komisija više puta ove godine izjavila da je Hrvatska spremna za ulazak u schengenski prostor. Njemačka je Hrvatskoj donirala opremu znatne vrijednosti, poput policijskih vozila. Ministar unutarnjih poslova HORST SEEHOFER početkom 2020. potvrdio je riječi ANGELE MERKEL iz 2018. rekavši da 'nema nikakvih kritika na račun hrvatske policije', koja 'ispravno štiti granicu'. Na prošlomjesečnom obilježavanju 20. godišnjice osnutka hrvatske interventne policije, tu je službu neumorno hvalio ravnatelj njenog njemačkog pandana ANDREAS BACKHOF te dodao: 'Stajali smo i stajat ćemo uz vas'.

Upitno je hoće li najnoviji dokazi promijeniti taj prilično čvrst konsenzus europskih političkih i policijskih elita. Press-služba Komisije je i na upit koji joj je ovaj istraživački tim uputio odgovorila da EK 'u potpunosti podupire hrvatsko pristupanje Schengenu' te da je odluka o tome sada na Europskom vijeću. U istom odgovoru navedeno je da su iz EU-fondova financirani i troškovi hrvatske policije poput nadoknada za prekovremeni rad, obroka, opreme i benzina policajaca na granici. ■

HRT po Švebu

Kratki ravnateljski posao Roberta Šveba na HTV-u 2007. i 2008. imao je dramatičan utjecaj na smjer programa. Upravo je Šveb donio odluku da se za urednicu cijelog informativnog programa postavi Hloverku Novak Srzić, nakon čega su posmicani i gotovo svi niži urednici

ROBERT ŠVEB, kratkotrajni ravnatelj HTV-a 2007. i 2008. godine te jedan od aktualnih kandidata za ravnatelja HRT-a, koji u kuloarima glasi za favorita ministrice kulture NINE OBULJEN KORŽINEK, u zadnjih 20 godina je nekoliko puta javno prozivan za navodne sukobe interesa vezano za poslove koje su firme u njegovom suvlasništvu sklapale s HRT-om. Razvidno je to bilo i tijekom njegova izlaganja na saborskom Odboru za medije minule srijede. Tamo je zastupnicima koji bi trebali predložiti konačnog kandidata za izglasavanje na plenarnoj sjednici, poručio da je od 1993. do 2000. radio na HRT-u i da je 'na inicija-

Robert Šveb (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

tivu samog HRT-a' osnovao privatnu firmu RO.BA.GO. za skupljanje statističkih podataka i njihovu grafičku prezentaciju. Nešto što se danas zakonski smatra skandaloznim sukobom interesa, tada je, po Švebovim tvrdnjama, bilo zakonito. Njegov ležerni istup o ovoj temi, premda utemeljen na tvrdnjama da je sve bilo po zakonu, po informacijama Novosti dobrano je šokirao dio članova spomenutog Odbora, kao i novinare HTV-a s kojima smo razgovarali.

'Ovakvi odnosi su nas i doveli do današnjeg stanja', rekao nam je jedan novinar, također svjestan spekulacija da je Šveb navodni ministričin kandidat. On sam pred Odborom nije krio višegodišnje poznanstvo s ministricom te je dodao da zadnjih nekoliko godina nisu pričali o HRT-u, nego o nekim drugim temama. Iako je pred Odborom svoje programe predstavljalo 13 kandidata, među kojima se spominje još pokoji favorit, poput bivšeg diplomata i novinara IVE KUJUNDŽIĆA, Šveb je najspominjaniji.

Šveb je prije sedam godina naišao na kritike i zbog druge tvrtke koju je suosnovao. Zaposlenici HTV-a optužili su ga 2014. da je na njih kao privatnik vršio pritiske po pitanju javne nabave. Njegova tvrtka Mediahub dobila je 2013. i 2014. na javnom natječaju dva istovjetna ugovora, u ukupnoj vrijednosti od 100 tisuća eura za 'usluge savjetovanja iz područja medijske tehnologije i organizacije'. Iz tih sporazuma trebao je proizaći 'plan restrukturiranja', izrazito važan dokument koji je imao cilj modernizacije javne televizije. No Večernji list je prije par dana objavio da je došao do interne email prepiske prema kojoj se Šveb bavio i 'operativnim poslovima' na HTV-u, koji definitivno nisu spadali u domenu poslova što ih je dobio preko natječaja. Šveb je 2014. godine poslao mail u odjel HRT-ove Nabave u kojem stoji da su tadašnji ravnatelj GORAN RADMAN i on zaključili da se nabava reportažnih kola u iznosu od 34 milijuna kuna uvrsti u rebalans proračuna. Odjel Nabave se, prema pisanju Večernjaka, požalio voditelju poslovanja HRT-a, tražeći od njega izuzimanje Šveba iz buduće korespondencije. Istaknuli su da je on ugovorni dobavljač te da smatraju kako je neprofesionalno da on prenosi zahtjeve ravnatelja, a 'posebno da ih upućuje na predmete koji su u postupku javnog nadmetanja'. U mailu stoji da bi, po njima, Mediahub trebao ovjeriti izjavu o sukobu interesa kojom će se obvezati da neće pogodovati nijednom dobavljaču savjetovanjem i izvršenjem ugovora o javnoj nabavi. Nabava je stoga poručila da ne može obaviti zadatak koji je 'dao Šveb'.

No analiza Novosti pokazuje da je iste godine kad se odvijala navedena prepiska, Švebova druga tvrtka, spomenuti, RO.BA.GO., od HRT-a dobila dva posla preko javne nabave u vrijednosti oko tri milijuna kuna. U svibnju 2014. godine s tom Švebovom tvrtkom je potpisan ugovor za 'informatičko grafičku potporu programa' u vrijednosti od 2,5 milijuna kuna, a u lipnju iste godine ugovoren 'sustav za podnaslove' vrjedniji od 600 tisuća kuna. Sličan posao s HRT-om ista je firma dobila 2012. godine. Nakon što je Mediahub pod navedenim okolnostima i kroz dva ugovora osmislilo plan restrukturiranja, RO.BA.GO. je od 2014. do prošle godine, izuzmu li se 2016. i 2017. godina, redovno dobivao višemilijunske poslove 'informatičko grafičke potpore programa' i 'interaktivne analize sadržaja'. Gotovo u pravilu ova je firma bila jedini takmac na tim natječajima.

I ona reportažna kola iz internih mailova kupljena su 2015. godine. Zamoljen prije par dana da komentira sadržaj ove interne prepiske, Šveb je Večernjem listu odgovorio da mu nisu poznate tvrdnje o pritisku da se nabave kola. 'Ali ako postoje, vjerojatno se radi o nekim mojim prijedlozima jer kao vanjski konzultant nisam imao izvršne ovlasti ili utjecaj', poručio je. U isto je vrijeme, podsjetimo opet, firma RO.BA.GO. poslovno surađivala s HRT-om. Cijeli posao s Mediahubom naišao je već tada na propitivanja pojedinih članova Nadzornog odbora iz više razloga. Jedan od njih bila je i činjenica da je nekoliko dana prije nego što je ta firma potpisala prvi posao s HRT-om 2013. za usluge savjetovanja i buduću izradu plana restrukturiranja, zaposlenik Mediahuba DUŠKO ZIMONJA imenovan ravnateljem tehnologije na HRT-u. Šveb je članovima Odbora minulog tjedna poručio da nikada nije bio u sukobu interesa kada je riječ o privatnim poslovima i javnoj televiziji.

Švebova tvrtka Mediahub dobila je 2013. i 2014. na javnom natječaju HRT-a dva istovjetna ugovora, u ukupnoj vrijednosti od 100 tisuća eura za 'usluge savjetovanja iz područja medijske tehnologije i organizacije'

Iako je, kako kaže, RO.BA.GO. osnovan 'na inicijativu HTV-a', prve priče o sukobu interesa osvanule su kad je Šveb 2007. godine imenovan ravnateljem HTV-a. Večernji list je tada objavio da je upravo ova firma HTV-u prodala višemilijunske licence za emisiju 'Uzmi ili ostavi' i kviz 'Jedan protiv svih'. No on je optužbe o sukobu interesa odbacio, čak i zaprijetio tužbom, tvrdeći da je iz tvrtke vlasnički izašao 2005. te da je HRT potpisao ugovore prije nego što je on postao ravnatelj. Bio je samo zaposlen u toj firmi kad je došlo do prodaje, ali po njegovim tvrdnjama nije sudjelovao u tom poslu. Šveb se u nju vratio na suvlasničku poziciju 2010. godine, nakon čega je preko javnih natječaja RO.BA.GO. obavljao opisane poslove.

Budući da se kandidirao za ravnatelja, nužno je rezimirati i njegov prvi upravljački pokušaj. Švebov kratki ravnateljski posao na HTV-u, koji je trajao svega osam mjeseci, do travnja 2008., imao je dramatične utjecaje na smjer programa. Upravo je Šveb donio odluku da se za urednicu cijelog informativnog programa postavi HLOVERKU NOVAK SRZIĆ, koja se trijumfalno vratila s Nove TV, a za direktora DOMAGOJA BURIĆA. Švebova odluka o Novak Srzić donesena je unatoč protivljenju više od polovice novinara informativnog programa. U prevratničkom stilu, kakav nije viđen još od vremena FRANJE TUĐMANA, posmicani su svi niži urednici, osim BRANKE KAMENSKI i patera TONČIJA TRSTENJAKA. Tako su, zahvaljujući odluci Šveba i ravnatelja HRT-a VANJE SUTLIĆA, u informativu promovirani novi urednici poput DIJANE ČULJAK ŠELEBAJ, TONČICE ČELJUSKE, DRAŽENA MAJIĆA te SINIŠE KOVAČIĆA, koji je 2016. godine postao v. d. ravnatelja. Uredničku poziciju dobio je i BRUNO KOVAČEVIĆ, aktualni glavni urednik svih televizijskih programa HTV-a. U samo nekoliko dana od postavljanja Novak Srzić, dva mjeseca uoči parlamentarnih izbora zbog kojih je Ivo Sanader očekivao potpuno poravnanje medijskog sektora, nova garnitura pogasila je sve iole kritički raspoložene emisije i marginalizirala pripadajuće novinare. Tada je primijećen i još jedan fenomen koji je do danas metastazirao do neslućenih razina: netransparentno izvlačenje enormnih HTV-ovih resursa za vanjsku produkciju i sukobe interesa zbog kojih je, među ostalima, spomenuta Dijana Čuljak Šelebaj završila na sudu.

Sada u priču, na razne načine, ulaze i drugi kandidati za budućeg ravnatelja HRT-a. Dolaskom Siniše Kovačića na čelo HRT-a 2016. promijenjena je cijela uredička garnitura iz premijerskog mandata ZORANA MILANOVIĆA, a na ta mjesta došli su pojedinci koji su promovirani nakon Švebove odluke da 2007. godine imenuje Hloverku Novak Srzić za glavnu urednicu. Ovaj puta, međutim, objedinjavala ih je organizacija Hrvatski novinari i publicisti (HNiP). Osnovana 2015. godine, okupljala je sam skorup desničarske žurnalističke misli, od VELIMIRA BUJANCA do MARKA JURIČA i JURE VUJIĆA. Našao se u njihovom društvu, i to u jednom od najvažnijih tijela ove organizacije, i Ivo Kujundžić, aktualni kandidat za ravnatelja, nekadašnji ambasador u Makedoniji i prije toga dopisnik Hine.

Kujundžić je suosnivač HNiP-a, član njihovog Etičkog foruma i provoditelj smjernica opisanih na njihovim stranicama. Tamo, u etičkim postulatima piše da je najveći problem hrvatskih medija 'ideološka propaganda'

KUJUNDŽIĆ je suosnivač HNiP-a, član njihovog Etičkog foruma i provoditelj smjernica opisanih na njihovim stranicama. Tamo, u etičkim postulatima piše da je najveći problem hrvatskih medija 'ideološka propaganda', odnosno negativni diskurs o nacionalnoj svijesti, tumačenju povijesti, religijskih i vjerskih te drugih tema koje 'značajnije određuju konzervativni svjetonazor'. U valu smjena 2016., Kujundžić je postao v. d. glavnog urednika međunarodnoga kanala HRT-a Glas Hrvatske. Ističe ga se kao jednog od favorita ne samo zato što navodno ima jedan od najbolje napisanih programa, koji izgleda kao da ga je oblikovao tim ljudi u Ministarstvu kulture i na HTV-u, sve sa statistikama, tablicama i promišljenim strategijama. Šanse mu se prvenstvenog daju jer je navodno odavno u bliskom poznanstvu s ocem premijera ANDREJA PLENKOVIĆA. One su navodno povećane i zbog katastrofalnog nastupa Šveba pred saborskim Odborom. Dođe li pak Kujundžić na poziciju ravnatelja, izvjesno je da će se promovirati HNiP-ovske etičke i ideološke potke te tako oblikovati uredničku garnituru.

Od ostalih kandidata, neobična bi bila konačna nominacija ANJE ŠOVAGOVIĆ DESPOT. Iako je svojevremeno bila bliska HDZ-u, u izravni konflikt s aktualnom ministricom kulture ušla je kao čelnica Nadzornog odbora HRT-a 2016. godine. Izvješće tadašnjeg NO-a, prepuno ukazivanja na korupciju, netransparentno otkupljivanje nepotrebne vanjske produkcije i potpisivanje izvansudskih nagodbi koje su koncu završile i na DORH-u, nije naišlo na odobrenje ministrice. Radilo se o jednom od najvažnijih dokumenata koji su vezano uz javnu televiziju ikad napisani, zato što je tamo ponuđen presjek svih problema HRT-a. Ispod ideološke kulise, koja oduvijek naginje desno, HRT s 1,3 milijarde kuna godišnjih pristojbi predstavlja plijen raznim privatnim interesima, povezanima s unutarnjim rukovodiocima. Da je prihvaćeno navedeno izvješće, mnogi na HTV-u tvrde kako bi se stanje na televiziji definitivno popravilo i kako vjerojatno ne bi došlo do imenovanja ravnatelja KAZIMIRA BAČIĆA, koji je na koncu uhićen zbog sumnje za korupciju. Umjesto toga, došlo je do smjene Nadzornog odbora.

U istom kontekstu vrijedi spomenuti i kandidata DRAŽENA MIOČIĆA, koji je na ovoj televiziji zaposlen od devedesetih. Miočić je, naime, supotpisao !Očitovanja na neutemeljene stavove i objave NO HRT-a nakon provedene revizije! te se tako svrstao na stranu tadašnjeg ravnatelja SINIŠE KOVAČIĆA i posljedično HDZ-a. Poznat je i po tome što je svojevremeno navodno prijetio disciplinskim mjerama novinarima koji u svom radu nisu doprinosili promoviranju službene mitologije Domovinskog rata. Nepoznat je njegov odnos s HDZ-om, ali navedeni podaci uopće nisu loša referenca ako se prethodno spomenuti pojedinci iz nekog razloga pokažu neadekvatnima. Očitovanje protiv NO-a potpisala je i kandidatkinja SANJA IVANČIN, koja je smatrala da je revizija napravljena zlonamjerno.

Kandidat DRAŽEN RAJKOVIĆ također je bio član jednog od prijašnjih saziva Nadzornog odbora. S te je pozicije energično i sustavno ukazivao korupciju na HTV-u. U predstavljanju svoga programa pred saborskim Odborom za medije, Rajković je zatražio radikalne promjene. Pri kraju je dometnuo da je dokumentarni program katastrofa i u tom kontekstu spomenuo serijal 'NDH'. On, naime, smatra da 'postoje bolji povjesničari od onih koji su dobili projekt' te da bi on to napravio 'uravnoteženije'. Opaska o ovoj konkretnoj emisiji evidentni je mig desnici koja bi trebala imenovati budućeg ravnatelja. Zbog toga je sasvim legitimno spomenuti da je Rajković početkom 1990-ih bio u užem uredničkom sastavu fašistoidnog Slobodnog tjednika, i to u razdoblju kad su raspisivane tjeralice za 'četnicima' i 'KOS-ovcima' u Hrvatskoj. Ova opaska o degutantnoj karijernoj epizodi koja bi ga trebala diskvalificirati od svih javnih dužnosti sasvim je usputna, jednako kao i njegova kandidatura koja nema naročitu šansu.

Za istu poziciju još su se kandidirali bivša šefica radne jedinice Financije GORDANA GRANDOV, koja je optužila tadašnjeg ravnatelja Gorana Radmana za mobing, zatim JOSIP KRŽELJ koji radi na Radio Splitu, IVICA ZADRO, koji je s HTV-a otišao prije nekoliko godina, te KREŠIMIR ĆOSIĆ. Među kvalitetnijim kandidatima ponajviše se ističe DARIO ŠPELIĆ, dugogodišnji urednik hvaljenih povijesnih emisija koji je, među ostalim, uredio i serijal 'NDH'. Aktualni predstavnik radnika u Nadzornom odboru, pred saborskim Odborom iznio je najlucidnija zapažanja o problemima unutar HTV-a i predložio značajnu rekonstrukciju rukovodstva cijele televizije. No, bilo bi pravo čudo da Špelić dobije većinsku potporu. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Novi zastupnik zagrebačke Gradske skupštine iz redova srpske manjine

RAZGOVARALA **Tamara Opačić**
FOTO **Robert Anić/PIXSELL**

NIKOLA VUKOBRATOVIĆ

Besmisleno je ignorirati svoj manjinski identitet

Negativan odnos prema Srbima nije privremena nepogoda, nego jedan od stupova na kojem se temelji desničarska hegemonija. To znači da se ovo pitanje ne može ignorirati jer ono ostaje jedan od izvora snage svih onih koju onemogućavaju da se situacija u zemlji promijeni nabolje. Od svih važnih demokratskih borbi ovo nije jedina, ali je neizbježna

U PROŠLU nedjelju održani su dopunski izbori u preko 70 jedinica lokalne samouprave, odnosno svugdje gdje na posljednjim lokalnim izborima pobjedničke liste nisu kandidirale pripadnike manjina sukladno njihovom udjelu u stanovništvu. Budući da među 47 izabranih zastupnika zagrebačke Gradske skupštine nije bilo niti jednog srpske nacionalnosti, dopunski izbori su po prvi put održani i u glavnom gradu. Pobjedu je, očekivano, odnijela SDSS-ova lista na čelu s NIKOLOM VUKOBRATOVIĆEM koja nije imala konkurenciju. Taj 36-godišnji povjesničar i novinar tako je postao prvi predstavnik srpske zajednice u Zagrebu koji je u Skupštinu ušao s liste manjinske stranke, a u razgovoru za Novosti govori o dosadašnjim potezima nove gradske vlasti, svojim planovima i aktivističkom angažmanu.

Za dopunskim izborima ne bi bilo potrebe da su pobjedničke liste na onim regularnima istaknule dovoljan broj pripadnika nacionalnih manjina. Je li riječ o svjesnom ili nesvjesnom izbjegavanja kandidiranja, kako ste ih sami nazvali, prezrenih manjina?

Proporcionalna zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina na lokalnoj razini i ranije je bila na neki način garantirana Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, ali je u međuvremenu realizacija te ravnopravnosti olakšana kroz izmjene Zakona o lokalnim izborima prošle godine. Otad se zastupljenost ne omogućava samo manjinama čiji udio u ukupnom stanovništvu iznosi najmanje pet posto, nego i svim ostalima. Također je onemogućena i ranija praksa da se predstavnike manjine nakon izbora povlači s dna lista. Moj je dojam da nitko nije pretpostavljao koliki će nesrazmjer između pripadnika manjina i ostalih na listama te odredbe razotkriti, a on je toliki da naprosto ne može biti slučajan. Očito je da se pripadnike nacionalnih manjina ne smatra ravnopravnim sudionicima u javnom prostoru, pogotovo kada su u pitanju funkcije. Takav stav, naravno, generalno prevladava na desnici, ali očito i kod dijela stranka centra i ljevice postoji neki tip ako ne averzije, onda opreza da ne ističu one sa 'sumnjivim' prezimenima. Možda misle da će takvim pristupom izbjeći provociranje dijela birača i zaštititi se od napada koji konstantno dolaze s desnice. Uza sve svoje probleme, dopunski izbori su mehanizam koji je razotkrio spomenute pojave. I naravno da se taj problem ne odnosi samo na tijela vlasti, samo je tu najlakše vidljiv.

To su nevidljivi izbori

Kada je pak u pitanju Grad Zagreb, riječ je o povijesnim izborima. Naime, prijašnja vlast je vodila računa da na regularnim listama ima barem jednog Srbina ili Srpkinju, dok s aktualnom to nije bio slučaj. Iznenađuje li vas to pošto većinu u Gradskoj skupštini sada ima zeleno-lijeva koalicija, od koje se očekuje da vodi računa o manjinskim pitanjima?

Iznenađuje. To je bilo određeno razočaranje za srpsku zajednicu. Najveći broj Srpkinja i Srba je imao velika očekivanja od Možemo! i Nove ljevice, pa i SDP-a, odnosno stranaka vladajuće koalicije. Svi unutar svojih redova imaju aktiviste srpskog porijekla, pa je neobično da se baš nitko od njih nije našao pri vrhu liste. Pritom ostaje nejasno je li to rezultat nekog tipa opreza, jer svi se dobro sjećamo da je desnica u sklopu prljave kampanje i TOMISLAVA TOMAŠEVIĆA prokazivala kao Srbina, ili naprosto činjenice da te stranke prilikom sastavljanja lista uopće nisu razmišljale da osim npr. na rodnu ravnopravnost pripaze i na onu etničku. Međutim, to nije jedno razočarenje. Ni u svojim predizbornim programima nisu spominjali nacionalne manjine. Istovremeno je npr. Možemo! imao cijelo poglavlje posvećeno LGBT pravima, što je svakako pohvalno, jer su očito prepoznali da postoji jedna zajednica koju treba istaknuti i u čiju zaštitu treba stati. Ali je opet neobično da istovremeno nisu dotaknuli probleme s kojima se svakodnevno suočavaju pripadnici nacionalnih manjina, pogotovo u kontekstu mržnje koja je obilježila kampanju, kao i činjenice da je javni prostor općenito prepun poruka mržnje. Mislim da je mržnju prema Srbima ipak teško ne primijetiti kao dugotrajan društveni problem, bez obzira na to kojeg ste porijekla.

SDSS-ova lista na dopunskim izborima u Zagrebu nije imala protukandidata, pa slab odaziv birača nije bio iznenađujući. Međutim, mala izlaznost je generalna karakteristika manjinskih izbora. Koji su glavni uzroci tome?

Ovi izbori su bili potpuno nevidljivi. Bilo je nemoguće saznati da se oni uopće održavaju, pogotovo u Zagrebu. Birači su o svim detaljima isključivo bili informirani preko samih kandidata i ostalih pojedinaca aktivno uključenih u rad srpskih institucija. Za razliku od ostalih izbora na koje se birače mjesecima unaprijed neprestano poziva, za koje postoje brojna dostupna biračka mjesta, na manjinskima to nije slučaj. Svaka osoba koja je izašla na izbore to je učinila isključivo zato što je njezin ili njegov izlazak osigurala srpska zajednica, a ne mediji ili bilo koja druga institucija. Jedan od problema je sigurno i strah. Kada su novinari obilazili biračka mjesta u potrazi za izjavama, čak i oni birači koji su izašli su ih odbijali zbog straha da će ih 'netko' vidjeti. Na izbore su na kraju očito izašli ljudi aktivni u srpskim udrugama i institucijama, i teško je bilo očekivati širu

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

participaciju u ovim uvjetima. Ali očito je i da moramo još puno raditi na tome da naše institucije imaju redovitu komunikaciju s puno širim krugom ljudi iz zajednice. Ne zbog izbora, nego općenito zbog budućnosti naših institucija.

S vašim dolaskom odnos snaga u Skupštini će ostati nepromijenjen. Već ste poručili kako ne kanite biti oporbeni zastupnik. Što će vam biti u fokusu rada?

Već postoje konkretni manjinski problemi koje treba rješavati. Neshvatljivo je da nova gradska uprava, koja je svoj dolazak na vlast predstavljala i kao veliki demokratski zakret, planira srezati iznos namijenjen nacionalnim manjinama na jedva 40 posto ranijeg iznosa. Ustavna je obaveza, ali puno važnije i osnovni demokratski princip, da vlasti pored brige za većinsku kulturnu i obrazovnu politiku vodi računa o specifičnostima manjinskih zajednica, prije svega kroz institucije kulturne autonomije. Rezanjem samo na temelju financijskih motiva – a da se pritom ne ponudi nikakva kompenzacijski mehanizam kojim bi se osigurala raznolikost i ravnomjernost – zapravo se dokidaju postojeće manjinske politike i praktički provodi asimilacijska politika. To je konkretan problem koji je simptom šire priče. Bojim se da nova gradska vlast ne shvaća da osim defenzivnih moraju postojati i proaktivne politike poticanja svijesti o raznolikosti grada u svakom mogućem smislu, pa tako i onom kulturalnom i etničkom. U ovom mandatu bi definitivno trebalo pojačati i manjinsko obrazovanje. Srpska zajednica trenutno radi na uvođenju nastave modela C u nekoliko osnovnih škola, a to bi trebalo omogućiti i drugim manjinama koje iskažu interes, a još nemaju organizirano. Aktivna manjinska politika vlasti podrazumijeva i angažman u poticanju ovog tipa kulturne autonomije. Manjinska pitanja očito nisu u fokusu vlasti, što, naravno, treba mijenjati. Ali i u drugim segmentima u kojima je gradska uprava sigurno puno jača treba paziti da se ne ostane samo na obećanjima i potencijalima. Održivi razvoj grada, borba protiv preizgrađenosti i infrastrukturnog i prometnog kaosa mora biti sastavni dio obnove poslije potresa, ali i nevezano uz potres. Grad je potrebno decentralizirati, da ne ostane sve u njegovoj 19-stoljetnoj jezgri. Time bi se riješila gomila infrastrukturnih problema i poboljšao život stanovnicima koji bi dobar dio svojih potreba, i administrativnih i kulturnih, mogli obavljati u vlastitim kvartovima. Svi prijedlozi u tom smjeru imat će moju aktivnu potporu.

Neshvatljivo je da nova gradska uprava, koja je svoj dolazak na vlast predstavljala i kao veliki demokratski zaokret, planira srezati iznos namijenjen nacionalnim manjinama na jedva 40 posto

U ranijim intervjuima kritizirali ste postojeće mjere štednje, i to ne samo one koje su usmjerene na manjinske institucije. Na što ste točno mislili?

Aktualna gradska vlast je pobijedila na izborima s obećanjem da će obnoviti ljevicu. U onom što smo dosad vidjeli naglasak je praktički samo na štednji, antikorupciji, dugovima i dobrom tehnokratskom upravljanju. To ne ostavlja dojam inovativne ljevičarske politike. Naravno, potpuno razumijem da se radi o upravljanju u izvanrednoj situaciji, ali mandat može proći u gašenju proračunskih požara bez ikakve vidljive i trajne pozitivne promjene. Ako posljedica ovog mandata bude uravnotežen budžet, ali s ograničenim socijalnim pravima, rezultat će biti gomila opravdano nezadovoljnih ljudi, s potencijalno katastrofalnim društvenim posljedicama. Racionalizacija mora biti kompenzirana paralelnim razvojem novog ozbiljnog socijalnog programa. Dosad nije vidljivo da se radi na bilo kakvom značajnom zahvatu u tom smjeru. Slično je s antikorupcijom. Korupcija sigurno jest generator dijela problema, ali ona nije njihov samostalni uzrok. Ona je i simptom postojećih nejednakosti i nefunkcioniranja socijalnih politika. Čisto kao primjer: ako osoba normalnim mehanizmima ne može doći na red za liječnički pregled, onda će biti prisiljena svoju potrebu rješavati koruptivnim metodama. Tko se ne pozabavi korupcijom tako da grad učini jednakijim, taj neće puno napraviti ni u borbi protiv korupcije. Uglavnom, ne slažem se s čestim ocjenama da je problem nove gradske vlasti neiskustvo u upravljanju. Veći je problem to što se ne bave onim u čemu su jaki, a to je alternativni razvojni model grada i demokratska i egalitarna politika.

Osjećam dužnost da se angažiram

Do kritika na račun aktualne gradske vlasti dolazi i zbog njihovog izbjegavanja odgovora na jasna ideološka pitanja. Među ostalim, poručili su i da se zasad neće baviti povratkom naziva Trga maršala Tita.

Ostaje dojam da računaju na politiku *appeasementa*, popuštanja desnici u pokušaju da izbjegnu prljave kampanje kakva je već vođena protiv njih, ali to dugoročno nema nikakvog smisla. Ljude čiji je smisao političkog djelovanja širenje mržnje, i one koji su na kraju krajeva povezani s različitim kriminalnim i obavještajnim-podzemnim strukturama, neće baš ničim umiriti. Time samo rade ono što je radio SDP u onim rijetkim trenucima kada je bio na vlasti – u pokušaju da izbjegnu otpore, normaliziraju stvari koje nisu normalne. Možemo! je s partnerima uvjerljivo dobio izbore unatoč tome što su se javno deklarirali kao ljevica i nema nikakvog smisla da sad reteriraju. Uostalom, dobar dio njihovih članova iza sebe ima aktivistički angažman na prvoj liniji borbe protiv ksenofobije. Ako je izbjegavanje tzv. ideoloških pitanja strateška odluka, mislim da je potpuno promašena. Politika sjećanja ne može biti nevezana uz municipalna, ekonomska ili bilo koja druga pitanja zato što je hegemonija desničarskog narativa ključni politički alat desnice. Onaj tko se ne suprotstavi tome, vodi unaprijed izgubljenu bitku.

U onom što smo dosad vidjeli od aktualne gradske vlasti naglasak je praktički samo na štednji, antikorupciji, dugovima i dobrom tehnokratskom upravljanju. To ne ostavlja dojam inovativne ljevičarske politike

Ranije ste kroz aktivistički angažman sudjelovali u brojnim inicijativama s lijevim predznakom. Bili ste aktivni i u studentskoj blokadi zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Što vas je u međuvremenu motiviralo da se angažirate u manjinskoj zajednici?

Odrastao sam u 1990-ima i oduvijek sam bio svjestan svog manjinskog identiteta, ali mi ranije nije bio primaran. Kada sam bio klinac, mislio sam da su negativni odnos prema Srbima i njegova normalizacija posljedica rata koja će nestati kroz nekoliko godina. Ali u nekom trenutku pređete tridesetu i vidite da se stvari ne pomiču s mrtve točke. Onda postaje jasno da to nije privremena nepogoda, nego jedan od stupova na kojem se u ovom društvu temelji desničarska hegemonija. To znači da se ovo pitanje ne može ignorirati jer ono ostaje jedan od izvora snage svih onih koju onemogućavaju da se situacija u zemlji promijeni nabolje. Od svih važnih demokratskih borbi ovo nije jedina, ali mislim da je neizbježna. Ako je to jedan segment u kojem mogu doprinijeti, a mislim da mogu, onda osjećam dužnost da se posvetim baš tome. Postoji i anegdota koja, doduše, nije jedina koja me motivirala da se angažiram u srpskoj zajednici, ali je sigurno doprinijela. Još dok sam radio u Le Monde Diplomatiqueu, koji se gotovo isključivo bavio vanjsko-političkim temama, što je i meni bilo u primarnom fokusu, moje ime našlo se na popisu novinara židovskog i srpskog porijekla koji navodno rade protiv Hrvatske. ŽELJKO GLASNOVIĆ je tada pročitao moje ime u Saboru, a ja sam počeo primati prijetnje smrću. Dakle, uopće nije bilo važno što se u tom momentu nisam bavio manjinskim pitanjima. Što god radio i kako god radio, za jedan dio ljudi sam i dalje obični Srbek koji zaslužuje da mu se nešto desi. To su situacije koje vas podsjete da nema smisla ignorirati svoj manjinski identitet i da je sve što vam preostaje da ga normalizirate, prvo za sebe, a onda i sve ostale. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

PIŠE Nenad Jovanović

Još da je odaziv bio veći

Na dopunskim izborima za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave iz reda pripadnika nacionalne manjine, odnosno hrvatskog naroda održanima 3. oktobra izabrano je 90 vijećnika, a od toga su 68 Srbi, devetoro Romi, četvoro Talijani te po troje Bošnjaka, Mađara i Hrvata

Dopunski izbori za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave iz reda pripadnika nacionalne manjine, odnosno pripadnika hrvatskog naroda održani 3. oktobra protekli su, uz časne izuzetke, u medijskoj tišini i uz relativno mali odaziv od oko 10,6 posto, odnosno 14.200 od 133.000 birača. Na mali odaziv je utjecao i manji broj biračkih mjesta koja se u mnogim sredinama nisu podudarala s uobičajenim biračkim mjestima. Osim toga, u mnogim sredinama biračima je ponuđena samo jedna lista, no bilo je i mjesta gdje se odvijala borba za svaki glas između suprotstavljene dvije, tri ili čak četiri liste, što je u nekim sredinama povećalo odaziv i učinilo izbore živahnijim.

Na ukupno 565 biračkih mjesta između ponuđenih 108 lista biralo se ukupno 90 vijećnika i to u 47 općina i 16 gradova, kao i u skupštine 11 županija. Najviše biračkih mjesta bilo je u Sisačko-moslavačkoj (84) i Vukovarsko-srijemskoj županiji (69), dok je u Splitsko-dalmatinskoj županiji bilo samo jedno biračko mjesto i to u Vrlici.

Dopunski izbori održani su zato što na redovnim lokalnim izborima u maju u dijelu vijeća i skupština lokalne i regionalne samouprave nije osigurana dovoljna zastupljenost pripadnika srpske, bošnjačke, ukrajinske, romske, mađarske i talijanske manjine. Zanimljivo je da su se za svoju zastupljenost u općinama sa srpskom većinom borili i Hrvati u općinama Borovo, Trpinja i Jagodnjak.

Od 90 izabranih vijećnika 68 su Srbi, devetoro Romi, četvoro Talijani, po troje ih je Bošnjaka, Mađara i Hrvata, pri čemu su neki od vijećnika izabrani s minimalna tri glasa.

Gledajući s aspekta srpske zajednice, izbori su protekli u pobjedi SDSS-a koji je tako dobio nove županijske, gradske i općinske vijećnike.

— Pokazali smo se kao najjača i najorganiziranija srpska stranka koja je, zahvaljujući svojoj infrastrukturi kandidate istaknula u cijeloj zemlji, skupivši također i prilično zahtjevan broj potpisa za te kandidature, što je iz utrke izbacilo neke druge političke grupacije ili grupe birača – rekao je za Novosti BORO RKMAN, predsjednik izvršnog odbora SDSS-a, istaknuvši da je SDSS osvojio mandate u svim županijskim skupštinama, osim u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji gdje je pobijedila njima bliska nezavisna lista.

— Veliki uspjeh ostvaren je u Vukovarsko-srijemskoj županiji gdje je lista SDSS-a čiji je nosilac bio DEJAN DRAKULIĆ pobijedila listu DSS-a (Demokratski savez Srba) SRĐANA MILAKOVIĆA i nezavisnu listu DRAGANA CRNOGORCA, osvojivši tri put više glasova od druge dvije liste. Osim tri vijećnika u županijskoj skupštini, dobili smo i vijećnike u općinama Bogdanovci, Nijemci, Tompojevci i Tovarnik. U Ličko-senjskoj i Sisačko-moslavačkoj SDSS pobijedio svoje protukandidate iz SDP-a. Koalicija stranaka u kojoj su među ostalima bili i SDSS i SDP nije imala protukandidata u Primorsko-goranskoj županiji, dok je na izborima za gradsku skupštinu Rijeke ta koalicijska lista pobijedila listu DSS-a – rekao nam je Rkman.

— U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji SDSS je dobio vijećnike svugdje gdje je izišao na izbore, a na izborima za županijsku skupštinu pobijedila je lista bliska SDSS-u. Uspjeh je ostvaren i na području Zadarske županije gdje je SDSS uglavnom jedini istaknuo kandidate, u Benkovcu je pobijedio protukandidata iz DSS-a, a u Lišanima Ostrovičkim pobijedio je kandidata grupe birača – kazao je Rkman.

SDSS je osvojio vijećnički mandat u skupštini Karlovačke županije, kao i u Slunju i Ogulinu gdje je lista SDSS-a osvojila više glasova od protukandidatske DSS-a. U općini Lasinja je za četiri glasa bila bolja lista SDP-a.

Kako lista SDSS-a za Zagreb čiji je nosilac bio NIKOLA VUKOBRATOVIĆ nije imala protukandidata, on će sa 214 osvojenih glasova biti prvi vijećnik iz redova neke srpske stranke u hrvatskoj metropoli nakon 1990.

Sisačko-moslavačka dožupanica MIRJANA OLUIĆ zadovoljna je ishodom izbora u svojoj županiji.

— Od mogućih osam vijećnika u županiji, općinama i gradovima osvojili smo šest, i to dva u županijskoj skupštini i po jedan u Petrinji, Kostajnici, Majuru i Dubici. Nismo osvojili po jedno vijećničko mjesto u Sisku i Sunji, no i ovo je dobar rezultat, s obzirom na to kakva je kampanja bila u Sisku – rekla je Oluić koja, iako je izabrana, neće u skupštinu.

— S obzirom na to da sam dužnosnica bila bih u sukobu interesa i zbog toga ću staviti mandat na raspolaganje, pa će u županijsku skupštinu netko drugi. Bitno je da će SDSS s dožupanicom i dva županijska vijećnika imati veću vidljivost nego ranije, a zbog sinergije i veći utjecaj – rekla je.

Iako je izabran, sadašnji požeško-slavonski dožupan NIKOLA IVANOVIĆ neće u županijsku skupštinu.

— Postoji odluka SDSS-a da će u skupštinu ići MILICA MILJANIĆ, pravnica s dugogodišnjim stažem u nevladinom sektoru koja pruža besplatnu pravnu pomoć. Upućena je u probleme, ljudi je dobro i odavno znaju, pa vjerujem da će nas jako dobro predstavljati u županijskoj skupštini – kazala nam je MIRSADA POPOVIĆ DAMJANOVIĆ, dogradonačelnica Pakraca.

Zadovoljna izborima bila je i VESNA BLANUŠA iz SDSS-a, nositeljica koalicijske liste za skupštinu Primorsko-goranske županije, ističući pri tom miran tok izbora.

— Nisam zadovoljna odazivom. Uzalud su lokalni mediji pozivali građane da glasaju jer nitko nije navodio gdje su biračka mjesta koja su dosta kasno određivana. Bilo je dosta slučajeva da su ljudi odlazili na svoja uobičajena biračka mjesta, pa mi poručivali da tamo nema nikog. Kad sam im rekla gdje treba ići glasati, bilo ih je i koji su odustali jer su morali odlaziti skoro na drugi kraj grada – rekla nam je Vesna Blanuša.

Prema podacima Državnog izbornog povjerenstva, koji su objavljeni u jutarnjim satima dan nakon izbora, neki vijećnici su, osim s lista SDP-a ili DSS-a, izabrani s lista HDZ-a, HSLS-a ili, kako pokazuju rezultati iz općine Čeminac, Hrvatske narodne liste iz koje je i aktualni načelnik te općine. Zanimljivo je bilo u općini Rasinja gdje je na biralište izišao 191 od ukupno 353 birača, koji su birali dvoje vijećnika s čak četiri liste – HNS-ove, SDP-ove i dvije liste grupe birača. HNS-ovci su osvojili oba mandata, dobivši više glasova od preostale tri liste.

U devet jedinica lokalne samouprave izbora nije bilo jer nije bilo ni listi s obzirom na to da nije skupljeno dovoljno potpisa, odnosno da liste nisu bila pravovaljane. Može se zaključiti i da su ovi izbori bili kombinacija lokalnih s obzirom na predstavnička tijela u koja ulaze novoizabrani vijećnici i manjinskih s obzirom na to tko je glasao. Sada izabrani novi manjinski vijećnici ravnopravni su s onima izabranim u maju i u najvećem broju slučajeva neće utjecati na odnos lokalnih vladajućih većina i manjina. Jedino se može očekivati vrištanje hrvatske desnice koja će ponavljati kako manjine i s jednocifrenim brojem glasova ulaze u vijeća, što je bio slučaj u nekim općinama Međimurske županije. S druge strane, manjine će, ovisno o situaciji u određenoj sredini, imati veći utjecaj, barem u ovom mandatu. Jer možda se do narednih lokalnih izbora stranke 'opasulje' i 'svoje manjince' postave na visoka mjesta kako bi u startu bili izabrani i ušli u vijeća i skupštine. ■

Izbori su protekli u medijskoj tišini i uz odaziv od oko 10,6 posto (Foto: Duško Jaramaz/PIXSELL)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

UVREDE & PODMETANJA

Od Oluje do pornografije

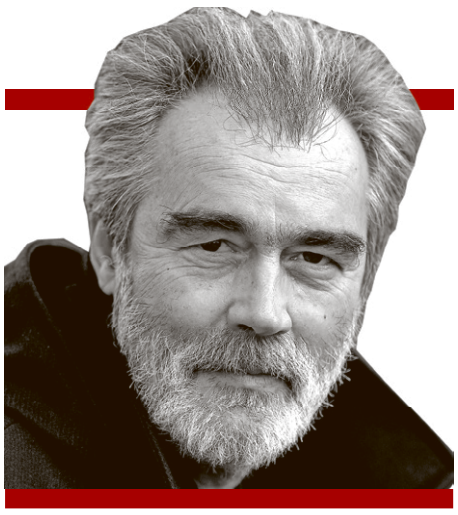

PIŠE Viktor Ivančić

Gotovo svaka balkanska ratna žrtva, kojoj god naciji ili vjeri pripadala, bila živa ili mrtva, prolazi dvostruku torturu – prvo onu što joj je priredio njezin krvnik, a potom onu koju aranžira njen glorifikator. U većem broju slučajeva ova druga odvija se posthumno

Iako se to s dosta sigurnosti moglo zaključiti i ranije, tek je nastup ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije ALEKSANDRA VULINA prilikom njegova nedavna posjeta ekipi koja u okolici Valjeva snima film 'Oluja' (scenarist i redatelj MILOŠ RADUNOVIĆ) otklonio svaku dvojbu oko žanrovskog formata nastajućeg umjetničkog djela. Bit će to pornografski film.

Dakle, ništa neočekivano i ništa novo. Hrvati su davnih dana, još u devedesetima, preko 'Četveroreda', 'Gospe' i sličnih slikopisnih bisera, žanr žrtvoslovne pornografije proslavili na balkanskim prostorima, udarajući najviše standarde, a Srbi im se u zadnje doba, preko 'Dare iz Jasenovca' i predstojeće 'Oluje', opasno približavaju.

Zajednička je nit u ovim naporima, usput budi rečeno, što ni politički šljam na vlasti ni stvaralačka čeljad na filmskom setu ne kriju nadražajno-propagandnu narav umjetničkog djela. To je značajan odmak u odnosu na razdoblje ocvalog socijalizma, recimo, kada je umjetnik na državnome poslu u očima većeg dijela javnosti ipak predstavljao zazornu figuru. Ono što je još tada bilo odbojno, danas je samorazumljivo; ono što se nekoć prikrivalo, sada se razglašava na sva zvona.

'Niko više nikada neće trovati našu decu lažima o srpskom narodu', zagrmio je Vulin sokoleći ustreptale filmske radnike, jer 'zaslužili smo i izborili se za pravo da mi pišemo svoju istoriju i ispričamo je'. Po njegovoj ocjeni Oluja se dogodila 'jer se ćutalo o Jasenovcu' i ta greška nipošto ne smije biti ponovljena: 'Zato što svojoj deci nismo dozvolili da znaju istinu o tragediji srpskog naroda dočekali smo da nam drugi pišu istoriju, da nam se podsmevaju, da nas teraju da priznamo lažne genocide...'

Srećom, u odsutnom trenutku su ministar žandarmerije i njegovi drugovi iz vladajućeg aparata razumjeli težinu i potencijal filmske industrije: 'Velika je stvar što ova generacija srpskih umetnika i državnika ne dozvoljava da se istina o tragediji srpskog naroda zaboravi', jer u protivnome, kada ne radimo filmove, tj. 'kada drugi prave istoriju za nas', tada 'nas primoravaju da priznamo tuđe genocide, da tuđe zločine prihvatimo kao svoje'.

I redatelj Radunović smatra da nema prihvatljive 'istorije' bez igranoga filma, a također mu je u prvome planu interes mliječnih naraštaja. 'Deca danas jednostavno ne znaju što se dogodilo i mislim da je naša dužnost ispričati te tragedije', kaže. Stoga treba razvijati cijelu industrijsku granu, treba 'snimiti što više filmova o našim bolnim temama', u optjecaj moraju stići 'deseci filmova o Jasenovcu, Oluji, o Kosovu, baš kao što su Amerikanci snimili pregršt filmova o Vijetnamu'.

U blizini nije bilo nikoga tko bi redatelja Radunovića priupitao što su to ustvari Amerikanci radili u Vijetnamu, pa to neću učiniti ni ja. Ovdje me, naime, zanima posve druga stvar: koliki prag bezdušnosti prema žrtvama rata dosižu 'umetnici i državnici' kada im podižu filmske i druge spomenike? Ne bi li se trebalo pomnije nego dosad baviti analizom silovanja ratnih stradalnika od strane

Osokolio je ustreptale filmske radnike – Aleksandar Vulin (Foto: Antonio Ahel/ ATAImages/PIXSELL)

onih koji – nastojeći ih postrojiti u veliku nacionalnu pripovijest i kreirati ideološki poželjnu verziju 'istorije' – eksploatiraju njihovu patnju?

Gotovo svaka balkanska ratna žrtva, kojoj god naciji ili vjeri pripadala, bila živa ili mrtva, prolazi dvostruku torturu – prvo onu što joj je priredio njezin krvnik, a potom onu koju aranžira njen glorifikator. U većem broju slučajeva ova druga odvija se posthumno. Kada politički polusvijet poput Aleksandra Vulina, TOME MEDVEDA ili MILORADA DODIKA, primjerice, teatralno obilazi ukopna mjesta 'poginulih sunarodnjaka', tada se pod firmom iskazivanja pijeteta provjerava njihov bojevi potencijal. Obnavljaju se zalihe i utvrđuju državne rezerve u vidu kostiju palih predaka koje će biti investirane u buduća krvoprolića.

S takvom aspiracijom, probrana garnitura 'umetnika i državnika' uvijek iznova pokazuje kako je u stanju postići da se autentična tragedija, umjesto kao farsa, ponovi kao filmska pornografija, dakle kao 'Četverored' ili kao 'Dara iz Jasenovca'. Puni smisao filmskog projekta što se ovih dana realizira u blizini Valjeva, čim ga je ovlašteni zastupnik vladajuće bagaže poškropio svetom vodicom i zadao mu presudnu državotvornu misiju, jest da iskoristi simbolički kapital ratnog stradanja kao pornografsku građu kojom će biti nadraživano kolektivno nacionalno biće.

Kada se pokreće kulturni pogon za proizvodnju 'istorije', kada 'mi pišemo svoju istoriju i ispričamo je', kako lamentira Vulin, temeljna je namjera uspostaviti i zbiti patničke zajednice koje se, cvileći nad svojom zlehudom sudbinom, pune srdžbom prema vjekovnim uzročnicima svoje nesreće, pa je žalobna poza tek oblik demoniziranja kurentnog neprijatelja. Jedno se pravilo utvrdilo kao čelični standard: što je poricanje vlastitoga zločina revnije, to je naricanje nad svojom žrtvom snažnije. 'Naše žrtve' su vrijedne pažnje samo zato što su naše, a ne zato što su žrtve. Samo što više nema nikoga tko bi ih zaštitio od zloupotreba njihovih lažnih obožavatelja i što se nedostižnim čini vrijeme kada će Hrvati snimati film o zločinima u Oluji, a Srbi o zločinima u Vukovaru.

Kada sam prije neku godinu s pokojnim prijateljem HRVOJEM POLANOM i kolegom NEMANJOM STJEPANOVIĆEM radio na monografiji o domovima kulture na prostorima nekadašnje Jugoslavije koji su u zadnjem ratu bili prenamijenjeni u logore, stratišta i mučilišta, pokazalo se da ni na jednome od desetaka takvih objekata, ukoliko se nalaze na državnome teritoriju strane koja je delegirala zatvorske čuvare, zlostavljače i ubojice, nije postavljeno bilo kakvo obilježje koje bi upozoravalo na zločin i čuvalo sjećanje na logorske žrtve.

U drastičnijim slučajevima – kao što su splitska Lora i bivši kulturni dom u Trnopolju kod Prijedora – pred zgradama torture podignuti su spomenici vojnim jedinicama čiji su pripadnici torturu provodili. Nedavno sam saznao da je u Paviljonu 22 na Zagrebačkom velesajmu – gdje su nekoć bojovnici iz kordona smrti TOMISLAVA MERČEPA zatvarali i zlostavljali zagrebačke Srbe, da bi ih zatim odvodili na daljnje ture mučenja i likvidacije u Pakračku Poljanu – danas uređena igraonica za djecu i odrasle, mjesto gdje se prakticira *paintball* pucačina!

Žrtvoslovna pornografija buja upravo na humusu takvih utaja. Kada biskup VLADO KOŠIĆ, na primjer, u misnome tonu zavija o stotinama tisuća žrtava Bleiburga i približno toliko onih u Vukovaru, to ima ponajprije služiti kao kodirano opravdanje za Dretelj ili Pakračku Poljanu, kao što će mitski 'Jasenovac', koji Vulinu i Dodiku ne silazi s usta, predstavljati izgovor za poreknutu Srebrenicu. Jasenovačkih žrtava je sedamsto tisuća, dakako, jer imamo posla s okorjelim pornofilima, s 'umetnicima i državnicima' čija naslada raste kroz suočavanje s obiljem, kroz hipertrofiju realiteta.

Zazivajući spasonosnu 'istoriju' koja se ima roditi iz filmske fikcije, Aleksandar Vulin duboko u sebi skriva i onu faktografski potkrijepljenu istinu koja u srpskoj državnoj kinematografiji nije ekranizirana, niti će uskoro biti: u Domu kulture u Pilici kod Zvornika više stotina muškaraca dovedenih iz Srebrenice ubijeno je u bioskopskoj sali, i to tako što su bili postrojavani na pozornicu iza koje se nekad nalazilo filmsko platno, dok su puščane cijevi rigale vatru kroz otvor za kinoprojektor. Eto ti filma. ■

INTRIGATOR

Troska diljem Dalmacije

Aktualizacijom slučaja Donjeg Rata moglo bi biti ubrzano i rješavanje kancerogenog otpada u Biljanama Donjim

Šljaka, kako je nazivaju u Dugom Ratu, općini pokraj Splita, i troska, kako kažu u selu Biljane Donje u zadarskom zaleđu, otpadni je materijal s dokazano kancerogenim i toksičnim spojevima opasnim po zdravlje ljudi koji bi mogao povezati stanovnike dva dijela Dalmacije. Naime, aktualizirali su se napori građanske Inicijative za Dugi Rat koja na okruglim stolovima i organiziranim prosvjedima ukazuje na potrebu sanacije zemljišta na području tamošnje bivše tvornice ferolegura 'Dalmacija', koja je prije dva desetljeća prestala raditi. Nakon prodaje tvornice tvrtki Projekt uvala, ona je srušena, a vrijedne sirovine iz nje eksploatirane. Umjesto sanacije, iza svega ostalo je navodno čak 250 hiljada tona potencijalno opasne troske, koja truje zrak, zemlju, more i ljude.

'Tvrtka Projekt Uvala već deset godina ignorira zahtjeve države da sanira zemljište, a sada kuje megalomanske planove o izgradnji turističkog kompleksa s marinom na Dugom Ratu. Pritom okreću glavu od činjenice da lokalno stanovništvo naveliko obolijeva od karcinoma, a sami se ne usude popiti čašu vode s malo troske (šljake) sa zagađenog zemljišta', poručili su organizatori dugoratskog prosvjeda krajem prošlog mjeseca. Napominju da je investitor imao obavezu riješiti problem usitnjene troske do 2019. godine, a kako to nije učinio, država je preuzela obvezu. Ali umjesto da se pokrene, država poslovično okreće glavu od problema, kao i u Biljanama Donjim.

Tako više od desetljeća, crno brdo od 140.000 tona otpadne troske, koju je u Biljane Donje, u srce Ravnih kotara, još 2010. godine iz propale šibenske Tvornice elektroda i ferolegura višekratno navezla zagrebačka MLM grupa, truje ljude i zemlju. Studije o zaštiti okoliša koje su dali izraditi iz tamošnje Eko udruge Ravni kotari, njih ukupno tri, od čega jedna iz Njemačke, pokazale da su u troski prisutni kancerogeni policiklički aromatični ugljikovodici, kojih je čak dvadeset puta više od dozvoljene količine.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike još je u maju 2019. potvrdilo da je presudom Europskog suda dužno poduzeti mjere za uklanjanje kancerogenog crnog brda troske s lokacije u Biljanama Donjim. Ali, uzalud.

— Ista je to dakle stvar, i ona u Dugom Ratu i ova naša. Svi se prave ludi. Nemoćni smo i čekamo da vidimo što će se desiti. Ipak, namjeravamo se povezati s inicijativom iz Dugoga Rata pa da zajedno pokušamo pogurati rješenje ovog problema – kratko nam je kazao ZDRAVKO BELUŠIĆ, predsjednik Eko udruge Ravni kotari.

Problem dugoraćanske troske trebao bi doskora tematizirati i saborski Odbor za zaštitu okoliša i prirode kojim predsjedava SANDRA BENČIĆ iz platforme Možemo!, pa se nadamo da će i Biljane Donje doći na dnevni red.

■ Dragan Grozdanić

Troska je u Biljane Donje stigla iz Šibenika (Foto: Hrvoje Jelavić/ PIXSELL)

BORDOLINE

–Užas, Joco, sanjala sam da su naši euri u toj Pandorinoj kutiji!...

Od Olića do Bjelice

'Olić u Srbine', pisalo je prije 19 godina na jednom od Torcidinih transparenata postavljenih na utakmici Hajduka i Dinama (1–0) odigranoj na Poljudu u rujnu 2002. kad je IVICA OLIĆ igrao u dresu zagrebačkog kluba. Iz splitske Torcide imali su potrebu objasniti kako nisu oni 'krivi' za transparent, nego da su ga navodno stavili Olićevi sumještani iz Davora, što bi valjda u njihovoj perspektivi shvaćanja stvarnosti trebalo donijeti stanovitu dozu autentičnosti. Pitali su Olića novinari kasnije kako je podnio taj govor mržnje. Odgovorio je da je 'naučio i na gore'. I zaista. Istu tu utakmicu Torcida ga je počastila s još jednim transparentom i to na srpskom jeziku: 'Ivice Oliću, da noge polomiš, moliću'.

Na ovu epizodu – samo jednu u nizu sramnih navijačkih nacionalističkih parada – podsjetilo je skandiranje Torcide u nedjelju na prvenstvenoj utakmici s Osijekom (1–1). Nakon što je susret završio trener Osijeka NENAD BJELICA se uputio prema mjestu za TV izjave na što gđa je Torcida 'pozdravila' skandiranjem 'Bjelica Srbine, čakija ti ne gine'. Trener Osijeka nije prešao preko toga kao Olić, nego je splitske novinare pitao hoće li zabilježiti što viču i odmah objasnio svoje porijeklo. 'Da znate, pola sam Hrvat, a pola Crnogorac'.

No teško je vjerovati da će mu ovo samo prebrojavanje krvnih zrnaca pomoći da se riješi navijačkog vrijeđanja. Dovoljno se sjetiti IVICE KRALJA, golmana Partizana iz devedesetih, kojeg su Bad Blue Boysi krstili Hrvatom, zbog čega se Kralj toliko upinjao dokazati suprotno da je rekao: 'Nisam Hrvat, majke mi', pa u Zagrebu od Dinama primio pet golova.

Možda bi Nenad Bjelica prešao ovoga da mu još nije u sjećanju epizoda od prije pet godina kada mu je tadašnji predsjednik Hajduka IVAN KOS ponudio mjesto trenera splitskog kluba. Struka je bila za Bjelicu i posao je bio skoro pa dogovoren ali onda se umiješala navijačka masa koja je prebrojala Bjeličine leukocite, eritrocite i trombocite i donijela zaključak da kao takav nema što raditi na klupi Hajduka. Ostalo znate, Bjelica je otišao u Dinamo i nakon 49 godina uspio prezimiti u europskim natjecanjima. Usput rečeno, trener Hajduka je Šveđanin.

■ Goran Borković

Daniela Drandić, udruga Roda (Foto: Matea Lacmanović)

Naknade su važna mjera

Kako komentirate prijedlog novog Zakona o rodiljnim i roditeljskim naknadama prema kojem će roditeljska naknada tokom jedne godine biti izjednačena s punom plaćom zaposlenog roditelja koji koristi dopust?

Riječ je o jako važnoj demografskoj mjeri koju udruga Roda zagovara već dugi niz godina. Njome država pokazuje brigu za ekonomsku stabilnost obitelji u prvoj godini rođenja djeteta. No djeca su još dugo nakon prve godine života djeca, zbog čega je neophodno da postoji još niz drugih mjera koje se odnose na sigurnost žena na tržištu rada. Žene reproduktivne dobi, pogotovo one s malom djecom, većinom su diskriminirane na tržištu rada, najviše zbog ugovora na određeno, a šikanirane su i kad koriste bolovanja za djecu. Jako važno je omogućiti da vrtići budu fizički i cjenovno dostupni jer postoje velike nejednakosti diljem Hrvatske.

Istim zakonskim izmjenama bit će uvedeno i 10 radnih dana plaćenog dopusta koje će otac koristiti zajedno s majkom odmah nakon rođenja djeteta?

Dok u susjednoj Sloveniji već nekoliko godina očevi imaju 30 radnih dana plaćenog dopusta, šteta je što ćemo mi tu evropsku direktivu uspostaviti tek sad kad je nametnuta kao neophodna i to samo na minimalan broj dana. Ova se mjera mora uspostaviti do kolovoza 2022. i ona je sjajna prilika za očeve, djecu i za cijele obitelji. Istraživanja pokazuju da su očevi uključeni u brigu djeteta od što ranije dobi, i kasnije uključeniji te da je mjera dobra i za majke, jer ti prvi dani nakon poroda su ženama najizazovniji te im prisutnost oca jako puno znači. Velika je to, važna i isplativa investicija za dobrobit obitelji.

Novim Zakonom nije sve regulirano?

Postoje dva problema. Naknada kad je riječ o blizancima ili o trećem ili svakom narednom djetetu ostala je niska i nepromijenjena te ju je potrebno podići u skladu drugim roditeljskim naknadama. Zakon o rodiljnim i roditeljskim naknadama izmijenjen je nekoliko puta tako da su brisane i dodavane riječi zbog čega je veoma teško čitljiv. Zato je ovo sada prilika da se uđe u njegovo temeljito iščitavanje te u pisanje novog Zakona kako bi bio posve jasan jer su ga različito tumačili različiti uredi HZZO-a.

■ Mirna Jasić Gašić

Kreće sanacija vrtača

Sanacija počinje sa sedam od ukupno 143 vrtače što ih je potres otvorio u banijskome mjestu Mečenčani

SVAKI dan bi trebala započeti sanacija vrtača u banijskom selu Mečenčani, nastalih prvih dana ove godine nakon razornog petrinjskog potresa. Kako saznajemo, sa stručne i tehničke strane sve je spremno za sanaciju sedam vrtača koje neposredno ugrožavaju stambene objekte. Stožer civilne zaštite za saniranje posljedica potresa najavio je početak sanacije za ovaj tjedan no ona ovisi od vremenskih prilika. Mještani Mečenčana su skeptični prema novim najavama jer već sanacija najavljena još u kolovozu, nije bila napravljena. Sada, početkom jeseni, s dolaskom sezone kiša, eventualnim nastankom bujica i blatnjavog tla na poroznom području, njihovi strahovi kako bi se sanacija mogla otegnuti još su veći. No ovog puta u Stožeru su čvrsti u svom obećanju. Glasnogovornik Stožera MLADEN PAVIĆ rekao je u srijedu da je prema procjenama struke za završetak radova, koji su planirani od 7. listopada, ukoliko dozvole vremenske prilike, potrebno 30 radnih dana.

— Otvorene su 143 vrtače u Mečenčanima. Poslije potresa i pojave prvih vrtača, preporuke geološke i građevinske struke bile su da se šest mjeseci ništa ne poduzima povodom njihove sanacije – naveo je Pavić i dodao da će u početnoj fazi biti sanirano pet vrtača uz kuće i još dvije u dvorištima.

— Sanacija vrtača trebala je početi početkom rujna, ali potrebni materijal, geotekstil i geomembrane koje su propisali stručnjaci Građevinskog fakulteta, nije bio dostupan na tržištu. Nositelj sanacije vrtača u Mečenčanima su Hrvatske vode, koje su izravno zadužene. Izvođač radova u okviru već postojećeg okvirnog sporazuma je lokalna tvrtka Vodoprivreda Sisak. Za Mečenčane je odmah spremna ekipa speleologa koji će se spuštati u vrtače, postavljati i nasipati materijal te oblagati zidove vrtača specijalnim materijalom – govori Pavić.

Struka u slučaju sanacije mečenčanskih vrtača navodi da je glavna intencija sigurnost stambenih objekata u neposrednoj blizini i vraćanje terena u prvobitno stanje. Profesor s Građevinskog fakulteta u Zagrebu MARIO BAČIĆ kaže da je struka planirala detaljna tehnička rješenja dok je za izravnu implementaciju sanacije zadužen Stožer.

— Sa sanacijom se čekalo da bi se tlo smirilo. Prije ljeta se nije moglo krenuti u sanaciju jer je tlo bilo aktivnije, potresi su bili intenzivniji, a pojavljivale su se nove vrtače. Tehničko rješenje sanacije nije klasično, banalno zatrpavanje zemljom. Prvo se vrtača mora sasvim otvoriti, doći do iskopa, pronaći kontakt vrtače s temeljnom stijenom, otkriti grlo te urušene vrtače, i tek tada slijede radovi postepenog zatrpavanja uz primjenu tehničkih rješenja sa specifičnim materijalima po zonama. Sanacija obuhvaća i mjere kontrole kvalitete, uz dodatni nadzor i praćenje ponašanja te sanirane vrtače u nadolazećem periodu – objašnjava profesor Bačić.

Dodaje da će daljnji tijek i dinamika radova ovisiti od izvođača kao i od vremenskih uvjeta te da je prijedlog struke da se nakon sanacije prvih sedam vrtača krene i sa sanacijom vrtača na poljoprivrednim površinama.

S obzirom da su, kako nas uvjeravaju, struka i Vladin stožer spremni za sanaciju, još su na nju spremniji sami mještani Mečenčana koji kažu da su nakon početnog iščuđavanja javnosti u vezi s masovnim otvaranjem rupa u tlu, ostali zaboravljeni. Iskreno priznaju da nije nimalo jednostavno živjeti u blizini ćudljivih i tajanstvenih vrtača, a sada im je preostaje pogled ka nebu, uz želju da ne počnu jesenske kiše kako bi bila zatvorena bar jedna stranica posljedica potresa.

■ Paulina Arbutina

Jedna od vrtača u Mečenčanima (Foto: Nikola Čutuk/PIXSELL)

Nevinost biznismena

GLOBALNE porezne oaze i preko njih sklonjeno bogatstvo poslovnjaka nisu problem, nego se istinska nevolja krije u političkim ovlastima nad ekonomijom. Tako bar rezonira Hrvatska televizija, ako nam je mjerilo njezin izbor ekspertnih gostiju, ovaj put povodom megaklaster-afere Pandora Papers u režiji Međunarodnog saveza istraživačkih novinara (ICIJ).

HTV je za komentar na temu evazije poreza zamolio ANDREJA GRUBIŠIĆA koji tamo lagano već postaje kućni ekonomski guru. 'Nisu problem bogati poslovnjaci i zvijezde', konstatirao je on, prebacujući težište na ministre s plaćom od dvije-tri tisuće eura te s 20-ak apartmana na moru. Takav ministar je to, objašnjava nam Grubišić u centralnom Dnevniku HTV-a, 'vjerojatno stekao upotrebom tzv. crony-kapitalizma, gdje je nekome pogodovao za neku vrstu usluge i netko mu se, uvjetno rečeno, revanširao'.

Nismo pak čuli tko bi bili misteriozni revanšisti s protuuslugama u vrijednosti atraktivnih nekretnina, ako ne baš biznismeni. No njih Grubišić, a posredno i HTV, rado opravdava, smatrajući da 'pokušavaju na legitiman način skloniti svoje novce u poreznu jurisdikciju gdje je manji ili nulti porez'. Štoviše, time nam dragocjeno 'sugeriraju da su potencijalno porezi u njihovim domicilnim zemljama pretjerano veliki'.

Njega očito ne zbunjuje činjenica da odnedavno i najveće ekonomske sile ozbiljno namjeravaju oporezivati globalne divove tamo gdje potonji realiziraju prihod, umjesto da ga (ne) plaćaju u fiskalnim rajevima. Stoga je 'ključna poruka' ove ICIJ-eve priče, drži Andrej Grubišić, to 'da bi trebalo ograničiti političku moć i vlast'. Naime, upravo ona je 'danas toliko velika da, jednostavno, ta koncentracija moći i vlasti vas uvijek dovodi u situaciju da nekome pružate tzv. usluge ili mu dajete povlastice koje je netko spreman honorirati'.

No krivnju za tu kolosalnu zamjenu teza ipak nećemo adresirati na Grubišića, nego na HTV koji nam njegove stavove plasira kao objektivne i neutralne, premda su dosad zastarjeli čak i na Zapadu.

■ Igor Lasić

FRAGMENTI GRADA

Krepat, ma ne molat

JEDNO od prepoznatljivijih obilježja, svojevrstan zaštitni moto riječkog i kvarnerskog urbanog folklora, poznata je krilatica 'Krepat, ma ne molat'. Na tronu donekle srodnih simbola konkurirati mu eventualno mogu lokalna slengovska uzrečica 'šta da?' (stvarno/doista/zaista?) i povijesni motiv Morčića, preveden u klasičnu formu nakita tog kraja. No u takvoj konkurenciji 'Krepat, ma ne molat' pokazuje najveći društveno mobilizacijski kapacitet. Tome je tako i zato jer se za rodonačelnike tog slogana imaju pripadnici Armade, navijačke skupine HNK Rijeka. Prema legendi, riječ je o uratku njihove frakcije iz naselja Rubeši koje pripada gradu Kastav u neposrednoj okolici Rijeke.

Štokavce – koji nisu u bliskom dodiru s čakavskim, niti su povijesno i geografski neposredno izloženi utjecajima talijanskog jezika – ovaj slogan na prvu možda može navesti na pogrešan trag u pokušaju da ga razumiju i shvate. Mogli bismo, recimo, prvoloptaški pomisliti da molat znači moliti, preklinjati. To bi naravno bilo pogrešno, jer se očito radi o izvedenici iz talijanskog glagola '*mollare*' što znači odustati. 'Krepati/umrijeti, ali ne odustati' borbeni je dakle poklič koji upućuje na stanje revolta, prkosa i otpora po svaku cijenu, pa i po cijenu krajnje smrti.

Nije stoga čudno da su ga tako strastveno prigrlili nogometni navijači, i inače skloni emocionalno-adrenalinskim i identitetskim prenaglašavanjima, do čega dolazi uslijed snažnog osjećaja pripadnosti grupi, većem kolektivitetu, a pogotovo kada takvi sentimenti bivaju potaknuti i podržani iz političko-ideoloških središta moći. No nije se naravno ovaj slogan zadržao tek pod okriljem nogometne armade. Dovoljno ga je već upisati u prozorčić najpoznatije internetske tražilice, pa da bismo u galeriji slika vidjeli kako su ga preuzele maškare i zvončari na riječkom karnevalu; sindikalisti i radnici brodogradilišta 3. Maj; pojedinci koji ga tetoviraju na svoje podlaktice; čest je motiv za uličnu umjetnost, zidne murale i grafite... A reagiralo je naravno i tržište. Sitni gedžeti u vidu šalica ili zaštitnih maski za lice s ovom parolom, dugo su već opća mjesta suvenirsko-turističke ponude u Rijeci. Popularizaciji slogana, ali i njegovoj kooptaciji, zasigurno je svojevremeno doprinijela i bivša predsjednica države KOLINDA GRABAR KITAROVIĆ, kada je izjavila da i sama dijeli takav životni moto, iskazan u toj paroli iz njenog rodnog kraja.

No možemo biti poprilično sigurni da se Kolindi, kao niti Armadi – toj predvodnici radikalno nacionalističke desnice u Rijeci i na Kvarneru – ne bi baš dopao prijedlog jednog kontekstualno-komparativnog čitanja koje u krilatici 'Krepat, ma ne molat' razumije i pronalazi povijesno utemeljen simbol revolucionarnog otpora antifašista i partizana iz tog dijela Hrvatske, oružano iskazan spram talijanskih fašističkih okupatora.

■ Hajrudin Hromadžić

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Muzičar i osnivač Haustora, Vještica i SACHERA o glazbi i svom *Weltanschauungu*

RAZGOVARAO **Srećko Pulig**

Foto: Sandra Šimunović/PIXSELL

SRĐAN SACHER

Sve kaj me zanima je biti sretan u životu i vratiti to svijetu

Odabral sam poziv koji volim i, hura, mogu s njim hranit familiju. Najvažnije mi je od svega bilo da nitko drugi za to ne sjedi u banci, a ja pjesnikujem. Nama je socijalizam omogućil da razvijemo svoje potencijale. Ali potpuno nehotice i neorganizirano, kaj mu ja zamjeram, makar sam mu za to i zahvalan

NOVOSTI HOBOCIN
Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Pčelarstvo nije hobi, već dijagnoza

Važno je da budeš strpljiv i da ne očekuješ da će svake godine biti meda. Moraš biti malo lud, ne previše. Navučeš se na to, kaže Branko Magazin, pčelar s Korduna

UPRAVO završava još jedna loša sezona za pčelare. Rapidne izmjene godišnjih doba uzrokovane klimatskim promjenama, tople zime, kasni mraz u proljeće koji uništava cvat u razvoju, obilna kiša ili suša – sve su to izrazito nepovoljni uvjeti za pčele, važne vrste za ekosustav, vrste koja je nosilac polena za mnoge vrste voća, povrća i divljih biljaka. Kako bi spriječili izumiranje pčelinjih zajednica, pčelari diljem Hrvatske ovih dana svojim košnicama pripremaju dohranu u vidu šećera. Jedan od njih je i 35-godišnji BORKO MAGAZIN koji ima nešto više od 100 košnica u malom povratničkom selu Ostrožinu na Petrovoj gori. Za početak, pokušavamo od njega doznati koliko se meda može nabrati u košnicama kada je godina dobra, za razliku od ove?

— U prosjeku se očekuje oko 25 kila po košnici, to se smatra dobrom godinom. U sezoni, vrca se više puta. Ako se dese mraz, kiša ili suša, vrca se jednom ili nijednom. Naravno, uvijek treba paziti da se pčelama ostavi dovoljno meda za hranu jer ne smiješ im sve uzeti – pojašnjava Borko.

OPG Magazin pokrenuo je s četiri košnice prije gotovo 10 godina, a do danas je to postao pravi mali uhodani biznis. Bilo bi i daleko bolje da su pogođeni svi vremenski uvjeti za ispašu, da se u cvijetu stignu sintetizirati šećeri. Da je sve kako treba, nikome ne bi bila potrebna pomoć od države, objašnjava naš sugovornik. Budući da proizvode male količine meda, Magazini nikad nemaju problema s prodajom. Glavni kupci su im prijatelji, poznanici, oglašavaju se na Facebooku i Instagramu, a njihove teglice mogu se kupiti u jednom malom dućanu na zagrebačkom Kvaternikovom trgu.

Sve je krenulo od Borkovog oca koji je prije nekoliko godina otišao u mirovinu. Kako je bio naviknut na radne obaveze, upisao je kurs pčelarstva. Borko je pak samouk; prošao je puno literature, pčelinjih uboda i vrcanja dok nije postao samostalni pčelar.

Njihove pčele radilice smještene su na idealnom mjestu. U izobilju imaju bagrema, kestena, razne voćke, livadu, djetelinu i maslačak, a Magazini su im na obližnjoj livadi zasadili i heljdu. Na ispašu lete u krugu od nekoliko kilometara. Magazinima je ovo već treća lokacija, ujedno i najbliža. Od Zagreba do Ostrožina ima nešto više od sat vremena lagane vožnje. Selo je klasično povratničko – bez asfalta, obnovljenih kuća i ljudi.

Ovo ne može raditi nervozna osoba – Branko Magazin

— Jedini gospodarski strojevi koji ovdje prolaze su oni što vuku trupce jer je drvna industrija u Vrginmostu. Tu su još ovce i to bi bilo to od primarne privrede. Ima još par pčelara. Gdje nema ljudske ruke i utjecaja, to je za životinjske vrste samo plus. To je i prije bio pasivan kraj. Bilo je više ljudi, ali ovdje nikad nije bilo velike ekonomske razvijenosti. Na ovoj cesti ima samo jedna novoizgrađena kuća, prva nakon rata – pokazuje nam Borko.

Zainteresirani da saznamo sve o pčelama. Usudili smo se prići im sasvim blizu pod punom opremom. U ruke uzimamo neizostavnu dimilicu s ekstraktom gljive koja je za pčele i za ljude bezopasna: dim će ih tek omamiti, ubrzat će rad krila i tako neće biti fokusirane na čovjeka, nego na obranu košnice. Otvaramo poklopac i nalazimo malene trupove umočene u saće.

Svaka košnica ima postavljene trakice protiv bolesti od kojih je najgori nametnik varoa. Magazini imaju dvije vrste košnica, Langstroth-Rootove i Albert-Žniderščićeve. LR vrsta Borku je draža, iako se AŽ košnice mogu seliti, s obzirom da su postavljene iznad zemlje, u prikolici, pa se tako može uprihoditi i više meda, kaže struka. Oni, međutim, još uvijek nisu vozili pčele na bolju ispašu. I dalje se drže stacionarnog pčelarstva, no kako su sezone sve gore, u nekom trenutku će morati potražiti više hrane za njih. Pčelama je najbolje da topli period traje što duže, jer su u doba jeseni i zime u stanju hibernacije. Tada se stisnu u klupko, putuju kroz košnicu i jedu med.

— Idu kroz okvire u košnici, migriraju, ali se drže u svom klupku na 30 i nešto stupnjeva da se ne smrznu. Tek u prvom mjesecu, kad već osjete da se dan produžava, polažu par čahura u leglo. Tad ne migriraju okolo, već griju to jedno mjesto – pojašnjava Borko.

Košnice su valjda zadnje mjesto na svijetu u kojima vlada potpuni matrijarhat. Muška pčela – trut, osim parenja nema nikakvu drugu funkciju, štoviše, samo smeta. Ne radi ništa i jede. Glavne su pčele radilice i prva od svih – matica.

— Kad vidimo truta bacamo ga van iz košnice. Kad ih imaš 1.000 po košnici to je problem. S druge strane, maticu je teško naći. Moraš kopati i tražiti je, iako je veća od drugih pčela. Njoj roj pokazuje što da radi. Ona ne zna da vani ima hrane u izobilju ili da je suša. Velikim unosom med i peluda, pčele joj daju do znanja da zalegne. Kad se ide rojiti, pčele joj ne daju jesti dva dana da smršavi kako bi mogla zaleći. Predebela je jer je stalno hrane medom – predstavlja Borko hijerarhiju u košnici. Dodaje da pčele ne umiru u košnici. Kada su radno aktivne, njihov životni vijek iznosi oko mjesec dana; kada osjete da je kraj blizu, odlaze iz košnice.

Košnice su zadnje mjesto na svijetu u kojem vlada potpuni matrijarhat. Muška pčela – trut osim parenja nema nikakvu drugu funkciju, štoviše, samo smeta

Iako je medni prihod najteži i najbitniji za pčelare, vrcanje je samo jedan u nizu poslova koji moraju obaviti. Stolarija s košnica se mora obnavljati, svaku novu košnicu potrebno je složiti kao zahtjevniji komad namještaja, a tokom cijele godine valja brinuti da med ne otimaju šumske životinje ili ose. Ova specifična grana ljudske djelatnosti uključuje puno uboda i preznojavanja u radnom odijelu. Stoga rad s pčelama zahtijeva staloženost i pedantnost. Pitamo Borka što čini dobrog pčelara?

— Da budeš strpljiv i da ne očekuješ da će svake godini biti meda. Moraš biti malo lud, ne previše. Navučeš se na to. Ne znam da li je to taj otrov od žalca ili šta. Više volim kad radim sam, ali može se raditi u paru. Ovo ne može raditi nervozna osoba, pčele to osjete i izbodu te. Pčele koje bodu su vrlo visoke dobi, ionako će umrijeti za par dana. Kad te žele ubosti, one će pronaći način, bez obzira na opremu. Kažu neki: to nije hobi, to je dijagnoza – zaključuje Borko Magazin.

■ Anja Kožul

Poprište pravog užasa

U sisačkom logoru je bilo zatočeno 6.693 srpskih dječaka i djevojčica, a svakodnevno ih je umiralo 30 do 40

Komemoracija za žrtve dječjeg ustaškog logora u Sisku održana je u Parku Diane Budisavljević. Parastos za svu zatočenu djecu s područja Banije, Korduna, zapadne Slavonije i Potkozarja, koja nisu preživjela strahote logora, održao je sisački paroh VESELIN RISTIĆ. U ime organizatora prisutnima se obratio MILORAD PUPOVAC, predsjednik Srpskog narodnog vijeća.

— U sisačkom dječjem logoru, prvom na području tadašnje NDH, u periodu od 3. augusta 1942. do 8. januara 1943. godine, od gladi, bolesti i nebrige umrlo je oko 1.200 djece u dobi od nekoliko mjeseci do 10 godina. Sigurno bi ih bilo i više da nije bilo ljudi koji su bili veći od zla, koje je u to vrijeme vladalo ljudima, kao što je bila DIANA BUDISAVLJEVIĆ, kao što su bile žene i muškarci okupljeni oko nje: medicinske sestre, članovi Crvenoga križa, ljudi iz Caritasa Zagrebačke nadbiskupije, koji su pokušali umanjiti tu strahotu razdvajanja djece od majki i žena od muževa. Oni su zločin učinili manjim – istakao je Pupovac. Naveo je da je potrebno iskazati zahvalnost i mnogim Siščanima i Zagrepčanima koji su primili djecu kod sebe te joj time spasili život, jer su se time i sami izložili velikom riziku, ne samo prezira i pokude, nego i opasnosti za svoje živote.

— Baš ovo mjesto stradanja djece trebalo bi biti veće od političkih i etničkih podjela koje među nama postoje – zaključio je Pupovac.

Ustaško-njemački logor u Sisku osnovan je 3. augusta 1942. godine nakon ratnih operacija na Kozari i Šamarici. U svom sastavu je imao i poseban logor službeno nazvan 'Prihvatilište za djecu izbjeglice'. Bio je najveći te vrste u NDH, a nalazio se pod kontrolom Ustaške nadzorne službe. U njemu je bilo zatočeno 6.693 srpskih dječaka i djevojčica, a svakodnevno je umiralo od tridesetoro do četrdesetoro djece. O akciji spašavanja Diane Budisavljević i ostalih pravednika, kao što su bili učitelj ANTE DUMBOVIĆ, KAMILO BRESLER, DRAGICA HABAZIN i drugi, važno je znanje prenositi idućim generacijama. NEVENKA KONČAR, rodom iz Miloševog Brda kod Bosanske Gradiške, prošla je strahote dječjeg logora kao djevojčica od 5 godina, a bila je inicijatorica nastavka komemoracija za žrtve dječjeg logora u Sisku.

— Nemam puno sjećanja na te dane, prva sjećanja mi sežu do puta od pet kilometara od logora do naselja Mošćenica, kada sam bosa koračala po kamenju, a noge su mi krvarile. Prva saznanja o svemu što je bilo dobila sam od obitelji u Mošćenici koja me primila nakon logora – rekla je Nevenka Končar.

— Prije rata bila sam predsjednica sekcije preživjelih logoraša u Sisku te smo ovu komemoraciju obilježavali svake godine, kao što smo išli i na one u Jasenovac i Gradišku. No onda je došao rat i sve je stalo. Prije petnaestak godina ponovno sam ih pokrenula uz pomoć MILANA KRSTINIĆA iz Siska i ANETE VLADIMIROV iz SNV-a – rekla je Končar.

— Ovo mjesto moralo bi biti bolje označeno kako bi svaki namjernik mogao odmah prepoznati o čemu se tu radi, jer ovako ni mnogi Siščani to ne znaju. Imali smo plan da ga ogradimo i postavimo popis imena djece kao i onih koji su im pomogli, no ostalo je sve na tome da samo jednom godišnje ovdje netko nešto kaže – rekao je Milan Krstinić.

■ Mirna Jasić

Komemoracija za žrtve dječjeg logora u Sisku

Manjinama 820.000 kuna

Suradnja Grada Splita s predstavnicima nacionalnih manjina je prijateljska, rekao je gradonačelnik Puljak

Prvog oktobarskog dana u splitskom Hrvatskom domu održan je regionalni seminar na temu 'Unapređenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina te uloga vijeća i predstavnika nacionalnih manjina'. Skupu, koji su organizirali Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH te Savjet za nacionalne manjine RH, prisustvovali su predstavnici manjinskih vijeća i predstavnika na županijskoj i lokalnoj razini.

U uvodnim izlaganjima, predsjednici Savjeta ALEKSANDAR TOLNAUER i Ureda ALEN TAHIRI naglasili su značajnu ulogu koje vijeća i predstavnici nacionalnih manjina imaju u sistemu lokalne i regionalne samouprave te njihove mogućnosti u posredovanju potreba nacionalnih manjina prema lokalnim vlastima. Tolnauer je pohvalio suradnju s prethodnom gradskom administracijom te izrazio zadovoljstvo što se u Splitu vodi politika sukladna Ustavnom zakonu.

— Suradnja Grada s predstavnicima nacionalnih manjina iznimno je produktivna, konstruktivna, prijateljska i puna uvažavanja – rekao je splitski gradonačelnik IVICA PULJAK, ukazujući na potrebu postojanja inicijativa koje mogu dodatno unaprijediti suradnju manjina i jedinica lokalne i regionalne samouprave.

— Kroz financiranje brojnih projekata, programa i kulturno-umjetničkih manifestacija, Grad Split već tradicionalno uspješno surađuje s organizacijama nacionalnih manjina. Sredstva za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina kontinuirano se povećavaju pa je tako 2016. godine u gradskom proračunu bilo osigurano 570.000 kuna, dok je u ovoj godini proračunom predviđeno 820.000 kuna što je povećanje od čak 40 posto – rekla je savjetnica za odnose s mladima, nacionalnim manjinama i vjerskim zajednicama u Uredu Grada Splita MARINA KUZMANIĆ PETREŠ.

NATALIJA PALČIĆ iz IV. Splitske gimnazije 'Marko Marulić' govorila je na temu 'Nacionalne i etničke manjine u odgojno-obrazovnom sustavu RH – primjer dobre prakse', dok je MARITA BRČIĆ KULJIŠ s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu govorila o modelima integracije. Zadovoljstvo seminarom izrazio je predsjednik županijskog VSNM-a BOŽIDAR SIMIĆ.

— To je bio koristan događaj kojem je prisustvovalo četvoro predsjednika srpskih manjinskih vijeća i predstavnika. Sa svim pitanjima i problemima obraćamo se Županiji i onda s pročelnikom kontaktiramo vodstva gradova i općina kako bi se to pokušalo riješiti na njihovom nivou. Nakon nekoliko mjeseci pratimo dokle se stiglo s ostvarenjem i po potrebi reagiramo. Ovakvi seminari trebali bi se održavati češće, bar jednom godišnje, u smislu pojačane edukacije manjinskih vijeća i predstavnika, a trebali bi im prisustvovati i predstavnici lokalnih vlasti, odnosno lokalne zajednice. Osim toga, edukaciju o manjinama trebalo bi primjenjivati i u školama s obzirom da učenici o manjinama obično nisu informirani na najadekvatniji način – smatra Simić.

■ N. J.

Alen Tahiri i Aleksandar Tolnauer

Mirsada Popović Damjanović, dogradonačelnica Pakraca

Licem u lice

Samopopisivanje je dobro prošlo, ali mnogi ljudi oko Pakraca nemaju internet i strahuju od tehnologije

Što se sve u Pakracu zbivalo otkako ste na lokalnim izborima u maju izabrani za zamjenicu gradonačelnice?

Tokom ljeta je realiziran prije isplanirani projekt obnove ceste do sela Braneši – dovršeni su građevinski radovi i asfaltirano je tristo metara puta na samom ulazu u selo i još tristo malo dalje. To nije najbolje rješenje, ali je bilo jedino moguće s obzirom na sredstva kojima se raspolagalo. Pored toga, obnovljen je prilaz mjesnom groblju u Derezama, koji je za kišnog vremena bio neprohodan. Sada je taj put nasut i napravljeni su vodopropusti, pa će najkasnije do kraja godine komunalno poduzeće preuzeti brigu o groblju. U planu je sanacija još nekih prometnica, uz ostalo i dijela ceste u Grahovljanima koji je oštećen uslijed odvoza drva. Pakračke vlasti po tom pitanju rade sve iz svoje nadležnosti, ali teško je održavati tolike kilometre teško prohodnih cesta, pogotovu one koje vode do većinski srpskih sela. Za lijepog vremena ti putovi su u funkciji, ali teško je predviđati odrone i poplave što ih donose jake kiše i snjegovi.

Kakvo je stanje s ostalom komunalnom infrastrukturom – elektrodistribucijom, vodoopskrbom, telekomunikacijama?

Do kraja godine sedmero mještana sela Jakovci trebalo bi dobiti struju: HEP najavljuje da će do tada biti riješeni svi administrativni problemi, ali i dalje kao problem ostaje brdski put koji bude oštećen prilikom svake kiše, pa bi i njega valjalo sanirati prije predstojeće zime. Snaga i dostupnost telekomunikacijskih signala ovise pak od sela do sela, odnosno od operatera do operatera, pa tako primjerice u dobro naseljenom Kraguju, nedaleko središta Pakraca, nema dovoljne pokrivenosti. S time je povezan i drugi problem, a to je da se puno ljudi radi zbog straha od zračenja protivi postavljanju odašiljača, no ako ih nema, nema ni mogućnosti komunikacija, a one su nam važne i potrebne želi li se razvijati turizam u obližnjem izletištu. Ove nas je godine pogodila i suša, pa su ljudi u Španovici i Dragoviću, selima desetak kilometara od Pakraca na magistralnoj cesti prema Požegi, pet dana bili bez vode. Takvih je problema bilo i prije, pa je Grad mještanima ponudio izgradnju vodoopskrbne mreže, no kako je mahom riječ o starijem stanovništvu s niskim primanjima, to nije prihvaćeno. Ljudi su se jednostavno bojali da to neće moći platiti, no mjesni odbori su nedavno prikupili imena zainteresiranih za priključenje na gradski vodovod i sada gradonačelnica traži rješenje da ih se spoji na najpovoljniji mogući način.

Što se zbiva s iseljavanjem i vraćaju li se uopće u pakrački kraj oni koji su ga napustili iz različitih razloga?

Mlađi ljudi koji su otišli za sezonskim poslovima na obali sada se vraćaju, pa će se stopa nezaposlenih povećati na sličan način na koji se proljetos smanjila. Tu su i stariji ljudi srpske nacionalnosti koji prezimljavaju kod djece ili rodbine u Srbiji ili Bosni, jer je ovdje za velikih hladnoća doista teško sam preživjeti. Vezano uz zaposlenost, moram spomenuti da nadležni nemaju dobro određene kriterije vezane uz samozapošljavanje, pa ljudima često odbijaju zahtjeve unatoč tome što u cijeloj Županiji nedostaje radnika i majstora građevinske i srodnih struka. Što se OPG-ova tiče, posljednjih ih je godina podosta otvoreno, iako radi nesigurnog tržišta i niskih otkupnih cijena poljoprivrednih proizvoda malo njih uprihođuje dovoljno za pristojan život.

Kako se odvija još uvijek aktualni popis stanovništva?

E-popisivanje je u Pakracu dobro odrađeno, pa su i brojke zadovoljavajuće, čemu su svakako pridonijele i posebne, dobro posjećene radionice. Tu moram pohvaliti predsjednika VSNM-a Lipika DARKA DERENJA, koji je ljudima sa sela danima pomagao da se popišu internetskim putem; mnogi od njih, naime, nemaju svoju internetsku vezu i opremu, ne vjeruju novim tehnologijama ili se, jednostavno, žele popisati na već poznat način. Uostalom, susret s popisivačima za mnoge od njih je rijetka prilika za razgovor.

■ N. Jovanović

MANJINSKI ZASTUPNIK

Demografski raspad i zatvaranje škola

Nije li zabrinjavajuće da preko 400 škola ima manje od deset učenika? Nije li katastrofalno da imamo 430 prvašića manje u odnosu na prošlu školsku godinu? Nije li znak za uzbunu da danas imamo 53.390 učenika manje u osnovnim i srednjim školama nego prije osam godina? Pojednostavljeno rečeno, to znači da imamo jedan grad učenika manje, grad veličine Karlovca – kazala je SDSS-ova saborska zastupnica DRAGANA JECKOV u srijedu, 6. oktobra, mjeseca tokom kojeg se obilježava Svjetski dan učitelja i Međunarodni dan djeteta.

Veliki pad u proteklih osam godina bilježe i Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija gdje se broj učenika za tih osam godina smanjio čak za 6.408, odnosno za 27 posto, navela je Jeckov.

— Na ovaj dugogodišnji problem, početkom školske godine uobičajeno se ukazuje, a već sutradan na red dolazi neki drugi problem. Krajnje je vrijeme i obaveza da na Međunarodni dan djeteta ipak ne okrećemo glavu. Povodom Dana učitelja pošteno je progovoriti o tome da će smanjenje broja učenika nužno dovesti i do viška radne snage u obrazovnom sistemu, jer su brojne škole već prijavile višak radne snage. Dakle, učitelji, koje smo nerijetko smatrali drugim roditeljima, sve će češće ostajati bez posla – upozorila je zastupnica.

Jeckov je kazala da je gubitak učenika i zatvaranje škola najveći simbol demografskog raspada zemlje. Naglasila je da ovaj problem nestranački, nepolitički i ne smije biti nacionalno obojen te da je krajnje vrijeme da se svi zajedno usmjerimo na strateško rješavanje ovog problema, u nadi da ćemo sljedeći Međunarodni dan djeteta i Svjetski dan učitelja obilježiti u nekom boljem, po mogućnosti brojnijem dječjem okruženju.

Referendumski prag je previsok

U SABORU se prošli tjedan raspravljalo o Prijedlogu Zakona o referendumu. Novim zakonom trebalo bi poboljšati nedorečeni zakonodavni okvir instituta referenduma. Kako navodi Vlada, Zakon će biti usklađen s Ustavom te će njime biti osigurana transparentnost i otvorenost njegove provedbe. Građani bi trebali imati djelotvorniji utjecaj u procesu političkog odlučivanja. Za provedbu referenduma zaduženo je Ministarstvo pravosuđa i uprave. SDSS-ova

Potpisi za referendum inicijative '67 je previše' (Foto: Patrik Macek/ PIXSELL)

ANJA ŠIMPRAGA je kazala da je Prijedlog zakona obuhvaća jedno od najvažnijih pitanja reguliranja i prakticiranja demokracije. Klub SDSS-a smatra da ovom pitanju treba pristupiti bez partijskih, stranačkih interesa i namjera.

— Unatrag nekoliko godina imali smo više referendumskih inicijativa koje su zaista pokazale duboku podijeljenost u društvu. Zato je nužna izmjena pravnog okvira, ali i puno rada na osvješćivanju vrijednosti tolerancije kako bismo postali društvo u kojem se poštuju i štite ljudska i manjinska prava – ustvrdila je Šimpraga.

Ona smatra da prvo, dosadašnje reguliranje referendumske materije nije bilo dobro, niti u Ustavu, niti u zakonu. Zakon je sadržavao dvije glavne slabosti; omogućavao je da od troje referendumskih glasača dvoje odlučuju o referendumskom pitanju, a nije štitio temeljne vrijednosti Ustava i demokraciju od referendumskih avanturizama, podsjetila je zastupnica. Osim toga, zakonom je bio propisan visok postotak potpisa, tako da su mnoge referendumske inicijative zbog toga i propale.

— Dosadašnji regulatorni okvir je s jedne strane priječio demokratsku referendumsku inicijativu, a s druge je omogućio nekima da takve prepreke prođu i da legitimiraju nedemokratski narodnu volju. Dosadašnja praksa referendumskih inicijativa u jednom se trenutku pretvorila u sredstvo budućih stranačkih ideoloških platformi i za njihovu političku promociju. Ta praksa, koja je u nekim slučajevima bila usmjerena na osporavanje temeljnih vrijednosti Ustava RH, ozbiljno je opteretila i kompromitirala institut referenduma – naglasila je Šimpraga. Dodala je da klub SDSS-a misli da je prag od deset posto potrebnih potpisa od ukupnog broja birača previsok te da postotak onih koji glasaju za referendumsko pitanje ne smije biti manji od jedne trećine ukupnog broja upisanih birača.

— Konačno, smatramo da temeljne ustavne vrijednosti treba zaštititi od referendumskih inicijativa te da se o pravima bilo kojih manjina ne može odlučivati na referendumu – zaključila je Anja Šimpraga.

■ Anja Kožul

Kako je Banija prije 54 godine dočekala predsjednika Jugoslavije

Tito u Glini 1967.

Glina je bila na nogama od ranih jutarnjih sati, već ukrašena zastavama i svježim cvijećem. Na Trgu bratstva i jedinstva okupilo se nekoliko tisuća mještana i stanovnika okolnih banijskih sela koji su nestrpljivo očekivali dolazak predsjednika Republike

Predsjednika Tita srdačno su pozdravljale tisuće građana

Početkom listopada 1967. godine predsjednik Jugoslavije Josip Broz Tito posjetio je Liku, Kordun i Baniju. Tako je 1. listopada posjetio Karlovac, Ogulin, Plaški i Plitvička jezera, gdje je razgovarao s predstavnicima ličkih općina, da bi 2. i 3. listopada posjetio Titovu Korenicu, Udbinu, Donji Lapac, Gospić, Lički Osik i Otočac. Zatim je, nastavivši put za Kordun, posjetio Slunj, Vojnić i Petrovu Goru, gdje je razgledao partizansku bolnicu i groblje, a potom nastavio put za Vrginmost i Topusko, gdje je 5. listopada razgovarao s predstavnicima kordunskih i banijskih općina. Idući dan, 6. listopada, posjetio je Glinu, Petrinju, Kostajnicu i Dvor. U svim mjestima bio je srdačno dočekan, a s predstavnicima društveno-političkih i privrednih organizacija vodio je razgovore o problemima razvoja dotičnih općina.

U pratnji predsjednika Tita bili su dr. Vladimir Bakarić, predsjednik Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske, Jakov Blažević, predsjednik Sabora SR Hrvatske, dr. Savka Dabčević Kučar, predsjednica Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske, Miko Tripalo, sekretar Izvršnog komiteta CK SKH, Ivan Krajačić, član CK SKH, dr Milivoj Rukavina, član Saveznog izvršnog vijeća, Vladimir Popović, generalni sekretar predsjednika Republike i Đoko Jovanić, general-pukovnik i komandant Pete vojne oblasti JNA. Svi oni bili su prisutni u Topuskom na razgovoru s predstavnicima Korduna i Banije o problemima razvoja i o društvenom-političkom životu tog kraja. Razgovor se vodio u velikoj dvorani lječilišne restauracije, gdje je 1944. godine održano Treće zasjedanje ZAVNOH-a.

Prema pisanju beogradske Politike i zagrebačkog Vjesnika, nakon što su kraća izlaganja održali predstavnici Karlovca, Vrginmosta, Siska i Petrinje, riječ je dobio i predstavnik Gline, predsjednik Skupštine općine Franjo Čumpek. U kraćem izlaganju on je upoznao predsjednika Republike s osnovnim podacima iz kojih se jasno vidi da je Banija dala ogromne žrtve u narodnoj revoluciji, da je iz rata izašla sa spaljenim selima, opustošenim krajem, razorenom privredom i s ogromnim poteškoćama koje su savladavane maksimalnim zalaganjem stanovništva. On je istakao da su ulaganja u privredni razvoj bila mala, da je period obnove bio dug, skoro deset godina, a da je u traženju izlaska iz nerazvijenosti suviše dugo tražen put u svakoj općini, bez dovoljno povezivanja i udruživanja, i uz relativno malo ulaganja šire zajednice.

Najveće uspjehe zabilježila je Banija nakon što su izgrađeni industrijski kapaciteti Pamučne predionice Glina, Mesne industrije Gavrilović Petrinja, Tvornice trikotaže Kostajnica i Drvnog industrijskog poduzeća Dvor. Međutim, prava prekretnica u razvoju tog područja nastala je 1964. kada je donijeta tzv. Banijska koncepcija privrednog razvoja, rekao je Franjo Čumpek. Realizacijom prve faze ove koncepcije postignuto je mnogo u privrednom razvoju, ali je veliki napredak također učinjen u modernizaciji saobraćajnica, elektrifikaciji, zdravstvu, školstvu i rješavanju komunalnih problema. Vrijednost je ovog programa što su se na njegovoj pripremi i realizaciji udružile snage i sredstva iz svih banijskih općina i koncentrirali na ključne zajedničke probleme Banije, koja je svoj razvoj usko vezala uz Sisak i druge razvijenije centre.

U daljnjem izlaganju, Franjo Čumpek upoznao je predsjednika Republike s budućim zadacima u razvoju Banije. Između ostalog je rekao da je izlaz Banije upravo u razvoju poljoprivrede, a da će nosilac i pokretač tog posla biti mesna industrija Gavrilović u Petrinji. Stoga je veoma važno da se nastavi već započeta kooperacija na banijskom području. Takva proizvodnja, naglasio je, znatno je pridonijela ekonomskom jačanju sela. Isto tako, u prvom planu je daljnja modernizacija cesta i daljnje proširenje industrijskih kapaciteta Gavrilovića u Petrinji, Tvornice trikotaže u Kostajnici i Pamučne predionice u Glini.

Čumpek je također rekao da treba definitivno riješiti boračke probleme. Banija je preko općinskih skupština nastojala da svojim sredstvima pomogne i ublaži najteže slučajeve, ali ljudi stare i treba što prije naći rješenje. Neodgodivo je, smatra on, riješiti visine porodične invalidnine i potpuno preseliti ljude iz ratnih bajti, te kompleksno riješiti invalidsko-boračku zaštitu. Naglasio je da bi to trebalo rješavati na nivou federacije, a ne republike ili općine. Na kraju svog izlaganja, Čumpek je rekao da bi u realizaciju Banijske koncepcije trebalo investirati oko 340 milijuna dinara. Privreda Banije i Siska osigurat će oko 130 milijuna, a ostalo bi trebala da osigura šira zajednica, u prvom redu republički Fond za ceste i republički Fond za razvoj nedovoljno razvijenih krajeva.

Nakon što su govorili i predstavnici ostalih općina te privrednih organizacija Korduna i Banije, riječ je uzeo predsjednik Tito ('Htio bih, drugarice i drugovi, da kažem još nekoliko riječi.'). Predsjednik je istakao da je zadovoljan što su svi faktori shvatili značaj orijentacije na vlastite snage i što razvoj ne gledaju isključivo kroz podizanje tvornica već prvenstveno vode računa o saobraćajnicama, obrazovanju, komunalijama, životnom standardu građana i drugom. Predsjednik Republike je, između ostalog, rekao: 'Dimnjaka imamo danas širom Jugoslavije, ali nekima od njih morat ćemo da skratimo visinu, to jest ona poduzeća koja nemaju uvjeta za opstanak morat će, možda i da se zatvaraju, ukoliko ne uspiju da se preorijentiraju. Velika je, dakle, stvar što ste vi uspjeli da realno procijenite pravac razvoja ovog kraja.'

Predsjednik Tito je također komentirao set zakona koje je Savezna skupština SFRJ donijela 1965. i tako započela privrednu reformu. 'Kada se u izvršavanju reforme dalje odmakne, to jest kada bude više sredstava, onda ćemo moći da podižemo i više tvornica. Tada ćete i vi moći da podižete tvornice tamo gdje se pokaže da je to potrebno', rekao je Tito, i dodao: 'Bilo mi je drago kad sam čuo da se ovaj kraj poslovno povezuje s tvornicom Gavrilović. To je snažna tvornica koja može povoljno da djeluje na razvoj vaše poljoprivrede, pa

NOVOSTI НОВОСТИ

ПРИВРЕДНИК

#1138, petak, 8. listopada 2021.

#159
Издаје Српско привредно друштво 'Привредник'

Утемељено 1898.

Феноменално мјесто, али за неке

Прошлога је тједна хдз-ов министар рада, мировинскога сустава, обитељи и социјалне политике Јосип Аладровић, иначе потпуно непознат широј јавности по својим стручним или икаквим другим достигнућима, испалио реченицу која је поштено разјарила домаћу јавност. Хрватска је, тврди министар узгојен у хдз-овом лабораторију нових кадрова, феноменално мјесто за живот! Аладровић сматра да не прича у празно и из рукава вади бројке које, по њему, недвосмислено упућују на тријумф хдз-ове политике. Просјечна плаћа, диктира министар у перо новинара, порасла је са 6.700 куна, колико је износила прошле године, на данашњих 7.170 куна, али ту није крај. Увјерава нас да ће бити још и боље, па би просјечан хрватски грађанин почетком 2023. године требао уживати у просјечној плаћи од 7.600 куна. Надаље, министар је зацртао раст мировина од 10 посто, досад су догурали до три посто, а разлику до фамозних 10 посто, цитирамо министра, свима је ионако јасно да ће се досећи. Наравно да то никоме није јасно, а сасвим сигурно ни самом министру, али добро звучи. Убацио је у своју рачуницу и некакву рециклирану најаву од 100.000 нових радних мјеста и све запечатио објавом како смо из ЕУ-а добили невјеројатних шест милијарди еура захваљујући Националном плану опоравка и отпорности.

Невјеројатна лакоћа и самоувјереност којом је министар изрекао тврдње о феноменалном животу у Хрватску упућују на сумњу да он заиста у то вјерује. Ширење позитивне енергије и оптимизма никада није била дисциплина у којој се политичари нису сналазили као риба у води, но што је превише, превише је. Аладровић је у савладавању дисциплине самохвале имао савршеног учитеља у виду властитог шефа Андреја Пленковића, који је технику приказивања очајних економских и демографских политика као успјеха довео до савршенства. Наравно, Аладровић је у својим лаудама Влади пропустио споменути читав низ чињеница након којих би његови бајни резултати били сведени на праву мјеру, која се може сажети синтагмом ‹стабилно пропадање›.

Када је разлика између стварности и пропаганде превелика, тада је та разлика уочљива свакоме грађанину и без употребе комплицираних економских процедура и доказа. Тако су у случају Аладровићевог хвалисања прије икаквих економских аналитичара реагирали грађани, спрдајући се на друштвеним мрежама најавама раста просјечне плаће, раста мировина, бројкама од 100.000 новозапослених. Хиљаде и хиљаде грађана збијало је шале са службеним подацима о просјечној плаћи и расту мировина, свјесни реалности у којој живе и износа које примају на текуће рачуне свакога мјесеца. За стотине хиљада њих плаће и мировине нису ни близу Владиним просјецима и не постоји министар који их може увјерити да се ствари крећу у правом смјеру. Владина пропаганда пролази само код оних којима је, као Аладровићу и политичкој елити, живот у Хрватској феноменалан. Код осталих, међу које се убраја и 692.000 оних који су примили мировину мању од 3.500 куна, министрове ријечи могу потакнути само презрив осмијех и измамити отрован коментар на друштвеним мрежама. Уз медије, који су се углавном претворили у гласноговорнике Владе у замјену за уносне ангажмане и новац из европских фондова, друштвене мреже постале су једино мјесто гдје се може пробити сиров, нефилтриран став грађана.

А став грађана, захваљујући њиховом животном искуству, у правилу кореспондира са стварним стањем, док Аладровићеве бројке имају смисла само у статистичким колонама министарстава чија мјерила успјешности Владиних политика немају никакве везе са стварним животом. Тако ни најаве о расту просјечне плаће и мировина не утјечу на стварни живот јер не спомињу стопу инфлације и повећање цијена које ће избрисати било каква повећања плаћа. Аладровићево хвалисање о повлачењу шест милијарди еура из ЕУ-а апсурдно је јер не спомиње да су сличне износе остварили и све друге државе чланице Уније. Ако је Хрватска повукла размјерно више него остале државе чланице, то није одраз способности Владе, него сиромаштва земље. Не спомиње се ни да је Хрватска на дну свих могућих европских таблица животног стандарда и да смо иза свих успоредивих држава средње Европе.

Аладровићева Хрватска као феноменално мјесто за живот постоји, али само за неке. За политичку врхушку и вјерне сљедбенике и на њих прикачене државне господарственике она је заиста рај на земљи. Али за више од 700.000 грађана који се према методологији Еуростата налазе у ризику од сиромаштва и социјалне искључености Хрватска није феноменално мјесто за живот. Сигуран сам да би се сватко од њих мијењао за животни стандард у већини других држава чланица ЕУ-а. Стотине хиљада радника, увјерен сам, мијењало би домаће плаће за стране, а многи су то и учинили. Закључно, Хрватска неће бити феноменално мјесто за живот докле год као земља не осигура оквир да сватко може сам себи, властитим радом и знањем, створити феноменалне увјете за живот. Све до тада Хрватска ће бити феноменално мјесто искључиво за политичаре, умрежене квазиподузетнике и којекакав полусвијет који вјешто плива у мутној води.

■ Душан Цветановић

Претње и увреде

Да знате, пола сам Хрват, а пола Црногорац – поручио је навијачима тренер фудбалске екипе Осијека Ненад Бјелица на стадиону Градски врт у Осијеку након утакмице с Хајдуком. Инцидент су препричали водећи медији, објашњавајући да је Бјелица овако у бесу реаговао на Торцидине увреде које су се зачуле са трибина. ‹Био је узбуђен, потресен...›, ‹избацило га из такта›, ‹неугодна ситуација›, ‹одјекивало је: Бјелица, Србине, чакија ти не гине, поновили су то навијачи у више наврата›, објавили су медији. Иако по закону није кривично дело рећи некоме да припада некој нацији, нити је то само по себи увреда, медији су без наводника или ограђивања овај епитет назвали увредом, а и самом Бјелици је изгледа мање засметала претња чакијом него скандирање да је Србин, па је имао потребу оправдати се и јасно и јавно обзнанити своју националну (не)припадност. Баш некако у време док траје попис становништва у Хрватској, не тако усамљен случај у фудбалској култури навијача сликовито је илустровао и једну од пређутних друштвених подела на наше и туђе. Где је туђе по правилу непријатељско, против којег се треба борити, које треба поразити, које је толико страно и непожељно да се користи као најгора увреда противнику.

Не би ово било тако забрињавајуће да се ради само о навијачком жаргону, о дивљању навијача својственом групним спортовима, о психологији масе која се одликује анонимношћу и поводљивошћу. Скандирање навијача је потврдило, а онда је тренер Осијека и печатирао поделу на нас и њих. У друштву нетолеранције према нечему што је другачије, бити Србин је проблематично јер се сматра да природно не припада ‹нашој› заједници. Потврдили су и навијачи, и Бјелица, а на крају и медији да се ради о увреди, и то увреди која иде барабар са претњом смрћу.

Према подацима које је прикупило Српско народно вијеће, у 2020. години забележено је мање случајева говора мржње и насиља према Србима у односу на 2019. У Билтену снв-а објављено је да је смањен број вређања и претњи упућених Србима и српским институцијама (са 115 на 50) те јавних акција које имају обележја нетрпељивости према Србима (са 51 на 14) као и говора мржње и етничке нетрпељивости на спортским теренима (са 16 на 8). Најизвеснији разлог овоме јесте тај што је било и мање прилика да се говор мржње и нетрпељивост искажу. Услед пандемије су отказане бројне манифестације, спортска такмичења, протести и остала окупљања на којима се такве ствари најчешће догађају. Нажалост, нема потврде да је број оваквих инцидената смањен због неког систематског напора и акције да се искорене и да се сузбије говор мржње. Говор мржње се просто није чуо јер није било прилике да се чује. Узвици које смо могли да чујемо са навијачких трибина нису се чули током саме утакмице, већ након ње. Ако се запитамо шта би било да се парола узвикивала пред пуним стадионом, одговорићемо и на питање зашто медији нису осудили овај испад навијача. Не би се догодило ништа, нико не би био кажњен, утакмица не би била прекинута. Зато је, колико год неспретно замишљена, кампања Српског народног вијећа е-Србин управо и вођена. Не зато што се Срби у Хрватској стиде тога што су Срби па им је тешко то да признају наглас. Већ зато што они који нису Срби ово сматрају ако не увредом, а оно макар нечим страним, туђим, другачијим. А другачије се и даље не прихвата.

Зато је скандирање на трибинама стадиона само огледало једног друштва. Наравно да се навијачи идентификују са својом екипом и да то што навијају за једну страну подразумева да оној супарничкој желе пораз. Бити на једној страни је, уосталом, основна идеја игре. За једне и против других. Али чак и да је позната крилатица само фраза, чак и да фудбал и није ништа више од игре, овај као и мноштво других сличних инцидената нису безазлени. У друштву у Хрватској сопствени идентитет се и даље често утврђује

Фото: Игор Шобан/ PIXSELL

границом према другом и другачијем. Често је довољно одредити се негативно спрам нечега, па се тако идентификовати. Како онда и очекивати да се Срби слободно и гласно изјасне на попису становништва, кад би то малтене било равно бунтовништву.

Психолози су одавно дефинисали околности под којима група људи постаје маса, описали су и принципе по којима онда маса функционише. Анонимност и одсуство одговорности једна је од основних њених одлика. А да једно друштво не би попримило психологију масе или, још горе, руље, треба преузети неку одговорност. За почетак можда само приметити да споменути инцидент није безазлен. И не одмахивати руком и понашати се огуглало.

■ Оливера Радовић

Odlukom Upravnog odbora od 22.9.2021. godine Srpsko privredno društvo "Privrednik" raspisuje:

N A T J E Č A J

za dodjelu stipendija srednjoškolcima i studentima za školsku/ akademsku godinu 2021./22. iz Fonda "Vladimir Matijević"

Pravo sudjelovanja na natječaju za dodjelu stipendija imaju srednjoškolci i studenti koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

- da su državljani Republike Hrvatske;
- da pohađaju srednju školu ili fakultet na teritoriji Republike Hrvatske;
- da prosjek ocjena svih predmeta završenog razreda srednje škole (ili osmog razreda osnovne škole) iznosi najmanje 3,5 (uključujući i maturu ako su upisali prvu godinu studija);
- da prosjek ocjena svih položenih ispita tokom studija iznosi najmanje 3,0 (ako upisuje više godine studija);
- da studenti nemaju više od 25 godina (ne važi za kandidate na doktorskim studijama).

Dokumenti koje treba dostaviti:
- prijavni obrazac (preuzeti na: *www.privrednik.hr*);
- motivacijsko pismo s kratkim životopisom;
- uvjerenje o redovitom upisu u srednju školu za učenike odnosno na visoko učilište (s naznakom smjera ili studijske grupe) za studente;
- za studente potvrda fakulteta o prosjeku ocjena, odnosno ovjerena fotokopija indeksa iz koje su vidljive ocjene položenih ispita (ako je upisao prvu godinu fotokopija svjedodžbe završnog razreda i mature);
- za učenike fotokopija svjedodžbe završenog razreda (ako upisuje prvi razred – fotokopija svjedodžbe završnog razreda osnovne škole);
- izjava kandidata da ne prima ni jednu drugu stipendiju (preuzeti na: *www.privrednik.hr)*;
- fotokopija domovnice;
- izjava o broju članova zajedničkog domaćinstva (preuzeti na: *www.privrednik.hr)*;
- uvjerenje fakulteta o statusu redovnog studenta člana zajedničkog domaćinstva (ukoliko zajedničko domaćinstvo ima takvog člana);
- potvrda poslodavca o prosjeku plaće za posljednjih 6 (šest) mjeseci prije raspisivanja natječaja, za sve članove domaćinstva koji su u radnom odnosu;
- fotokopija potvrde centra za socijalnu skrb za korisnika stalne novčane pomoći;
- fotokopija potvrde Porezne uprave o visini dohotka u godini prije raspisivanja natječaja;
- potvrda Zavoda za zapošljavanje (ukoliko je netko od članova domaćinstva nezaposlen);
- izjava za djecu i omladinu bez jednog ili oba roditelja, djecu ili omladinu poginulih i nestalih, te za djecu i omladinu samohranih majki i očeva;
- izjava kandidata o davanju suglasnosti za korištenje osobnih podataka (preuzeti na: *www.privrednik.hr).*

Natječaj je otvoren od 23.9. do 18.10. 2021. godine.

Odluku o dodjeli stipendija donijet će Upravni odbor na temelju Pravilnika o stipendiranju učenika i studenata putem „Privrednikovih" fondova i Kriterija i mjerila za stipendiranje učenika i studenata putem Fonda „Vladimir Matijević" u roku od 30 dana od dana zatvaranja natječaja.

Prijave dostaviti na adresu:
SPD PRIVREDNIK
(za Fond "Vladimir Matijević")
Preradovićeva 18
10 000 ZAGREB

Predana dokumentacija ostaje u arhivi Srpskog privrednog društva "Privrednik" i ne vraća se podnosiocima.

Sve informacija o natječaju možete dobiti upitom na e-mail:

ured@privrednik.net

ili pozivom na broj 01/ 485-44-78 od 10-13 sati svakog radnog dana tokom trajanja natječaja.

Odlukom Upravnog odbora od 22.9.2021. godine Srpsko privredno društvo "Privrednik" raspisuje:

N A T J E Č A J

za dodjelu stipendija odličnim studentima za akademsku godinu 2021./22. iz Fonda "Ivana Vujnović"

Pravo sudjelovanja na natječaju za dodjelu stipendija imaju studenti koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

- da su državljani Republike Hrvatske;
- da pohađaju fakultet na teritoriji Republike Hrvatske;
- da upisuju najmanje drugu godinu osnovnih studija;
- da prosjek ocjena svih položenih ispita tokom studija iznosi najmanje 4,2.

Dokumenti koje treba dostaviti:
- prijavni obrazac (preuzeti na: *www.privrednik.hr*);
- motivacijsko pismo i kratki životopis;
- uvjerenje o redovitom upisu u narednu godinu studija s naznakom smjera ili studijske grupe;
- potvrda fakulteta o prosjeku ocjena;
- izjava stipendiste da ne prima ni jednu drugu stipendiju (preuzeti na: *www.privrednik.hr*);
- fotokopija domovnice;
- fotokopija potvrde ovlaštene ustanove o poznavanju stranog jezika;
- fotokopija svih dobivenih nagrada i priznanja;
- izjava stipendiste o davanju suglasnosti za korištenje osobnih podataka (preuzeti na: *www.privrednik.hr*).

Nakon zatvaranja natječaja **s kandidatima koji ispunjavaju uvjete određene natječajem obavlja se intervju** kojeg vodi Odbor za stipendiranje.

Natječaj je otvoren od 23.9. do 18.10.2021. godine.

Odluku o dodjeli stipendija donijet će Upravni odbor na temelju Pravilnika o stipendiranju učenika i studenata putem „Privrednikovih" fondova i Kriterija i mjerila za stipendiranje odličnog studenta putem Fonda „Ivana Vujnović" u roku od 30 dana od dana zatvaranja natječaja.

Prijave dostaviti na adresu:
SPD PRIVREDNIK
(za Fond "Ivana Vujnović")
Preradovićeva 18
10 000 ZAGREB

Predana dokumentacija ostaje u arhivi Srpskog privrednog društva "Privrednik" i ne vraća se podnosiocima.

Sve informacija o Natječaju možete dobiti upitom na e-mail:

ured@privrednik.net

ili pozivom na broj 01/ 485-44-78 od 10-13 sati svakog radnog dana tokom trajanja natječaja.

ЖАРКО ПУХОВСКИ
Карловац треба бојкотирати

Политички аналитичар говори о рецентним догађањима у Карловцу

РАЗГОВАРАО
Марин Бакић

Већ сам се заложио за то да нека снажна организација потакне бојкот Карловца у наредних годину дана – не идемо у град који је мост назвао по масовном ратном злочинцу

Карловачко Градско вијеће именовало је 22. рујна мост на Корани, који спаја Раковац и Мекушје, по Специјалној јединици полиције 'Гром' чији је припадник михајло храстов 1991. године убио 13 заробљених и разоружаних резервиста јна. Против те одлуке представничког тијела у којему већину чине хдз и Домовински покрет, који нису у формалној коалицији, били су само вијећници странке Можемо! и Нове љевице, дочим су есдепеовци напустили сједницу за те точке дневног реда. Што се то догађа у Карловцу, али и у цијелој Хрватској, покушали смо разјаснити с политичким аналитичарем и умировљеним професором жарком пуховским.

— Побркане су чињенице обране Карловца с чињеницом ратног злочина. Није сасвим сигурно да се на коранском мосту бранио Карловац. Све да и јест, треба имати на памети да су ратни злочини незастариви управо зато што се сматра да за њих нема оправдања. Нема никаквог оправдања за ратни злочин, без обзира на то тко га и ма из којих мотива чинио. На коранском мосту су 21. рујна 1991. убијени разоружани војници, а разоружани војници су цивили. То је ратни злочин, што је пресудио након 20 година неугодног гомбања чак и Врховни суд. Сад се тврди да је недопустиво да један случај оцрни улогу те постројбе у обрани Карловца, која готово сигурно јест велика и то треба узети у обзир, али је напросто мимо сваког елементарног морала прихватити да један пристојан и цивилизиран град има један од мостова који се зове по јединици која је на њему починила тежак ратни злочин – каже Пуховски.

Тридесет година након догађаја на коранском мосту организирана је свеобухватна прослава злочина, а када се то догодило починитељ је одмах био ухићен и против њега је подигнута оптужница?

Прије 30 година Хрватска се очајнички борила да буде међународно призната и јако се пазило да се они ружни поступци који су се догодили, а који су познати јавности, казне. Тог притиска више нема. У Хрватској је пала разина заштите људских права мањина након што смо приступили Европској унији јер је десница схватила да Хрватску више нитко не надзире и да се може распојасати, па се догодило оно што се догодило с ћирилицом у Вуковару. То с једне стране говори да имамо заједницу која се понаша пубертетски – када нема контроле, подивља, умјерено или не. С друге стране, парадоксално, уназад десетак година, како вријеме одмиче, као да се приближавамо ратним збивањима. То је започело гласовитим обратом томислава карамарка, тадашњег предсједника хдз-а, и то је прихваћено у великом дијелу Хрватске као доказ хрватства. Данас се о догађајима о рату говори чешће него прије десет година, када су ти догађаји били ближи.

Која је друштвена улога ветеранских организација?

Оне живе од симболичког преношења 'вјечног пламена' из генерације у генерацију. Удруге ратних ветерана себе сматрају важним чимбеницима прошлости, при чему сама чињеница да је нетко био бранитељ не игра улогу, ако су на другој страни, а мало је таквих. Посебно желим нагласити заборављеног и прешућеног генерала миливоја петковића. Једини је с хрватске стране признао судјеловање у ратном злочину. То је велика ријеткост и нисам сигуран да ће се ширити даље, али то ипак нешто ваљда значи. Остали, они који су задржали своје ставове, бивају третирани попут светаца. Добар примјер за то је слободан праљак.

сдп није хтио расправљати о преименовању моста, његови вијећници су напустили сједницу Градског вијећа за те точке дневног реда с аргументацијом да такве одлуке не чине грађане просперитетнијима. Како гледате на такав њихов став?

Таква је одлука учинила Карловац кандидатом за главни град хрватског моралног идиотизма. Одлука да се мост назове по онима чији је припадник на њему починио злочин је типичан примјер неспособности да се морално суди о морално релевантним чињеницама. Ништа што сдп чини посљедњих мјесеци нема везе с логиком. Нису у стању ни унутрашњу организацију поставити тако да странка функционира. сдп је у стању политичког самоубојства на мах.

Постоји ли веза између просперитета заједнице и њезиног моралног идиотизма, како га дефинирате?

Нема. Западна Њемачка је од 1949. до 1968. фантастично економски напредовала. Истовремено је владао потпуни диктат заборава прошлости – практички се о њој није говорило. Ондје је и тада привредно чудо фантастично функционирало с моралним идиотизмом и Њемачка је постала водећа свјетска нација у економским питањима, а касније и политичким и војним.

Храстов је на отварању мурала са својим ликом казао да је своје одрадио 'поштено' и 'мушки'.

Праве феминисткиње биле би развеселјене тим изразом – ако је мушки убити тринаестеро људи, заиста треба размислити у којој мјери морају прихватити феминистичку позицију чак и они који немају симпатије за њу.

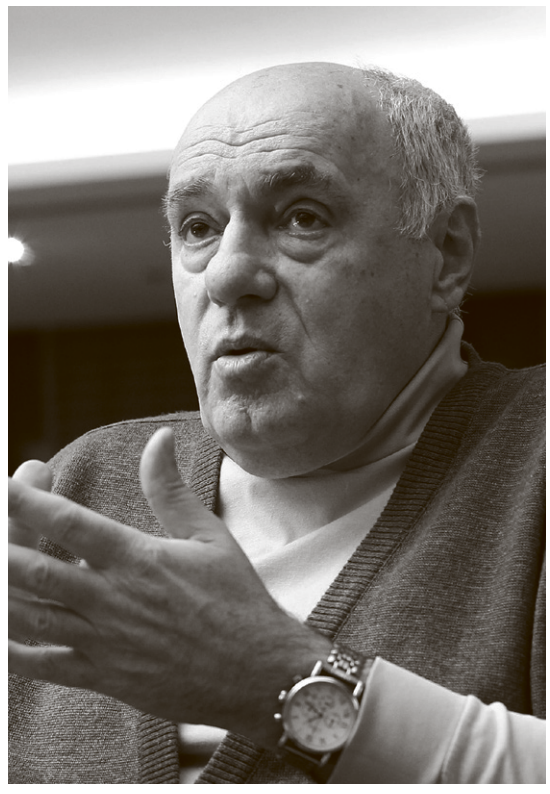

Фото: Борис Шчитар/pixsell

Једна од тврдњи коментатора је да је цијели овај проблем с коранским мостом настао зато што је снв хтио на мосту комеморирати жртве, што се схваћа као провокација.

Насилници у обитељи се правдају да је жена брбљала без престанка и да се оглушивала на молбе да престане, па је тиме провоцирала. То је класичан став насилника. Већ сам се заложио за то да нека снажна организација потакне бојкот Карловца у наредних годину дана, унаточ томе што спрам тог града гајим велике симпатије – не идемо у град који је свој мост назвао по масовном ратном злочинцу. Тако нешто нитко у Хрватској није у стању покренути.

Сноси ли предсједник Зоран Милановић такођер одговорност за то што се догодило јер је за своје посјете Карловцу казао да се Храстова мрцвари регресима – држава од њега потражује новац који је уплатила обитељима жртава као одштету. Колико је та његова изјава била паметна?

Није била паметна, али се не може казати да је милановић одговоран јер је он неодговоран тип. Он није у стању бити одговоран. Функционира на разини пубертетског дјетета које самоме себи удовољава и којега је баш брига свиђа ли се то другима или не. Принципијелно је неспособан за одговорност. Као предсједник државе требао би бити одговоран за такав неодговоран исказ. ■

ВЛАДИМИР ЂУРИЧИЋ
Зоран Радмиловић пошалице је скупљао по зајечарским кафанама

У време највеће славе, кад су се његове реплике понављале диљем Југославије, локалне власти су Зоранов рад игнорисале. После смрти добио је све почасти: кућа у којој је рођен има таблу, једна улица у Зајечару и наше позориште носе његово име, има споменик у центру града, али највећи споменик су 'Дани Зорана Радмиловића'

Директор Народног позоришта Тимочке крајине у Зајечару

РАЗГОВАРАО
Бојан Муњин

С Владимиром Ђуричићем, директором малог, али узбудљивог казалишта у Зајечару разговарамо о театру, о великом глумцу Зорану Радмиловићу који је одрастао у овом граду, о необичним људима овога краја, али и о старијој и новијој хисторији која је у источној Србији оставила небројене трагове.

Можете ли нам укратко представити своје казалиште?

Прво да кажем да је наше Народно позориште Тимочке крајине у Зајечару једино професионално позориште на истоку Србије, од Београда па до Пирота и Лесковца. Прво су се након Другог светског рата, у том почетном социјалистичком одушевљењу, градила позоришта у сваком граду, а онда су, због недостатка пара, људи и реалних потреба, општинска позоришта почела да се гасе. Позориште у Зајечару је опстало. Наша је велика срећа што је у Зајечару рођен један од највећих југословенских глумаца, Зоран Радмиловић. Све те импровизације и пошалице које је Зоран волео да убацује у својим представама, он је покупио по зајечарским кафанама. Ове године имамо два велика јубилеја: 75 година постојања позоришта и 30 година постојања нашег фестивала 'Дани Зорана Радмиловића'. Многи људи који су ценили Зорана и који поштују наш рад долазе годинама на овај фестивал. Људи толико воле наш фестивал да се за један дан продају сви комплети карата за читав програм.

Зајечар – жариште културе

Како су конципирани 'Дани Зорана Радмиловића'?

Наш фестивал је посвећен глумцу. Ми се зато трудимо да доведемо такве представе где постоји неко велико глумачко остварење. Рецимо, пре пар година је био Раде Шербеџија са својом представом 'Ко се боји Вирџиније Вулф' и на нашем фестивалу је добио и награду. Такве су нам и награде: статуета Зорана Радмиловића за најбољег глумца, 'Зоранов брк' за најбољег глумца вечери, награда за глумачку бравуру. Што се тиче нашег позоришта, пре пар година нам је припојен и Центар за културу, што значи да се бринемо и око Гитаријаде. Зајечар има три бренда: 'Дане Зорана Радмиловића', Гитаријаду која траје више од 50 година и на којој су почели многи југословенски рок-бендови, од Бијелог дугмета надаље, и своју Пивару и Зајечарско пиво које је познато и у Европи. Имамо и издавачку делатност и часопис 'Развитак' који је такође стар преко 50 година. Поносни смо и на Стевана Мокрањца, композитора и музичког педагога који је ишао у школу у Зајечару, па се наша музичка школа и позоришни хор по њему зову. У позоришту имамо неколико премијера годишње, дечију сцену и међународни фестивал за децу. Покушавамо да будемо жариште културе и са скромним средствима које имамо у томе успевамо.

Како је изгледао тај љубавни однос између Зорана Радмиловића и Зајечара?

Зоран се стално враћао у Зајечар и он у овом граду вечно живи. Направили смо књигу о Зорану, коју је написао глумац Милан Цаци Михаиловић, Зоранов пријатељ и колега, који је са њим играо у оној чувеној представи 'Радован Трећи'. Желели смо да направимо и представу о Зорану, али нас је корона зауставила на пола проба, а редитељ и аутор текста, глумац Иван Бекјарев, нажалост је умро. Успели смо да направимо филм о Зорану Радмиловићу, који је био премијерно приказан на овогодишњим Филмским сусретима у Нишу, а у Зајечару ће бити приказан на 'Данима Зорана Радмиловића' средином октобра и већ је позван и на иностране фестивале. У време његове највеће славе, кад су се његове чувене реплике понављале диљем читаве Југославије и кад је био легенда, локалне власти су Зоранов рад игнорисале. После смрти добио је све почасти: кућа у којој је рођен има таблу, једна улица у Зајечару и наше позориште су добили његово име, споменик му је направљен у центру града, али највећи споменик њему и његовом раду су 'Дани Зорана Радмиловића' који трају већ три деценије и на то смо сви поносни.

Зајечар и Неготинска крајина на истоку Србије специфично су културално и хисторијско подручје.

Прво, Зајечар и Неготин у турско време никад нису припадали тзв. Београдском пашалуку. Ови градови су били део Видинског санџака који је створио, од султана одметнути турски великаш, Осман Пазван-оглу. Њега Турци не воле јер је био одметник, Бугари га не воле јер је био окупатор, али је он рецимо био велики пријатељ грчког борца за слободу Риге од Фере. Пазван-Оглу је заиста био веома комплексна личност. Саградио је ваљда једину џамију на свету где на минарету није поставио полумесец него срце. Људи у Неготину су му захвални што им је дао да направе цркву у којој је касније сахрањен хајдук Вељко, велики јунак и бранилац Неготина у Првом српском устанку. Наравно, како то бива, Пазван-Оглу је након издаје убијен у некој заседи, а људи у овом крају дигли су се на устанак против Турака тек након његове смрти.

Источна Србија је карактеристична и по доста измијешаном становништву...

Ко је читао хронике из доба Византије, могао је да нађе да је Ђердапска клисура била названа

Фото: timocka.rs

'капијом Балкана' и сви освајачи из Азије у Европу кроз векове су туда пролазили. Можете замислити какав је то био ужас након сваког освајања. Византијски хроничар константин порфирогенет каже да, на пример, након продора племена Уза у том делу Србије 'није се годинама могао видети ни во ни ратар'. Једни су бежали, други су убијани, трећи су се сакривали, а са освајачима је долазило и становништво које се мешало са онима који су остали. Након сеобе Срба под арсенијем чарнојевићем 1690. године, нешто је Срба ту остало. Било је и тзв. старинаца, који за себе тврде да су ту одувек, још пре доласка Римљана, па онда доста Влаха, Бугара... Сви су они мењали господаре и признавали и једне и друге и треће. Ко су Власи? У источној Србији то је једна народна група која говори језиком сличним румунском, али и језиком којим су говорили староримски освајачи. Не сматрају се Румунима него засебном групом, мешавином свих тих народа који су ту пролазили, остајали и насељавали се. Они су по вери хришћани, али у њихову веру је уткано и пуно паганских, заоденутих божанстава и обичаја, на пример култ мртвих. И данас постоји један такав морбидни обичај, да ако младожења умре пре венчања, након месец дана се ископа његово тело из гроба и венчавају га за младу...

Што је то 'влашка магија'?

Она је данас можда прецењена, али тај опет морбидни обичај не треба ни потцењивати. То је у основи аутосугестија, због које су славу стекле влашке врачаре. Јавна је тајна да су се многи јавни и веома образовани људи, међу њима и неки знани политичари, обраћали њима за помоћ, а и данас многи долазе да се консултују са врачарама. Имате на пример случај од пре десетак година да је човек, ту у оближњем селу Јабуковцу, убио девет људи јер је помислио да га је комшија код врачаре зачарао... Имате и пуно других паганских обреда који постоје и данас: 'урокљиве очи', 'црни певац' и других, који су витални више него што мислите да би могли бити, због којих се људи и данас мрзе и убијају... То је укорењено у традицији источне Србије.

Да ли је истина да међу становништвом источне Србије постоје и они које себе и данас зову 'Римљанима'?

Неготин и тај део источне Србије је део тзв. лимеса, римске обрамбене границе на Сави и Дунаву, где је направљен читав сплет великих градова и утврђења. Данашњи Неготин је био град Аквас, староримски погранични град, са три хиљаде царских чиновника. Вукао је воду аквадуктом из села Видровац и ти Видровчани и данданас себе зову 'Латинима', јер кажу да се тако осећају. Надаље, између Србије и Бугарске има доста влашких села, па постоји анегдота како су они у сваком рату мењали господаре. Кад дође српска војска, они изађу са хлебом и сољу и кажу: хвала вам, браћо, што сте нас ослободили од Бугара, а кад дођу Бугари, они кажу обратно... Нејасни су ти идентитети и овде је увек врило. Најпознатија је Тимочка буна у 19. веку, кад је краљ милан хтео да разоружа народ и да направи професионалну војску и народ се дигао на устанак. Политичко крило тог устанка водио је никола пашић, каснији председник владе Србије за време Првог светског рата.

Српска заједница постоји и с друге стране границе, у Румуњској.

Људи су чули за фудбалера миодрага белодедића, али постоји предивна српска урбана дијаспора у Румунији која је окупљена у Темишвару, који су изградили Немци, али и тамошњи Срби. Рецимо, наша дијаспора у Мађарској је најгосподственија, али она данас, око те славне Сентандреје, једва да постоји. У Румунији под чаушескуом постоји та тужна 'бараганска голгота', кад је неколико десетака хиљада пограничних Срба, али и Немаца који у Румунији живе још од марије терезије, пресељено у бараганску неплодну пустару, без воде, у којој је на хиљаде људи помрло. О томе су писане књиге, али се о томе донедавно није смело знати.

Магија је та источна Србија

Какав је данашњи културни идентитет источне Србије?

Треба рећи да постоје манастири још из времена немањића, краља милутина и српске деспотовине, рецимо манастир Буково, па чак и каснији манастири као што су Вратна, Суводол, Црна река, којима су Турци дозволили да постоје. Оно што је интересантно међу тим јако измешаним људима јесте да овде локално становништво никад није имало сукобе, а Румунија је једина околна земља са којом Србија никад није ратовала. Највећи проблем источне Србије од некад и данас је бела куга, односно породице са једним дететом, да се имање не би делило. Кад тај син јединац умре или погине у неком рату, затре се цела фамилија. Осим тога, људи из источне Србије су ваљда први у титово време почели да одлазе на рад у иностранство, па се сваки други клуб у Немачкој зове или 'Хајдук Вељко' или 'Стеван Мокрањац'. Некад је у овом крају живело триста хиљада људи, сада их је стопедесет и ако се неко чудо не догоди, у будућности ће их остати само сто хиљада. Питома земља, пребогата, са два рудника, Бор и Мајданпек, са жилама злата и бакра, које данас експлоатишу Кинези... Некад је данашња Србија имала шта да покаже. Биће то велики пораз Србије ако опусте ти погранични простори.

Некад је у овом крају живело триста хиљада људи, сада их је стопедесет и ако се неко чудо не догоди, у будућности ће их остати само сто хиљада. Питома земља, пребогата, са два рудника, Бор и Мајданпек, са жилама злата и бакра, које данас експлоатишу Кинези...

Тко су, осим Зорана Радмиловића, значајни људи Зајечара?

Већ сам споменуо, Никола Пашић је из Зајечара, најдуговечнији председник владе Србије. Њега многи хвале, многи га оспоравају, али његова улога никако није црно-бела, као и увек у животу и политици. Био је велики политичар и његове изјаве се памте. Рецимо, кад је огромна немачка и аустроугарска армија 1915. поново кренула на Србију, народ је питао Пашића какве шансе има Србија у тој заиста тешкој ситуацији. Пашић је одговорио: 'Спаса нам нема, пропасти нећемо.' Српска војска тада није пристала на капитулацију, него се по ужасној хладноћи повлачила кроз Албанију. Касније је Србија била победница у Првом светском рату, али је цена била страшна: од четири милиона становника, милион и триста хиљада људи је погинуло. Било је пуно славних људи из Зајечара којима се овај град одужио, али постоји и један коме се није одужио: живојин павловић, велики филмски редитељ. Овде је снимио први филм 'Воз', био је фасциниран возовима, видимо их готово у сваком његовом филму. Обожавао је Зајечар и описивао га у својим филмовима и делима. У договору са Радетом Шербеџијом, који је играо у многим његовим филмовима, подигли бисмо споменик Живојину Павловићу, а замолили смо и писца милоша латиновића да о њему напише драму коју бисмо извели идуће године.

Имате овдје славне људе и међу староримским царевима.

У околини Зајечара пронађена је из тих времена трајанова табла, хадријанова такође, испод које су некад пастири ложили ватру. Ту је и Лепенски вир, осам хиљада стара цивилизација на Дунаву. Ту је и Гамзиград или Феликс Ромулијана, који је у трећем веку основао римски цар галерије, који је пре римског цара константина дао писменим едиктом хришћанима слободу да 'могу без страха од казне да исповедају своју веру, иако су заблудели', и тај едикт о толеранцији треба прочитати, преведен је са латинског и чува се овде код нас у Ромулијани. Тај едикт није заживео у пракси па је Константин постао први римски цар који је хришћанима дао слободу. Таквих детаља из раније и новије историје, славних људи и необичних обичаја у нашем крају има колико хоћете. Магија је та источна Србија. ■

Попис је увијек и политичко питање

Попис становништва је пуно више од статистичког бројања становништва, кућанстава и станова

пише Маша Самарџија

Ако овај попис да резултат према којему је број становника Хрватске око четири милијуна, то ће само по себи бити оцјена вишедесетљетне надстраначке политике. Ако је Хрватска са 4,7 спала на четири милијуна људи, то није бројка, то је политички, епохални дебакл, каже Борис Рашета који уз Бранка Секулића и Едина Бећиревића за Привредник говори о актуалном попису

У току је друга фаза пописа становништва (Фото: Патрик Мацек/PIXSELL)

Попис становништва увијек је политичко питање. То је тако на свим разинама. Ако овај попис да резултат према којему је број становника Хрватске око четири милијуна, то ће само по себи бити оцјена вишедесетљетне надстраначке политике, оцјена националне стратегије или њена непостојања. Ако је Хрватска са 4,7 спала на четири милијуна људи, то није бројка, то је политички, епохални дебакл – сматра новинар БОРИС РАШЕТА.

Да је попис становништва пуно више од статистичког бројања становништва, кућанстава и станова, показују и бројне покренуте кампање које позивају грађане да се изјасне на овај или онај начин. Ту су најгласнији били припадници националних мањина. Српске организације покренуле су кампању e-Србин којом позивају своје сународњаке да се на актуалном попису изјасне као Срби. Представници Бошњака на плакатима поручују 'Јосип ће се изјаснити као Хрват, Душанка као Српкиња, што ће рећи Емир?', а Савез Рома још је у јуну представио слоган 'Буди то што јеси. Ром = човјек'.

Рашета упозорава како ће на микроразини попис изравно произвести политичке посљедице.

— Употреба језика, односно писма, састав националних вијећа, бит ће резултат бројки које произлазе из пописа. А бројке ће овисити о онима који ће их дефинирати, скупљати, пописивати. Како је једном рекао ЏОН МЕЈНАРД КЕЈНС, побједа на избору за мис не овиси о љепоти кандидаткиње, него о саставу и критеријима жирија – истиче Рашета.

Због наведених разлога представници националних мањина покренули су кампање којима позивају своје сународњаке да на актуалном попису не скривају своју националну припадност. Управо то 17. питање, поред којег стоје ријеч 'народност' и припадајући празни правокутник, постаје кључно. Наравно, одмах након њега слиједе питања 'матерински језик', 'вјера' и 'вјерска заједница' с припадајућим празним правокутницима које ће припадници националних мањина испуњавати у тајности својих соба или испричавајући се одговарати незнаном пописивачу у својим домовима, ако се уопће усуде искрено одговорити. И одједном се статистичко пописивање становништва неке земље сведе на четири питања око којих се ломе копља.

А што одговори на та питања говоре о појединцу и колико национални предзнак дефинира неку особу? Рашета истиче како њега властити национални предзнак дефинира педесет посто, а осталих педесет посто је индивидуални.

— Постоје фантасти који мисле да од (националног) предзнака могу побјећи. Нема шансе, не могу, а и да могу, глупо је. Али важно је ово: бити мањина, конкретно бити Србин, данас и овдје, значи императив да увијек будеш добар, поуздан, коректан, да даш више од других јер си под повећалом. То је потицај, а не фрустрација, иако се може схватити и тако. Ми, хрватски Срби, имамо ТЕСЛУ, ШЕРБЕЏИЈУ, ПРИЦЕ, ЉУШТИНУ, МАТАВУЉА глумца, МАТАВУЉА писца, ПЕРУ КВРГИЋА, ГАВЕЛУ, фелдмаршала БОРОЈЕВИЋА, БЕЛУ КРЛЕЖУ, МИЛАНКОВИЋА, ВЛАДАНА ДЕСНИЦУ, СИМУ МРАОВИЋА... Ја бих се поносио тим људима, има их још на десетке, стотине, а врло мали народ, стијешњен на тромеђи, гдје вук пошту носи. Али бусање у прса, национална, увијек је погрешно. Рад, знање, писмо, култура, постигнуће, толеранција, разумијевање – то су праве вриједности. И сви их ови људи носе у дну душе – наглашава Рашета.

Доживљај себе и своје националне припадности или неприпадности често је пуно више од уписивања нације у празни правокутник или одбијања изјашњавања по наведеној категорији.

Осим националне припадности, на попису се може изјаснити и о припадности одређеној вјерској заједници. Теолог БРАНКО СЕКУЛИЋ истиче како је код нас религијско питање уско повезано с етничким идентитетом.

— То је у грађанском друштву апсолутно ирелевантно, ако сагледавамо нацију из перспективе Француске револуције и онога што би она заправо требала представљати, а то је да је нација заједница грађана. Онда је апсолутно небитно тко се како изјашњава и да ли је нетко Србин, Хрват, Мађар или свемирац и небитно је каква је религијска припадност или етничка припадност. То је тако у грађанским друштвима, а ми нисмо грађанско друштво. Ми смо етнички ископали ровове и у тим рововима једини идентитет који прави разлику између Хрвата, Србина и Бошњака је религијски идентитет. Не постоји никакав ни културолошки ни обичајни идентитет на основу којег можете направити разлику, а оног тренутка када се ту гурне религијско питање, онда се добива јасни идентитет тко је тко. На основу тога испада да не можете бити Србин ако нисте православац, не можете бити Хрват ако нисте католик и не можете бити Бошњак ако нисте муслиман, а такав начин поимања је потпуно бизаран – упозорава Секулић.

— Ја не говорим да религијска институција није нужна, ја не говорим да је идентификација у неком друштву по религијским или етничким основама бесмислена, али она не смије значити категоричку разлику између људи, а тим мисаоним конструктом ми још нисмо овладали. Ако је та идентификација грађанска, онда она има своју конструктивну перспективу. Ако она почиње бити егзистенцијална основица из које се полази и из које се комуницира даље с друштвом, онда она треба бити радикално укинута у самом свом зачетку. Дакле, за цркву је боље да је нема него да опстоји у етнонационалистичким оквирима. Овакав попис становништва и инзистирање на одређеним категоријама су паланачки концепт, ту нема грађанског приступа попису становништва, већ је он дубоко одређен етнонационалистичким поривима који, како видимо, неопходно укључују и религијски аспект – додаје Секулић.

Вијећник Вијећа бошњачке националне мањине Шибенско-книнске жупаније ЕДИН БЕЋИРЕВИЋ каже за себе да је босански Далматинац и југоносталгичар, али не скрива ни свој национални предзнак који није мотивиран никаквим кампањама.

— Све те кампање немају никаквог утјецаја на мене. Бошњак сам, то сам што јесам и увијек сам се тако изјашњавао и опредјељивао и никаква кампања не може утјецати на мој свјетоназор – каже Бећиревић.

Иако нема проблема са својом националношћу, смета му када га људи аутоматски вјерски сврставају.

— Ја сам атеист, а људи ми редовито честитају Бајрам и питају ме једем ли свињетину, као да се подразумијева да ако сам Бошњак, морам бити и муслиман – појашњава.

Наглашава како бити припадник мањине има и својих предности јер када ниси дио масе, можеш боље и објективније сагледати бројне друштвене концепте и проблеме.

Крајем августа у Ријеци је освануо плакат у организацији нерегистриране Удруге хрватских православних бранитеља којим се позива Србе да се изјасне као Хрвати, православци и припадници Хрватске православне цркве. Повјесничар ХРВОЈЕ КЛАСИЋ својевремено је упозорио на раздобље када се први пут појавила ова црква.

— Покушаји да настане Хрватска православна црква потичу из Другог свјетског рата, када је усташки режим, увидјевши да Србе неће моћи уклонити само протјеривањем и убијањем, кренуо с тактиком о измишљеној цркви, на чије су чело доведени неки сумњиви ликови које је по њиховом статуту именовао поглавник АНТЕ ПАВЕЛИЋ. Та црква као вјерска заједница никада није заживјела, него је остала симболом покушаја асимилације Срба у Хрватској на начин да би се национално изјашњавали Хрватима, али да би им се допустило његовање неког типа православља – говори Класић.

Чак је и једна опскурна и непостојећа удруга која се позива на непостојећу цркву жељела на попису становништва добити свој дио колачића. Теолог Бранко Секулић такође наглашава да Хрватска православна црква нити је постојала, нити ће постојати, као што не постоји ни Црногорска православна црква.

— Српска православна црква постоји и де јуре је призната. Дио ње има озбиљан етнонационалистички проблем, али она није цијела таква. Не ради се ту о томе да се оснива хрватска, црногорска, македонска православна црква, требају се 'укинути' и постојеће, да буде православна црква као таква, без икаквих етничких адитива. Такође, не ради се ту о томе да се нешто декларативно означи као позитивно или негативно, ради се о томе да се осигура подлога за комуникацију, а подлога за комуникацију је грађанско секуларно друштво, другога нема. Секуларизација чува цркву од саме себе. Она може апсолутно адекватно и конструктивно промишљати и дјеловати само у друштву у којем није оптерећена да мора нешто рећи како би себи осигурала становите социополитичке поене – наглашава Секулић.

— Сви ти паушални односи доводе до ове ситуације да се ми сад бавимо је ли нетко на попису становништва назвао бабу атеисткињом умјесто католкињом или православком, је ли се нетко пописао као Србин. Кога је апсолутно брига? Знамо кога је брига, доминантне етнонационализмом прожете друштвене, политичке и религијске структуре, али нека се онда јасно назначи да је ово њихов приватан, паланачки и народњачки конципиран попис, јер с грађанским друштвом то нема баш никакве везе. Притом набијање кривње грађанима за изневјеравање њихова очекивања у једном таквом цензусу је потпуно сулудо – закључује Секулић.

Пуно је важније за ово друштво то у којим увјетима људи живе. Разговарали смо са једним пописивачем с терена који нам каже: 'Био сам код једног човјека који је млад добио мождани удар. Он учи поново говорити, па смо се заједно мучили да попунимо тај упитник јер он не зна говорити, а живи сам. Најтеже ми је било када сам био код једне жене која има кухињу и купаоницу у једној просторији, туш има насупрот штедњака, срце ме је заболјело када сам то видио.'

Да ли је важније колики удио становништва има одвојени заход и водоводне и канализацијске цијеви од националне и религијске припадности, питали смо Рашету.

— А како кад... По мени је важније да људи којима идем на вечеру имају водовод и канализацију него које су нације. Али постоје раздобља у којима су људи који немају заход и канализацију били одвођени у логоре. Некада су пак у њих одвођени јер су у стану имали слике ПИКАСА или САВЕ ШУМАНОВИЋА. Повијест је дијалектична, гипка, желатинозна маса и оно што је данас важно сутра може бити ирелевантно. Статистика мало када може обухватити есенцијалне ствари. Укратко, важне су обје ствари. Једном ове, други пут оне – закључује Рашета. ■

Борис Рашета (Фото: Душко Марушић/PIXSELL)

Бранко Секулић (Фото: Себестиен Камп)

Един Бећиревић

ДИМИТРИЈЕ СИМОВИЋ
Загреб ми је велика инспирација

Ниш и Загреб су доста различити. А рекао бих да језичних баријера између српског и хрватског готово да нема, поготову не за ‘југа’ екипу

Кантаутор музичког пројекта ‘Димитрије Димитријевић’ и басиста и певач групе Игралом

РАЗГОВАРАО
Владислав Стојичић
ФОТО
Марина Узелац

Димитрије Симовић је кантаутор музичког пројекта ‘Димитрије Димитријевић’ који последњих година привлачи све већу пажњу и публике и критике у целом региону. Такође је басиста и певач бенда Игралом. До сада је објавио два ЕП-а, ‘Јужно’ и ‘Понестаће’, те соло-албум ‘Чар-питање’, а појављује се и на компилацији ‘Загреб колинг: Генерација без рефрена’. Вођен срцем, пре пар година преселио се из родног Ниша у Загреб, који постаје његова креативна и животна база. За Привредник говори о свом новом албуму, свиркама у доба короне, бендовима из Србије и Хрватске, језику, Загребу...

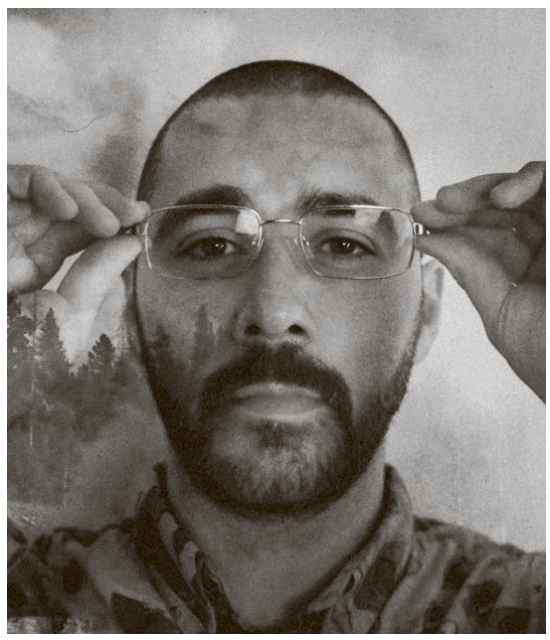

Критика позитивно пише о вашем албуму ‘Чар-питање’. Како бисте описали своје музичко сазревање?

Музика коју данас стварам у траговима носи музику коју сам стварао кад сам био пуно млађи, тако да, чини се, у питању је заиста један еволутивни пут. Ја осећам шта је у сржи мог стваралаштва, али се то другачије манифестује у Игралому, односно у Димитријевићу. Такође, када сарађујем са Саром Ренар око њене музике, покушавам да упливам друкчијим звуком, а истим сензибилитетом. Кренуо сам као самоуки клинац, учио се унутар разних бендовских прича, но и тада сам слушао пуно музике. Имао сам срећне да налетим на неке људе који су ми отворили хоризонте – од разних опскуритета до мејнстрима неких прошлих времена. Чини се да се мој звук више формира што се више синтеза утицаја слаже. ‘Чар-питање’ није експлицитни припадник ниједног жанра, нити има ту тенденцију. Но ипак, мало је етаблираних жанрова с којима не кокетира.

Како сте пребродили период потпуног затварања и немогућности да свирате? Да ли мислите да ће период изолације променити начине на који се слуша, ствара, презентује, конзумира музика?

Ево, како се сезона полако гаси, ако већ није и готова, селимо се унутра. Имали смо лето пуно свирки и чини се као да смо живели компресирану годину у тих пар месеци. Прелазак у унутрашњи простор клубова носи са собом нове проблеме за предстојећу клупску сезону. Наиме, циљана група људи је слабо вакцинисана, а за улазак у клуб мора показати ковид-пропусницу. Може се и путем антигенског теста, али он кошта 10 или 15 евра, што уз плаћање улазнице и пића једноставно чини рачуницу коју многи нису спремни да плате. Прошле клупске сезоне били смо потпуно онемогућени да свирамо, што је свакако ригорозније, док ове сезоне наилазимо на нове проблеме. Добар стари начин свирања концерата је најефективнији за презентирање музике, али није ни превелика штета конзумирати музику на један интимнији начин, код куће. Штета је за музичаре који тек треба да допру до своје публике. Ја ћу се бацити на рад на новим албумима Игралома и Димитријевића, иако ‘Чар-питање’ није ни приближно довољно промовисано.

Са југа Србије долазе велика музичка имена као што су Тома Здравковић, Шабан Бајрамовић, Станиша Стошић, Луис, Феат Сејдић, трубачки оркестри, Јужни ветар, Кербер, Галија, до савремених хип-хоп и треп извођача. Да ли то наслеђе и поједине карактеристике тог поднебља користите и у свом раду?

Не свесно... Ништа од поменутог не користим с предумишљајем, једноставно, ако се нешто увукло, тако је. Од свих највише слушам Шабана и тому, а уратке Јужног ветра у озбиљнијим стадијумима пијанства.

Какав је ваш живот био пре неку годину, када сте се тек доселили у Загреб, а какав је данас?

У почетку је био заиста сведен и ограничен. За мене је Загреб био стан у који сам се доселио због љубави, односно други стан у који сам одлазио да са Иваном Гробенским снимам ‘Јужно’ и ‘Понестаће’ и заправо забележим ‘Димитријевића’ у настајању. Када бих пожелео да сам шетам, нисам знао куда да кренем, а и очајно сам желео да сретнем неког познатог. Није да ми је пропаганда којом би се Србин ту осећао угрожено ушла под кожу, далеко од тога – једноставно, тако је када потпуно промениш средину. Нови град ти је једна ментална мапа у којој се реално тешко сналазиш, знаш пар адреса где се можеш опустити, и често се у њему осећаш усамљено. Нисам био одбачен од људи, али су ти људи имали у Загребу своје животе, а мој се тек формирао. Данас се лепо осећам у Загребу. Загреб, онакав каквим га видим, дође велика инспирација.

Које су сличности и разлике између Ниша и Загреба? Како се борите са језичким баријерама? Како преживети језик?

Сваки град је засебан и има свој дух. Осим ако се темељито не ради на унифицирању и сламању тог духа. Ниш и Загреб су доста различити. Загреб свакако нуди диспропорционално више садржаја, ако узмемо у обзир да Ниш није тако мали град. Ниш је јужњачки, друкчијег темперамента и смисла за хумор. А рекао бих да језичних баријера између српског и хрватског готово да нема, поготову не за ‘југа’ екипу. Код млађих можеш наићи на неразумевање, али се те пузле које недостају врло лако надоместе и лако се створи целовита слика значења. Хрватска има пуно дијалеката који се и вокабуларно међусобно разликују – колико времена треба мени да продрем у говор неких нпр. острва у Далмацији, толико треба и Подравцу или Међимурцу. У сваком случају, и да постоји изазов превазилажења какве баријере, мени је забаван и указује на васколико богатство језика.

Где вас у наредном периоду можемо слушати?

Тренутно се ништа не може са сигурношћу потврдити, али чини се да ће концерата бити. Тако да предлажем заинтересованим читаоцима да запрате моју Фејсбук-страницу ‘Димитрије Димитријевић’ (ig: @ddimitrijevich) како би се информисали о мојим кретањима. ■

ИМПРЕСУМ

Година XIV / Загреб | петак, 08/10/2021
ПРИВРЕДНИК #159

ИЗДАВАЧ
Српско привредно друштво ‘Привредник’ и Српско народно вијеће
ГЛАВНИ УРЕДНИК НОВОСТИ
Никола Бајто
УРЕДНИК ПРИВРЕДНИКА
Никола Лунић
РЕДАКТОР Андреа Радак
РЕДАКЦИЈА
Паулина Арбутина, Душан Цветановић, Слађана Чанковић, Бојан Муњин, Дијана Савић, Оливера Радовић, Маша Самарџија и Драгана Зечевић
ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Дарко Матошевић
ДИЗАЈН
Парабуреау / Игор Станишљевић & Дамир Бралић

Привредник се финансира средствима Савјета за националне мањине Владе Републике Хрватске.

РЕДАКЦИЈА
Прерадовићева 18,
10 000 Загреб
т/ф ++385 1 4854 478
ured@privrednik.net
www.privrednik.hr

time i cijelog vašeg kraja. Kooperacija je inače vrlo dobra stvar.'

Govoreći o problemima zbrinjavanja porodica palih boraca i učesnika narodnooslobodilačkog rata, predsjednik Tito je rekao: 'Vi ste već čuli da sam na više mjesta govorio o potrebi da se pomogne onima koji još trpe posljedice rata. Prije svega o roditeljima čiji su sinovi i kćeri pali u ratu, a sada nema tko da se stara o njima. Tim starim, samohranim ljudima zajednica mora pomoći što prije, jer oni ne mogu dugo čekati na rješavanje životnih problema. Tu obavezu smatram prioritetnom, i s humanog i političkog stanovišta. U tom pogledu, da još jednom naglasim, važnu ulogu mora imati Savez boraca.'

Na kraju razgovora predsjednik Tito je rekao: 'Veoma mi je drago što sam imao priliku da čujem čitav niz stvari koje mi ranije nisu bile dovoljno poznate. Razumije se, neću ostati samo na tome što sam upoznao probleme o kojima je ovdje bilo riječi, nego ću, zajedno sa drugovima iz republičkog rukovodstva, preduzeti korake da se oni i rješavaju. Kao predsjednik Republike neke od tih problema pokrenuću i u organima federacije, a vjerovatno ćemo o njima govoriti i na plenumu CK SKJ.'

Na kraju svog izlaganja predsjednik Republike je istakao i potrebu jačeg angažiranja i konkretnije aktivnosti Saveza komunista na razrješavanju svih društvenih problema i poželio uspjeh narodu Korduna i Banije u daljnjem razvoju, što je popraćeno burnim i dugim aplauzom.

Ujutro 6. listopada predsjednik Tito je srdačno ispraćen iz Topuskog, odakle se s kolonom automobila uputio prema Glini. Istovremeno, Glina je bila na nogama od ranih jutarnjih sati, već ukrašena zastavama i svježim cvijećem. Na Trgu bratstva-jedinstva okupilo se nekoliko tisuća

Glinski prvoborci defiliraju pred okupljenom masom

mještana i stanovnika okolnih banijskih sela koji su nestrpljivo očekivali dolazak predsjednika Republike. Tu je bila i grupa od stotinjak prvoboraca glinske komune, koja je s partizanskom pjesmom, predvođena narodnim herojem ADAMOM PETROVIĆEM GIGCEM, prošla centrom Gline i došla da pozdravi vrhovnog komandanta i predsjednika Republike. Na grudima bivših boraca danas već postarijih ljudi i žena, blistala su ratna odlikovanja.

NEŠTO poslije devet sati, predsjednik Tito sa suprugom JOVANKOM i članovima pratnje stigao je u Glinu, gdje mu je ogromna masa ljudi priredila oduševljene ovacije (prema tadašnjim procjenama, bilo je između šest i sedam tisuća ljudi). Tu su ga dočekali predsjednik Skupštine općine Glina Franjo Čumpek i sekretar Općinskog komiteta Saveza komunista Glina DRAGAN CREVAR, a onda i narodni heroji glinske općine: STANKO BJELAJAC, general-pukovnik i načelnik štaba Četvrte vojne oblasti JNA, MILUTIN BALTIĆ, predsjednik Republičkog vijeća Saveza sindikata Hrvatske i Adam Petrović Gigac. Zatim je predsjednik Skupštine općine predsjedniku Republike predstavio općinske rukovodioce i predstavnike privrednog i javnog života Gline. Tito se rukovao sa svima a zatim je prišao grupi prvoboraca s kojima se rukovao i skoro sa svakim razmijenio pokoju riječ, tako da su to bili dirljivi susreti ratnika i starih vjernih drugova iz najtežih dana. Potom su ispred svečane pozornice predsjedniku Titu i supruzi predali bukete cvijeća pioniri VIŠNJA DJAKOVIĆ i RANKO LJUBIČIĆ, učenici sedmog razreda Osnovne škole 'Narodni heroj Nikola Demonja' iz Gline.

Predsjednik Tito pozdravlja se s narodnim herojem Adamom Petrovićem (u pozadini narodni heroji Bjelajac i Baltić)

Prema pisanju Vjesnika, predsjednik Skupštine općine Franjo Čumpek zaželio je dobrodošlicu predsjedniku Titu, počasnom građaninu Gline, izrazivši sreću svih prisutnih što im se pružila prilika da ga po drugi put mogu pozdraviti u svojoj sredini. Tito je prvi put posjetio Glinu 27. srpnja 1952., kada je na sportskom igralištu održana centralna republička proslava Dana ustanka naroda Hrvatske na kojoj se prema tadašnjim procjenama okupila oko 100.000 ljudi.

'I ovom prilikom, kad vas pozdravlja čitava Banija', rekao je Čumpek, 'dopustite da vam u ime ovog stanovništva najprisnije vezanog za sve što ste učinili, čestitam 30-godišnjicu dolaska na čelo SKJ i izrazim veliku zahvalnost i naše najtoplije želje da još dugo vodite ovu zemlju i njezine narode u nove radne pobjede.'

Predsjednik Tito zahvalio se na toplim riječima dobrodošlice i zatim izrazio radost što se ponovo našao među onima koji su u ratu podnijeli velike žrtve. Rekao je da je iznenađen onim što je vidio na svom putu, rekavši da su, usprkos teškoćama, ipak vidljivi veliki rezultati 20-godišnje izgradnje i podizanja životnog standarda ljudi. 'Došao sam u nerazvijene krajeve Like, Korduna i Banije da vidim kako živite, što ste do sada učinili i što bi mi trebali učiniti da vam pomognemo da se vaš kraj još brže razvija', rekao je Tito. 'Ovaj kraj će moći brže da napreduje kad se dalje odmakne u ostvarivanju privredne reforme', rekao je na kraju predsjednik Tito, 'ali ne može se čekati dugo na rezultate reforme, već se Baniji i drugim nedovoljno razvijenim krajevima mora pomoći da što prije krenu putem bržeg razvitka.' Riječi predsjednika Tita bile su popraćene burnim klicanjem i ovacijama.

Predsjednik Tito u pratnji predsjednika Skupštine općine Franje Čumpeka uputio se zatim pješice glavnom glinskom ulicom do gradilišta spomen-doma žrtvama fašističkog terora, 'koji se podiže na mjestu bivše pravoslavne crkve u kojoj su ustaše 1941. poklale 2.000 nedužnih srpskih seljaka', pisao je Vjesnik (ili 1.200 kako je pisala Politika). O detaljima izgradnje predsjednika Tita informirali su Franjo Čumpek i narodni heroj Adam Petrović, kao predsjednik Odbora za izgradnju.

Tito u pratnji Franje Čumpeka i Adama Petrovića razgleda gradilište spomen-doma u Glini

Ne može se čekati dugo na rezultate reforme, već se Baniji i drugim nedovoljno razvijenim krajevima mora pomoći da što prije krenu putem bržeg razvitka, govorio je Tito

Pred hotelom Istra, kako se tada zvao hotel Kasina, burno pozdravljen od nekoliko tisuća Glinjana, predsjednik se oprostio od svojih domaćina, a zatim se zajedno s ostalim visokim gostima uputio u kraći posjet Pamučnoj predionici, prvom industrijskom objektu na području glinske komune. U ovom kolektivu koji je zapošljavao 360 radnika i nalazio se pri vrhu jugoslavenske ljestvice produktivnosti rada među predionicama, predsjednika Tita su pozdravili generalni direktor BERISLAV KUHAR i tehnički direktor ALEKSANDAR BAN. Obilazeći pogone, predsjednik Tito je pokazivao velik interes za rezultate u proizvodnji, kao i za uvjete rada. Pošto je razgledao pogone, Tito je s pratnjom i kolonom automobila nastavio put prema Petrinji, Kostajnici i Dvoru, gdje je također gostoljubivo dočekan i srdačno ispraćen, nakon čega se specijalnim Plavim vlakom vratio u Beograd.

O šestodnevnoj posjeti predsjednika Jugoslavije Lici, Kordunu i Baniji opširno su izvještavali i drugi dnevni listovi u zemlji, poput Borbe iz Beograda i Večernjeg lista iz Zagreba. O posjeti su također pisali regionalni tjednici Ličke novine iz Gospića, Karlovački tjednik iz Karlovca i Jedinstvo iz Siska. Pa ipak, ono što nam još uvijek nedostaje to su znanstvena istraživanja i historiografske analize ovog značajnog događaja iz povijesti socijalističke Hrvatske, o kojem također postoji bogata fotodokumentacija, uključujući film 'Tito na Baniji 1967.', gdje istaknuto mjesto zauzima upravo Titov posjet Glini od 6. listopada 1967.

■ Igor Mrkalj

Коначно усклађени школски статути

Одлуком ће бити омогућено нормално функционирање школа у источним општинама

Скупштина Вуковарско-сремске жупаније донела је сагласност на статуте шест основних школа у којима се настава одвија на српском језику и писму, а то су школе у Боботи, Трпињи, Борову, Маркушици, Бршадину и Негославцима, извијестио је овај тједан портал Срби.хр.

— Одлуком жупанијске Скупштине створени су сви неопходни предуслови да се врши реизбор директора који је до сад био блокиран, затим могућност аплицирања на различите конкурсе из домаћих и страних извора финансирања, али и све оно што је битно за један редован и нормалан рад школе. Оно што је битно јесте да ће и надаље родитељи моћи одлучивати о моделу образовања које ће њихова деца моћи да похађају јер је у тим статутима наведено да ће се настава одвијати на српском језику и писму, по моделу А, што је нама јако важно за очување нашег националног идентитета – истакао је након одржавања ове седнице заменик жупана Вуковарско-сремске жупаније из редова српске националне мањине Срђан Јеремић. Са одлукама су задовољни и директори поменутих основних школа који су годинама били у проблему због нерешевања овог питања.

Фото: Патрик Мацек/pixsell

— То за нас значи пре свега да ми легализујемо чињенично стање јер ми по томе радимо већ годинама. Дакле, издајемо двојезична сведочанства, радимо на српском језику и писму. Ово је први пут да је дошло до помака и политичке воље да се прихвате предлози наших статута који су усклађени са свим могућим прописима Републике Хрватске и да се коначно ово питање реши на једини начин који је легалан – нагласио је директор ОШ Борово Тихомир Јаковљевић.

Са овом одлуком решен је и проблем већине директора основних школа који су дужи или краћи период били вршиоци дужности директора у својим школама.

— Следе даљњи кораци јер ови Статути нису легални док се не потврде на Трговачком суду у Осијеку што ће потрајати још неко време. У сваком случају ова одлука олакшава и функционисање школе у складу са Законом о образовању – рекао је Јаковљевић.

Ово је први пут после више година да су чланови жупанијске Скупштине прихватили да се питање статута школа у којима се настава одвија на српском језику и писму уопште буде стављена на дневни ред, а поготово да буде прихваћена оваква одлука. Преостаје да се пронађу механизми како да Вуковарско-сремска жупанија пребаци оснивачка права основних школа на општине које су поднеле такав предлог.

— Представничка тела општина Борово, Негославци и Маркушица су још почетком 2015. године поднеле жупанији захтев за преносом оснивачких права. Иако су српски представници на разним нивоима тражили да се прихвате законске одредбе, то је остало нерешено да данас. Ми ћемо поново затражити разматрање свих донетих одлука као и службени став Одбора за људска права и права националних мањина Сабора који је још 2016. године закључио да су захтеви ове три општине оправдани и затражио од Владе РХ да обавеже Скупштину ВСЖ-а да на првој седници Скупштине уврсти захтев за пренос оснивачких права. Сматрамо да би се се доношењем ове одлуке ставила тачка на све недоумице и након толико година бисмо окончали застој у преносу оснивачких права на ове три општине са српском већином – закључио је Јеремић, а пренио портал Срби.хр.

■ Новости

ИНФО

Пројект ‘Зажели’ опет у Војнићу

Црвени криж Војнић недавно је информирао јавност поводом провођења новог пројекта скрби о старијима и немоћнима, под називом ‘Зажели 6×6 за златних 36’. Пројект је финанциран средствима Европског социјалног фонда, а

више о њему је говорила равнатељица Црвеног крижа Војнић Љуба Мартиновић. Пројект ће допринијети смањењу ризика социјалне искључености и стварању квалитете живота за 36 старијих и немоћних особа. Запослено је шест дуготрајно незапослених жена, припадница рањивих скупина са подручја општине Војнић. Општи циљ пројекта је потакнути социјалну укљученост жена припадница рањивих скупина, кроз повећање њихове запошљивости стјецањем радног искуства и повећања компетенција.

Носитељ пројекта је Опћинско друштво Црвеног крижа Војнић, вриједност му је непуних 560.000 куна и трајат ће 18 мјесеци. Намјенска средства Европске уније укључена су у 85 постотноме омјеру, а 15 посто је средстава државног буџета. Партнери на пројекту су Хрватски завод за запошљавање, Подручни уред Карловац, Центар за социјалну скрб Карловац Подружница Војнић, Креативно удружење Руке и Центар за помоћ у кући Широка Ријека.

Водитељица пројекта је позната тамошња активистица Милена Басара. Она је казала да је пројект настао као потреба на тешку ситуацију у којој се налази старија популација на подручју опћине Војнић. Кроз први партнерски пројект, који је у првој фази Црвени криж провео с Градским друштвом Црвеног крижа Карловац и Градом Карловцем, увидјело се да на терену има још старачких самачких домаћинстава којима је потребна помоћ. Одлучили су се због тога заједно са партнерима, рекла је Басара, на подношење пројекта да би самачким обитељима била пружена помоћ. Пројект је похвалио и начелник Опћине Војнић Небојша Андрић.

— Колико год је ово помоћ корисницима, исто тако је помоћ за жене које су у средњим годинама, незапослене и на бурзи те немају другу могућност запошљавања нити самозапошљавања. Тек када смо ушли у проведбу првог пројекта, који је провео наш Црвени криж са Градским друштвом Црвеног крижа Карловац, видио се размјер потреба на овом подручју. Тада смо били са свих страна запљуснути захтјевима корисника али и особа које би радиле на пројекту – закључио је Андрић.

■ М. Ц.

Путник кроз време

У просторијама СКД Просвјета, пододбор Осијек, 1. октобра одржана је промоција књиге ‘Васја мачак’ Драгољуба Војновића. У првом делу промоције професорка у пензији и ауторова супруга Мара Бекић Војновић прочитала је предговор књиге који је написао књижевник Ђорђе Нешић, а у другом делу о књизи је говорио сам аутор, који је рекао да је по својој тематици и ликовима којима се бави, намењена ученицима виших разреда основне и средњих школа, а настала је као последица идеје да живо биће може да се креће кроз простор и време и да у одређеном моменту буде на правом месту.

— Читајући Солжењицина упознао сам лик мачка Васје којем сам дао да путује, да упозна Пипи дугу чарапу, Тома Сојера, Хаклбери Фина, да упозна све ликове Бранка Ћопића, па до наших романтичара Бранка Радичевића и Змаја Јове. Након сваке песме постоји

Промоција у Осијеку

упута да се крене у библиотеку и да се сам читалац увери шта је у књизи – рекао је Војновић.

Драгољуб Војновић до сада је написао седам књига и писањем се бави углавном откако је у пензији, а поезија је била његов предмет занимања и у ранијем периоду. Књига Васја мачак неће бити његова последња, јер он и даље пише, па се тако ускоро очекује излазак из штампе још једне књиге која се бави темама из последњег рата деведесетих година те догађајима у Вуковару и околини. Промоцији књиге присуствовало је 20-так чланова СКД Просвјета пододбор Осијек и гостију.

■ Зоран Поповић

Барањски фолклораши учествовали на међународном фестивалу фолклора

Завршен инфраструктурни пројект у Копривничко-крижевачкој жупанији

‘Коло пријатељства’

Фолклорни ансамбл ‘Чувари традиције барањских Срба’ из Белог Манастира наступио је у Румуњској

Трећег септембарског викенда ове године, Месна организација Савеза Срба у Српском Семартону и домаћи куд ‘Круна’, уз помоћ Савеза Срба у Румунији (ССР), Жупанијског савета Тимиш и Општине Улбеч, организовали су друго издање фестивала фолклора ‘Коло пријатељства’. На отвореној сцени у центру села публици су се представили Фолклорни ансамбл (ФА) ‘Чувари традиције барањских Срба’ из Белог Манастира, ФА ‘Жуни Тимишулуј’ из Улбеча, ФА ‘Гиочелул’ из Ђирока, куд ‘Коло’ из Арада, куд ‘Свети Ђорђе’ из Станчева, куд ‘Свети Никола’ из Дињаша, као и домаћи куд ‘Круна’ и истоимени вокално-тамбурашки састав (ВТС) под управом Илије Грубачког са солисткињама Миланом Сејом Весић и Катом Перинац Грубачки.

Барањски фолклораши били су једини гости из иностранства јер куд-ови из Србије нису могли доћи у Румунију пошто је тада, због епидемије коронавируса, Србија била у црвеној зони. Семартонски куд ‘Круна’ и беломанастирски Фолклорни ансамбл успоставили су сарадњу у новембру 2019. године кад је ‘Круна’ гостовала у Белом Манастиру на слави мјесног Вијећа српске националне мањине (ВСНМ).

— С обзиром да је позив дошао још у августу, ми нисмо знали какве ће бити епидемиолошке мјере за мјесец дана, али ипак смо одлучили да идемо те смо обавили ПЦР-тестове и, након негативних налаза, упутили смо се на овај далеки пут. Сам наступ је био у Српском Семартону, гдје смо били угошћени врло домаћински, а одсјели смо у Српском културном центру у Темишвару, који је фантастично опремљен. Све је било испрограмирано: од обиласка Темишвара, до наступа, прехране и културног догађања. Обишли смо и све знаменитости које су се могле и стигле обићи у тако кратком року: од православне цркве до вожње Бегејом – каже Светлана Жарковић, предсједница и кореографкиња ФА.

— Одиграли смо ‘Српске игре из Барање’, јер и само наше име говори да смо чувари барањске традиције, да прво његујемо своје, а након тога и ‘Игре из Лесковца’. Морам напоменути да су сви остали куд-ови извели по једну поставу – додаје на крају предсједница Фолклорног ансамбла.

■ Јован Недић

Барањски фолклораши на паради народних ношњи

Нова прометница у општини Расиња

У Општини Расиња наставља се модернизација прометница што пролазе кроз насеља у којима живе припадници српске мањине. Отворена је локална саобраћајница која повезује мјеста Дуга Ријека, Иванчец и Расињица. У реализацији овог инфраструктурног пројекта који је од великог значаја за српску заједницу, учествовали су осим Општине, Копривничко-крижевачка жупанија те Српско народно вијеће. Дужина модернизиране цесте је око 2 километра, а њена вриједност је 830.000 куна. На свечаном отварању цесте нашли су се расињски начелник Данимир Колман, жупан Копривничко-крижевачке жупаније Дарко Корен, равнатељ Жупанијске управе за цесту Драгутин Гузалић те мјештани споменутих села.

— Пројект смо радили у сурадњи са Жупанијском управом за цесте и Жупанијом којима захваљујем што су нас ставили у свој програм јер сами не би могли финанцирати изградњу цесте. Општина је припрему подлоге на дионици од Мале Расињице до Дуге Ријеке финанцирала с 580.000 куна, а у томе су нам помогли Фонд за регионални развој те СНВ који су судјеловали с половицом износа, на чему захваљујем. Наставит ћемо с обновом цеста на подручју наше општине и даље – рекао је начелник Колман. Равнатељ ЖУЦ-а Драгутин Гузалић је представио техничке карактеристике модернизоване саобраћајнице.

Свечано отварање

— Сретан сам што смо у трогодишњем циклусу завршили велики пројект модернизације дијела прометнице у дужини од 5,7 километара од Белановог села до Дуге Ријеке. ЖУЦ је кроз 2019., 2020. и 2021. годину укупно инвестирао око 2,5 милијуна куна. Општина је кроз све три године финанцирала припрему подлоге, односно суфинанцирала је јавну цесту с више од 1,5 милијуна куна у три етапе. Много се радило на подручју Расиње јер су овдје велике потребе за обновом, а и даље ћемо радити на исти начин те очекујемо изврсну сурадњу с начелником и општинским вијећем као до сада – истакнуо је Гузалић.

■ З. Витановић

ИНФО

Водовод за Ислам Грчки

Ислам Грчки, село претежно насељено Србима које до сада, за разлику од сусједних села, није имало воду, на путу је да је добије. Радови на изградњи дуго траженог система водоснабдијевања започели су крајем јуна 2021. године, а очекивани рок извршења је двије године. Пројектом је обухваћена изградња девет

Обилазак радова у Далмацији

километара главног цјевовода и 7,4 километара секундарне водоводне мреже. Предвиђено је и прикључење укупно 270 објеката. Укупна вриједност инвестиције је 14,2 милијуна куна од чега је вриједност изградње главног водоопскрбног вода 9,7 милиона куна, вриједност изградње секундарне мреже износи 4,2 милиона куна, а стручног надзора 343.500 куна. Како напредују радови, могли су се приликом обиласка увјерити потпредсједник Владе РХ Борис Милошевић и министар господарства и одрживог развоја Томислав Ћорић. На терену су били и саборска заступницаАња Шимпрага, замјеница државног тајника Средишњег државног уреда за обнову и стамбено збрињавање Татјана Вукобратовић Спасојевић, жупан и дожупан Задарске жупаније Божидар Лонгин и Шиме Вицковић, генерални директор Хрватских вода Зоран Ђуроковић те градоначелник Бенковца Томислав Булић. Од краја јуна ископано је 1,3 километара рова, а цијеви су монтиране у дужини од 1,1 километра.

■ Н. Ј.

Бесплатни интернет

На подручју Општине Расиња више друштвених домова и један културни центар добит ће бесплатан и јавности доступан интернет.

— Иницијативом WiFi4EU у општинама диљем Европе промиче се бесплатан Wi-Fi приступ за грађане у јавним просторима. Постављање приступних точака за бесплатну мрежу омогућено је захваљујући успјешној пријави Општине Расиња на натјечај Европске уније чиме је додијељен бесповратни ваучер у износу 15.000 еура. Мрежа је јавно доступна и бесплатна за коришћење за све становнике општине Расиња, и за посјетитеље, на сљедећим локацијама: Друштвени дом Расиња, Центар за културу Расиња, Друштвени дом Велики Поганац те Друштвени дом Суботица Подравска – сазнајемо у општини Расиња.

■ З. В.

Са скупштине Пододбора Бели Манастир СКД-а ‘Просвјета’

Посјета беломанастирских антифашиста Бијељини

Одржана традиционална културна манифестација на истоку

У инат пандемији

За 2021. годину планирана је 21 активност, за што је одобрено 41.000 куна

Пододбор Бели Манастир СКД-а ‘Просвјета’ одржао је редовну годишњу извјештајну скупштину у великој дворани Српског културног центра (СКЦ). На скупштини је, осим предсједника Пододбора Дејана Јеличића и потпредсједнице Бојане Курлагић, било још шестеро од укупно 15 чланова, што значи да је постојао кворум те се скупштина могла несметано одржати. Као што је уобичајено на таквим скупштинама, предсједник Пододбора Дејан Јеличић поднио је извјештај о раду и финанцијски извјештај за 2020. годину те програм рада и финанцијски план за 2021. годину. Након краће расправе, сви извјештаји су једногласно усвојени. У току 2020. године Пододбор је одрадио, организирао или суфинанцирао 14 активности. Све је то остварено с укупним приходима од око 37.000 куна. Уз чланарину, сав остали приход потјече од Савјета за националне мањине. Због пандемије коронавируса, од 13. марта 2020. све активности Пододбор усклађене су с препорукама Стожера цивилне заштите те је рад прилагођен новонасталој ситуацији, а с тим у вези ревидирани су план и програм активности.

За 2021. годину планирана је 21 активност, за што су одобрена средства од 41.000 куна. Провођење тих активности у многоме зависи од овогодишњих епидемиолошких ситуација и мјера па ће се план и програм прилагођавати тренутној ситуацији. Осим тога, реконструкција и доградња СКЦ-а (у којем Пододбор има сједиште) још увијек је у току па ће ток радова и вријеме њиховог завршетка такођер утјецати на рад Пододбора.

■ Јован Недић

Скупштина је одржана у великој дворани беломанастирског СКЦ-а

Повеља за Ђокића

Лазо Ђокић је захвалио домаћинима из Бијељине на гостопримству

Делегација Заједнице удруга антифашистичких бораца и антифашиста (ЗУАБА) Вуковарско-сријемске жупаније (ВСЖ) присуствовала је обиљежавању Дана Града Бијељине. По програму чланови делегације били су на пријему код предсједника градске скупштине, гдје је уприличена и додјела признања.

Признање Града Бијељине (грб Града) добио је предсједник СУБНОР-а Бијељине ‘друг’ (како то кажу антифашисти) Михајло Видић. Између осталих, Повељу СУБНОР-а Бијељине добио је и Лазо Ђокић, предсједник ЗУАБА ВСЖ, који се у име награђених захвалио на признању и истакао да треба његовати културу сјећања на борце против фашизма, чиме се јача повезивање међу народима без обзира на све разлике међу њима. У својој објави на Фејсбуку Лазо Ђокић је захвалио домаћинима из Бијељине на гостопримству и организацији обиљежавања, као и на његовању вриједности антифашистичке народноослободилачке борбе. Објаву је завршио кратицом која је данас многима непозната: СФ/СН (Смрт фашизму – слобода народу)!

Шест дана раније, 18. септембра, делегација ЗУАБА ВСЖ (Вуковар, Бршадин, Маркушица, Мирковци, Пачетин, Трпиња), такођер под водством Ђоке Лазића, присуствовала је и обиљежавању годишњице ослобођења Растине код Сомбора, као што и антифашисти из Растине долазе у Барању и Славонију на обиљежавање значајних датума из НОБ-а.

■ Ј. Недић

Лазо Ђокић, предсједник ЗУАБА ВСЖ

Завршени ‘Дани Срба’

У Хрватском дому у Вуковару, 26. септембра свечано је затворена културна манифестација 24. Дани културе Срба источне Славоније, Барање и западног Срема у организацији регионалног Координационог одбора Српског културног друштва Просвјета који окупља 19 пододбора. Овогодишњи Дани почели су 3. септембра, а на свечаном затварању су учествовали Ансамбл народних игара СКД Просвјета Вуковар, Вуковарско српско певачко друштво Јавор, тамбурашки оркестар Вучедолски звуци, професор музичког образовања и чланица пододбора Вуковар Наташа Лапчевић те чланица пододбора Борово Катарина Лукић. Награда ‘Бранимир Куруцић’ за очување и развој српске културе ове је године додељена Славољубу Лазићу, члану пододбора Борово.

■ Зоран Поповић

Stogodnjak (602)

8. 10. – 15. 10. 1921: Mađarska se sprema na novi veliki rat! To pišu mnoga europska glasila, a njihovo pisanje prenose i domaći listovi, posebno naglašavajući da jugoslavenski sjeverni susjed gomila trupe na južnoj i zapadnoj granici, kao i da je već okupirao neka područja austrijske Štajerske. Pritom se navodi da ‘Međusaveznička komisija nije uložila nikakav protest protiv mađarske strane koja regrutira ljudstvo rođeno 1900. godine i stavlja ga pod oružje...’

* ’Naš narod može biti slobodan samo izvan habsburške monarhije, može biti velik samo u jugoslavenstvu i slavenstvu...’ Na te riječi Juraja Biankinija podsjećaju zagrebačke Novosti, a u povodu pola stoljeća njegova javnog djelovanja, nastavljajući da je ‘don Biankini ovu veliku vjeru u slavenstvo sačuvao sve do duboke starosti. I ove su riječi proročanske, kao što su bile i one o raspadu monarhije...’ pišu Novosti.

* u Zagrebu je, preslušavanjem prvooptuženog Rodoljuba Čolakovića, nastavljeno suđenje atentatoru i organizatorima atentata na ministra Draškovića. Čolaković je opširno govorio o dogovorima za organiziranje terorističkih skupina koje bi se borile protiv vlasti. ‘Obznana je bila velika zapreka za našu komunističku aktivnost, pa smo tražili najbolji način da je uklonimo. Na ideju da ubijemo Draškovića došli smo, nakon što smo u listu ‘Riječ’ vidjeli da će ministar ljetovati u Delnicama... Ja nisam učinio ništa protiv države, već samo protiv ‘Obznane’. Ja žalim što je oduzet jedan život, ali kad to traži viši interes, onda se tu nema što žaliti...’ Alija Alijagić je u svojem iskazu izjavio uz ostalo i ovo: ‘Od Lopandića sam dobio revolver, a od Čolakovića 300 dinara. Ja sam se sam ponudio da izvršim atentat. Žalim što sam ubio čovjeka, ali još više žalim što sam ženi oteo muža, a djeci oca...’ Zanimljive izjave na sudu dao je i šestooptuženi Nikola Petrović, polaznik više trgovačke škole u Zagrebu. Naime, porekao je sve ono što je kazao u istrazi, objašnjavajući to riječima: ‘To sam vam ja doista sve rekao, ali sve je izmišljeno. Imam ja takvih zanimljivih pojedinosti punu bačvu. Sve sam to pričao jer imam bujnu maštu, a i morao sam nešto da kažem...’ O samoj atmosferi u sudnici Novosti pak pišu: ‘Galerije su potpuno prazne, a u parteru s desne strane sjedi tek šest osoba, među kojima se ističe visok, jak Bosanac u narodnoj nošnji, kakva se nosi u Srbiji i u susjednim mjestima bosanske međe. Taj je čovjek otac optuženog Lopandića’.

* u slovenskom dijelu Koruške dogodila se nezapamćena nesreća – izgorjelo je cijelo selo Blato i gotovo sva stoka u stajama. Nastradalo je i nekoliko osoba, i to uglavnom onih koje su gasile požar.

■ Đorđe Ličina

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

RAZGOVARALI SMO SA SRĐANOM SACHEROM, muzičarem, osnivačem Haustora i Vještica te članom nekih drugih bendova. Prije dvije godine mu je s novim bendom, imena SACHER, izišao album 'Biser, ambra, jantar'. Odgovore smo tretirali po onoj VUKOVOJ 'piši kako govoriš', pa nismo standardizirali sugovornikov dijalekt.

Što je vaša današnja ambicija u radu na pjesmama?
U jednoj sam pjesmi napisal da nek za nama barem pepeo ostane, da se vidi da su tu barem gorile vatre. Trag da ostavim da sam prenosil luč od onih prije onima posle. Na novi album je bilo primjedaba da je previše vedar. Očito se smatra obaveznim da je čovjek u mojim godinama cinik i mizantrop. Cendram ja itekako, ovak vama prek pive i doma BRANKI, ali ne javno. Mislim da je to u krajnjoj liniji nepristojno, jer ak se ja krenem žalit... Odabral sam poziv koji volim i, hura, mogu s njim hranit familiju. Najvažnije mi je od svega bilo da nitko drugi za to ne sjedi u banci, a ja pjesnikujem.

Show business je tlaka

Kako to uspijevate?
Tak da vjerujem u sebe. I pokazalo se da sam to samopovjerenje u stanju probuditi i kod suradnika, barem na neko vrijeme. Mislim da je razvijanje vlastitih potencijala apsolutno obavezno. Nisam još srel čovjeka koji je od toga odustal, a da je sretan. A to je sve kaj me zanima: bit sretan u životu i vratiti to na neki način svijetu. Biti konkurentan na tržištu rada, to si ne želim. Kad sam pravil ovaj album rekel sam: 'OK, sve kaj su mojim bendovima zamjerali 80-ih hoću da sad opet zamjeraju: tendencioznost, pretencioznost, umjetničarenje, hermetičnost.' Ovo nije za svakoga. Kak na filmovima piše 18+, na ovo bi trebalo napisati 35+. Mislim da se u toj muzici može uživati tek kad obaviš neke vrste školovanja, npr. etičko, estetsko, političko i ekonomsko. U svakom slučaju, napraviti pjesme je meni najlakši i najdraži dio posla. A onda dolazi tlaka: bend, izdavači, publika, *show business*, s naglaskom na *show*. Onda se više baviš etnologijom, sociologijom, politologijom... pa sve do psihijatrije. Svime samo ne muzikom.

Zašto je scena prije više postojala, a danas se teško formira? To nije samo problem naše novovalne mladosti, nego postoje i ozbiljni strukturni razlozi zašto je tome tako.
Strukturni razlog je neoliberalizam, tj. kapitalizam koji ne omogućava da se nešto dogodi na temeljnom, *grassroots* nivou, tj. mimo njegove kontrole. Ako se nekad i dogodi da ih neka pojava u tom smislu iznenadi, kao npr. rastafarijanska muzika s Jamajke, sistem će gledati da uskoro kupi i kontrolira distribuciju. Ne vjerujem da mu je želja da istu stvar pokvari, ali to se nekak uvijek na kraju dogodi. Da pojeftini (ali ne ekonomski). Danas ima više reggae izvođača nego ikad u povijesti, al to je prazna forma. Postal je žanr u popularnoj glazbi, a ne dio nečije autohtone kulture. S druge strane, danas razmišljam o tome koliko sam ja kao muzičar, zapravo naivno i romantično doživljaval industrijske proizvode kao izričaj nečije kulture. Školski primjer kargo-kultovskog divljenja fetišima. Mislim da je cijeli *show business* napravljen za razonodu lumpenburžoazije, a mi smo to popušili kao da je neka vrsta otpora istoj. A to je smiješno. Pjesme, pa makar i političkog sadržaja, nisu dovoljna politička akcija za mijenjanje društva. Rock'n'roll je, bojim se, u najvećoj mjeri zabava. MOZARTOVA glazba koju puštaju kravama u štalama.

Sjećam se, HAVEL se, kad je bil na vlasti, jako ponosil da je frend s LOU REEDOM i Stonesima. I negdje sam pročital da mu je KEITH RICHARDS, kad su svirali u Pragu, sugeriral da prestane naglašavati politički značaj tog koncerta. Da se vratim na scenu, socijalizam je nama omogućil da razvijemo svoje potencijale. Ali potpuno nehotice i neorganizirano, kaj mu ja zamjeram, makar sam mu za to i zahvalan. Izgleda proturječno, ali drago mi je da mi nitko odozgora nije govoril kaj da radim. S druge strane, tadašnja jugoslavenska scena je imala kaj pokazati svijetu, što se bez državne podrške ne može, a to nije bilo prepoznato. Ali opet velim, možda i bolje. Imam prema tome vrlo ambivalentan odnos.

Neki kažu da je u određenim razdobljima, 1950-ih i 1980-ih kultura zamijenila politiku.
Izgleda mi da je do tad Jugoslavija bila ekonomsko-politički projekt, a onda je iz nepoznatog razloga postala kulturni. Nažalost je kultura kojom su pokušali homogenizirati stanovništvo bila populistička. I sigurno ne najbolje kaj smo imali u tom času. To nije bila odluka s državnog vrha nego, kako se sinhroniziraju zrikavci i krijesnice, očito su se sinhronizirali ljudi na rukovodećim položajima. Ili je banalizacija umjetnosti bila duh vremena.

I gore. Dio scene otišao je u nacionalizam.
Trend je ljude spajati preko nacionalne 'mitske prošlosti', a ne preko kulture ili umjetnosti koja je ipak klasna, a i unutar toga i individualna stvar.

Buržoazija i rock'n'roll

Što je u umjetnosti autonomno, danas se ponovno propituje. Ima li umjetnosti bez posljedica?
Da bi kao umjetnik bil autonoman, moraš biti ekonomski autonoman. Ekonomska autonomija pojedinca ili njegovo otuđenje su tema o kojoj treba čitati u ozbiljnoj marksističkoj literaturi, ja nemam kapacitete da to artikulirano ispričam u dvije rečenice. Osim ekonomske autonomije, umjetnik mora paziti da ga posljedice njegovog djelovanja ne korumpiraju, bilo novac i uspjeh, bilo neuspjeh. Kapitalizam nema za to alate, pojedinac to mora sam.

Ako današnja buržoazija u svijetu ne pravi svoju kulturu, što reći za provinciju koja bi imitirala imitaciju?

Mislim da je cijeli show business napravljen za razonodu lumpenburžoazije, a mi smo to popušili kao da je neka vrsta otpora istoj

Da bi kao umjetnik bil autonoman, moraš biti ekonomski autonoman. Osim ekonomske autonomije, umjetnik mora paziti da ga posljedice njegovog djelovanja ne korumpiraju. Kapitalizam nema za to alate, pojedinac to mora sam

Da ne idem u širinu, u odgovoru ću umjesto o kulturi pričati o umjetnosti. Da još suzim o rock'n'rollu, jer ja samo o tome znam pričati, ne mogu pričati o slikarstvu. Za buržoaziju je to jedna egzotična pojava i možda je zato uglavnom radije uvozi. Ne nužno samo iz druge zemlje, nego iz društvene klase ili skupine. U provinciji je lokalna buržoazija još i malobrojna, a i ne osjeća se baš doma, pa je i njezina kultura, bez obzira na podrijetlo, manje prisutna. Treba dodati da u provinciji postoje ostaci predindustrijske, tzv. narodne, seoske, pučke kulture koja vrlo često dominira sviješću stanovništva. Prostor ex-Jugoslavije je pravi primjer stalnog sukoba sela i grada.

Kako se uživjeti u probleme radnog čovjeka, a imati kao funkcionar pet puta više?
Lako, odi među njih, živi kao oni. Kao MUJICA (bivši predsjednik Urugvaja) i ELKE KAHR iz Graza. Nemoj imati pet puta više. Danas je moguće živjeti komfornije nego u Europi devetnaestog stoljeća. Nije potrebno bit bogat da bi imao toplu vodu ili čak i auto, jer je kapitalizam u strahu od crvenih malo popustio u cijeđenju. Iako danas vidimo da je to bilo privremeno.

Neoliberalizam je odgovor kapitalizma na krizu, problem padanja profitne stope...
Da, ali na sreću neoliberalizam i fašizam ne idu uvijek zajedno kao kaj su išli u Čileu.

Ako nemamo svoju strukturu društva, nego smo kolonizirani, kako da imamo neko autentično umjetničko gibanje?
Tako da počnemo misliti svojom glavom. Dobar primjer za to su mi Nijemci, koji su se, kad je mlada generacija stasala 1970-ih, počeli pitati: 'Kaj da mi sviramo?' Mislim da današnji mladi muzičari moraju imati kritičku svijest prema svijetu u kojem žive i svim utjecajima kojima su izloženi. Tu uključujem i nas, stare novovalne konje.

Jedan muzičar je u filmu o njemačkom rocku rekao da angloamerički svijet traži korijene u bluesu, a gdje da oni traže korijene nakon Hitlera? Jesu li se zato okrenuli svemiru?
To je to kaj kažem. Treba naći nove oblike, nove načine razmišljanja. Došli su pritom i neki novi alati koji kao i uvijek u povijesti umjetnosti otvaraju neke nove mogućnosti izražavanja. Super, ajmo to iskoristiti.

Vi ste tehnooptimist?
U smislu da mislim da kompjutor jako puno stvari omogućava koje prije nisu bile moguće. Pritom ne treba alatu samome pripisivati neke magične moći ili nezavisnost. Poznata je izreka da kompjutor ne radi kaj bi ti htio, nego kaj si mu rekel.

Ali tehnologija nije neutralna.
Točno, nikaj nije neutralno. Sve stvari koje su čovjeku nadohvat, mogu se iskoristiti i za dobro i za zlo. Pod zlom mislim na upotrebu kompjutora kao zamjenu za stvari koje postoje u prirodi, na primjer, dobar bubnjar... Netko bu pomislil da idealiziram kompjutore. Svijet ne budu obogatili, a kamoli promijenili, kompjutori, nego ljudi koji ih znaju kreativno koristiti. Svijet bi bil puno siromašnije mjesto da nije bilo otkrića kamere. MARX je otprilike rekao da tehnička rješenja koja izgledaju kao oslobođenje, ispadnu još gore otuđenje. Ali možemo to i okrenuti.

A što to mijenja u konceptu benda kao uglavnom muškog prijateljstva?
Svi bendovi kaj su nekaj vredili su se sastojali od par ljudi koji se vole i vole zajedno dizati galamu. Bendovi koji se nikad nisu raspali su očito dečki kaj vole bit skup. To je stvar koju kompjutor ne može zamijeniti. Pet ljudi koji se na bini dobro zabavljaju i uspiju prenesti tu atmosferu zabave i na publiku. Bitno je pripadati. I to je rock koncert. Dođeš tam učestvovati. Po meni su svijet nosača zvuka i koncerti dvije različite stvari.

Reunion Haustora

Kako izgleda vaš radni proces? Pišete muziku za kompjutorom?
Pa ja u principu počnem ležeći na leđima. A kad mi struktura melodije postane dovoljno jasna, onda sjednem za kompjutor da je zapišem. Upotrebljavam kompjutor kao notes, a onda dođu ljudi i odsviraju.

Pojavila se ideja da se Haustor ponovno okupi na koncertu koji bi bio dobrotvoran...
Nekoliko mjeseci prije korone smo dobili vrlo izdašnu ponudu da napravimo jedan *reunion* koncert. Ja sam uvjetoval da ti novci odu u dobrotvorne svrhe. Većina u bendu je bila za, a neki su o tome htjeli malo razmisliti. A onda je došla korona, pa potresi..., ali nije to još gotovo. Haustor je ime koje bi privuklo dosta ljudi, kaj bi omogućilo da se skupi novac koji bi onda učinio neku razliku. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Nakon najnovijih otkrića malotko vjeruje da Assange u SAD-u može dobiti pošteno suđenje i human tretman

PIŠE Tena Erceg

Kako utišati zviždača

Portal Yahoo! News objavio je istraživanje u kojemu je tridesetak bivših dužnosnika američke vlade i obavještajne zajednice posvjedočilo da je administracija bivšeg predsjednika Trumpa razmatrala mogućnost otmice i ubojstva australskog zviždača Juliana Assangea

INTERNETSKI portal Yahoo! News objavio je potkraj rujna istraživanje u kojemu je tridesetak bivših dužnosnika američke vlade i obavještajne zajednice posvjedočilo da je administracija bivšeg predsjednika DONALDA TRUMPA razmatrala mogućnost otmice i ubojstva australskog zviždača i osnivača WikiLeaksa JULIANA ASSANGEA. Osmero njih potvrdilo je da su se u najužim političkim i obavještajnim krugovima do u detalje razmatrale takve mogućnosti, iako ti planovi nikada nisu službeno odobreni zbog protivljenja pravnika zaposlenih u Bijeloj kući i Ministarstvu pravosuđa, koji su preferirali sudski progon. No svjedočenja pokazuju da je Trumpov državni tajnik, a prije toga direktor obavještajne agencije CIA MIKE POMPEO bio opsjednut željom za osvetom do te mjere da je formirao svoj tim obavještajaca zaduženih isključivo za Assangea. Naredio im je da smisle rješenje 'bez da se cenzuriraju jer ništa nije nedopustivo', a on će se za to vrijeme 'nositi s odvjetnicima u Washingtonu'.

Prema kronologiji koju je rekonstruirao Yahoo! News zahvaljujući anonimnim izjavama bivših dužnosnika CIA-e i Bijele kuće, problem definiranja WikiLeaksa intenzivno je morio administraciju još od 2010. godine, kada je ta organizacija objavila video-snimak nazvan 'Collateral Murder' koji prikazuje kako američki marinci iz helikoptera pucaju na nenaoružane ljude na jednom trgu u Bagdadu tri godine ranije. Marinci su ubili osmero civila, uključujući dvoje suradnika medijske kuće Reuters, no tadašnji predsjednik BARACK OBAMA odolio je pritiscima obavještajne zajednice da pokrene sudski progon WikiLeaksa bojeći se ustavnog presedana putem kojeg bi se mogli goniti i klasični mediji.

Tri godine kasnije, međutim, Obama je naredio intenzivniju istragu WikiLeaksa nakon što je drugi zviždač, EDWARD SNOWDEN, objavio dokumente o masovnom nadzoru

Prosvjed podrške Assangeu u Sydneyju 2010. (Foto: Wikipedia)

koji je provodila Nacionalna sigurnosna agencija (NSA). Tada se počela spominjati i sintagma 'informacijski posrednici', koja bi obavještajnoj zajednici dodatno olakšala tretman WikiLeaksa kao špijunske organizacije. Jedan visoki protuobavještajni dužnosnik rekao je da su pod tu definiciju trebali potpasti i novinar GLENN GREENWALD i dokumentaristica LAURA POITRAS, koji su Snowdenu pomogli da objavi NSA-ine dokumente. Kada je 2016., uoči izbora na kojima je pobijedio Trump, WikiLeaks objavio e-mailove Demokratske stranke, konačno je donesena odluka da će se ta internetska platforma tretirati kao špijunska organizacija, jer su američki obavještajci zaključili da je izvor e-mailova ruska vojnoobavještajna služba GRU.

No kako navode sugovornici Yahoo! Newsa, curenje koje je naročito razjarilo Mikea Pompea odnosilo se na takozvani Vault 7, zbir klasificiranih CIA-inih dokumenata o alatima koje ta agencija koristi za hakiranje. WikiLeaks je dokumente objavio u proljeće 2017. godine, a u svom izvještaju o incidentu CIA je kasnije zaključila da se radi o 'najvećem curenju podataka u povijesti' te agencije. Julian Assange, koji se tada već petu godinu skrivao u ambasadi Ekvadora u Londonu, tom je prilikom u Washington Postu objavio dva teksta u kojima je CIA-u prikazao, među ostalim, i kao nekompetentnu jer je 'kreirala, potrošivši milijarde dolara poreznih obveznika, čitav arsenal kibernetičkih virusa i hakerskih programa, nad kojima je promptno izgubila kontrolu, a zatim to pokušala zataškati'.

Prema riječima jednog bivšeg dužnosnika CIA-e, Vault 7 bio je 'ubod u samo srce' agencije, a Pompeo se u početku bojao Trumpu uopće reći što se dogodilo. WILLIAM EVANINA, donedavni direktor Nacionalnog protuobavještajnog i sigurnosnog centra, portalu je rekao da je to bila 'prekretnica nakon koje je postalo jasno da administracija više ne namjerava biti zarobljena restrikcijama koje je samoj sebi nametnula vlada Baracka Obame'.

Nekoliko tjedana kasnije, u svom prvom javnom nastupu u svojstvu direktora CIA-e, Mike Pompeo većinu svoga govora posvetio je upravo WikiLeaksu, koji je nazvao 'nedržavnom neprijateljskom obavještajnom službom kojoj često pomažu državni faktori, poput Rusije'. Iako se ta izjava tada više činila kao stilska figura nego kao formalna definicija, njezin smisao, ispostavilo se kasnije, bio je definirati WikiLeaks kao špijunsku službu, čime bi mu se ne samo oduzele garancije prvog amandmana Ustava kojim se jamči sloboda govora, već i obavještajnom aparatu omogućilo korištenje šireg raspona metoda djelovanja. Ili, riječima Williama Evanine, da se izgradi kompletna slika 'stila života' suradnika WikiLeaksa, ali i prijeđe na ofenzivno protuobavještajno djelovanje koje uključuje i provociranje sukoba među njima i paraliziranje digitalne infrastrukture WikiLeaksa.

A nakon što je došlo do takve promjene u mentalnom sklopu Pompea i njegovih najbližih suradnika, nije trebalo puno da se rodi ideja o otmici, pa i ubojstvu, naročito kada su se pojavile informacije o tome da Rusija, u suradnji s vladom Ekvadora, također planira zviždačevu otmicu, ali s ciljem da ga oslobodi iz zatočeništva.

Reuters je tada objavio sadržaj jednog pisma tadašnjeg ekvadorskog ministra vanjskih poslova u kojemu se razmatrala ideja da se Assangeu dodijeli diplomatski pasoš, a time i imunitet, nakon čega bi se organiziralo njegovo prebacivanje u diplomatsku službu u Moskvi. Otprilike u isto vrijeme sud u Švedskoj odbacio je optužnicu protiv Assangea zbog silovanja, koja je ujedno bila razlog zbog kojeg se uopće bio sklonio u

Mike Pompeo (Foto: Milan Šabić/PIXSELL)

ekvadorsku ambasadu. Pritisnute tim događajima, CIA i Bijela kuća, ispričali su Yahoovi izvori, osmislile su više mogućih scenarija za osujećivanje ruskog plana. Pompeo je i u toj situaciji ocijenjen kao osoba koja je djelovala prije svega iz pozicije povrijeđenog ega, jer bi eventualni uspjeh ruskog plana predstavljao geopolitičku pobjedu predsjednika VLADIMIRA PUTINA.

Spomenuti scenariji uključivali su oružane borbe po ulicama Londona, zabijanje autom u rusko diplomatsko vozilo i pucanje u kotače aviona kako bi se spriječilo njegovo uzlijetanje. No CIA-ini britanski kolege, rekao je jedan izvor, nisu bili oduševljeni idejom da Amerikanci na teritoriju Velike Britanije vrše otmicu državljanina Australije iz ambasade Ekvadora, jednako kao ni dio Trumpovih pravnika, pa čak ni tadašnji glavni državni odvjetnik JEFF SESSIONS, unatoč tome što je i sam bio 'vrlo vrlo anti-Assange'.

'Ovo nije Pakistan ni Egipat već London', rekao je jedan od prisutnih na sastancima koji su, kako je Yahoo! Newsu posvjedočio drugi, znali 'nadilaziti komično'. 'U jednom trenutku došlo je do toga da je ama baš svako ljudsko biće koje se nalazilo u radijusu od tri ulice oko ambasade radilo za neku obavještajnu službu, od čistača ulica pa do radnika osiguranja', rekao je taj dužnosnik.

Amerikanci su o ruskom planu saznali od zaposlenika španjolske kompanije UC Global, koja je vršila poslove osiguranja u ekvadorskoj ambasadi u Londonu. O tome je prvo pisao španjolski dnevnik El Pais,

William Evanina (Foto: Wikipedia)

Kako napominje novinar Patrick Cockburn, od ukupno 175 godina zatvora koliko bi Assange mogao dobiti u Americi, samo pet godina odnosi se na kompjutorsku prijevaru, a preostalih 170 na Zakon o špijunaži

a kasnije svjedočio i jedan zaposlenik te kompanije na suđenju u Španjolskoj. Taj je zaposlenik ispričao kako je kompanija 2015. godine na jednom sajmu sigurnosne industrije u Las Vegasu sklopila posao s firmom Las Vegas Sands u vlasništvu milijardera SHELDONA ADELSONA, inače Trumpovog prijatelja i donatora. Nakon sajma, direktor UC Globala DAVID MORALES vratio se u ured u španjolskom Jerezu i zaposlenicima obznanio da će ubuduće 'igrati u prvoj ligi' i da su 'prešli na tamnu stranu'. Svjedok je ispričao i da je Morales nakon toga često putovao u SAD, dok je njegova kompanija za to vrijeme ilegalno nadzirala i snimala Assangea u svakom trenutku njegovog boravka u ambasadi. Svjedok je rekao i da je čuo ideju da se 'vrata ambasade ostave otvorena kako bi se moglo ući unutra i oteti ili otrovati Assangea'. Plan je na koncu obustavljen nakon što su 'Rusi odustali jer su Amerikanci saznali'. U travnju 2019. godine Ekvador je Assangeu ukinuo azil, nakon čega ga je, istoga dana, britanska policija uhapsila i odvela u zatvor, a američko Ministarstvo pravosuđa otpečatilo optužnicu protiv njega.

Britanski je sud u siječnju odbio američki zahtjev za izručenjem Assangea u SAD na temelju humanitarnih razloga, no taj isti sud u srpnju je dozvolio američkim tužiteljima da predoče svoju žalbu na tu odluku, što bi se uskoro trebalo dogoditi.

Kako napominje novinar britanskog The Independenta PATRICK COCKBURN, od ukupno 175 godina zatvora koliko bi Assange mogao dobiti u Americi, samo pet godina odnosi se na kompjutorsku prijevaru, a preostalih 170 na Zakon o špijunaži. Od 18 točaka optužnice, njih 17 svodi se na nastojanje da se 'normalno novinarsko istraživanje izjednači sa špijuniranjem'. Cockburn piše da su vodeći britanski mediji, poput BBC-ja i Channela 4, o ovome izvijestili vrlo šturo, unatoč tome što je britanska ministrica unutarnjih poslova PRITI PATEL nedavno predložila nešto vrlo slično. Njezine izmjene Zakona o službenoj tajni špijunažu definiraju kao 'svaki prikriveni proces dobivanja osjetljivih povjerljivih informacija koje inače nisu javno dostupne'. Prema tom prijedlogu, novinari, zviždači i oni koji doturaju informacije mogli bi dobiti do 14 godina zatvora.

Nakon objave istraživanja Yahoo! Newsa portal The Intercept objavio je da je Pompeovu definiciju prema kojoj je WikiLeaks 'nedržavna neprijateljska obavještajna služba' Senatski odbor za obavještajne djelatnosti prvi put u službene dokumente pokušao progurati već 2017. godine, što se tada nije dogodilo. No dogodilo se u prosincu 2019., na kraju Trumpovog mandata, zabašureno unutar zakona o financiranju nacionalne sigurnosti za fiskalnu godinu 2020., a prijedlogu se usprotivilo samo sedam senatora. Nitko od senatora koji su tada sudjelovali u predsjedničkim izborima, piše The Intercept, tom glasanju nije prisustvovao, uključujući i kandidata ljevice BERNIEJA SANDERSA i sadašnju potpredsjednicu države KAMALU HARRIS.

Mike Pompeo bio je opsjednut željom za osvetom do te mjere da je formirao svoj tim obavještajaca zaduženih isključivo za Assangea. Naredio im je da smisle rješenje 'bez da se cenzuriraju jer ništa nije nedopustivo'

Australsko izdanje Guardiana navodi pak da je australska ministrica vanjskih poslova MARISE PAYNE nakon ovih otkrića razgovarala s američkim državnim tajnikom ANTONYJEM BLINKENOM i rekla mu da 'očekuje garancije da će Assange dobiti pošteno suđenje i human tretman'. Za razliku od parlamentarne skupine 'Bring Julian Assange Home', koja broji samo 28 od ukupno 226 članova australskog parlamenta, Payne nije zatražila hitno oslobađanje australskog državljanina Juliana Assangea, unatoč tome što je sada kristalno jasno ne samo da on u SAD-u neće dobiti ni pošteno suđenje ni human tretman, već i to da ga je jedna garnitura američke vlasti bila spremna i ubiti. ■

INTERNACIONALA

Zvijezde padalice

U više ključnih gradova poput Milana, Napulja i Bolonje pobijedio je lijevi centar. Populistički Pokret pet zvijezda na silaznoj je putanji

TALIJANSKA široka koalicija lijevog centra proglasila je pobjedu na parcijalnim lokalnim izborima čiji je prvi krug održan prošle nedjelje i ponedjeljka. Novu vlast biralo je 12 milijuna Talijana u četiri najveća grada, ali i više od tisuću drugih općina diljem zemlje. Opravdanje za proglašenje trijumfa lijevog centra je uvjerljiva pobjeda u ključnim gradovima poput Milana, Napulja ili Bolonje. U Milanu, drugom najvećem talijanskom gradu i 'ekonomskom motoru' zemlje, zeleni su u ime lijevog centra zadržali gradonačelničko mjesto. Slično je u Bolonji koja se smatra 'utvrdom ljevice' još od druge polovice prošlog stoljeća, kada je taj grad kontrolirala Komunistička partija, formalna prethodnica Demokratske stranke koja sada vodi blok lijevog centra. U Napulju je pak Demokratska stranka preuzela grad od svojih lijevih konkurenata, dok je regiju Kalabrije zadržala desnica. Ona je također u prvom krugu zadržala neke manje gradove, poput Novare, Grosseta i Pordenonea. Drugi krug održat će se u nizu ključnih gradova, poput Torina i glavnog grada Rima. No već je sada poznato da je Pokret pet zvijezda, populistička grupacija koja je godinama služila kao uzor našem Živom zidu, izgubila vlast u Rimu gdje je od 2016. na vlasti njihova gradonačelnica VIRGINIA RAGGI, kao i u Torinu. U glavnom gradu u drugi krug idu desničar ENRICO MICHETTI i kandidat lijevog centra ROBERTO GUALTIERI, koji u drugi krug ulazi kao favorit. Ista je situacija i u Torinu.

Na tradicionalno visoko polariziranoj političkoj sceni Italije, čvrsto podijeljenoj na ljevicu i desnicu, Pokret pet zvijezda se pojavio prije desetak godina kao 'neutralna' snaga, jednako udaljena od oba pola, ali i kritična prema cijeloj 'političkoj kasti'. Nakon niza lomova i lošeg iskustva upravljanja, ova protestna stranka je polako ali sigurno u silaznoj putanji. Prije svega tri godine, Pokret je pojedinačno osvojio uvjerljivo najveći broj glasova, odnosno 33 posto, na parlamentarnim izborima. Na nedavnim lokalnim izborima osvojio je tek oko 20 posto glasova u Rimu i devet posto u Torinu, velikim gradovima kojima je dotad vladao, a u Milanu manje od tri posto. Eventualni nestanak ili daljnje potonuće te stranke mogli bi izazvati potres na političkoj sceni gotovo jednak onom koji je izazvalo njezino pojavljivanje. Posrnula populistička stranka trenutno je neizostavan koalicijski partner lijevom centru, kako u nizu lokalnih sredina, tako potencijalno i na nacionalnoj razini. Iako je 2018. formirao vlast s ekstremno desnom Ligom i na poziciju moći lansirao njezinog lidera MATTEA SALVINIJA, Pokret pet zvijezda se godinu i pol kasnije okrenuo Demokratskoj stranci i lijevom centru s kojim je formirao jednako kratkotrajnu vladu kakva je bila i ona s Ligom.

Italijom danas vlada već treća vlada u istom parlamentarnom mandatu od 2018. Vodi je bivši predsjednik Evropske centralne banke MARIO DRAGHI, a uživa potporu gotovo cijele političke scene kao 'vlada nacionalnog jedinstva'. Sukobi oko lokalnih izbora neće dovesti u pitanje stabilnost vlade čiji je ključni zadatak raspodjela evropskog paketa pomoći za suočavanje s posljedicama pandemije. No formalnim partnerima u vladi lokalni izbori su ujedno i priprema za one nacionalne jednom kad tehničkoj vladi istekne mandat. Unatoč dobicima, pozicija demokrata i bloka lijevog centra nije ugodna, pogotovo zbog slabljenja potencijalno ključnog partnera, Pokreta pet zvijezda. Desnica je kumulativno još uvijek jača, no muče je unutrašnji konflikti koji su se na ovim izborima samo produbili. Pored Lige, desničarski blok čini i stranka Forza Italia čiji je predsjednik još uvijek SILVIO BERLUSCONI, kao i postfašistička stranka Braća Italije. Razlika između rezultata ove tri stranke dovoljno je mala da pitanje budućeg premijerskog kandidata ili kandidatkinje s desnice ostavi otvorenim. Također, najekstremnija od tri stranke – Braća Italije – potvrdila je ovim izborima da je prvi put najpopularnija na desnici. Unatoč tome što nije osvojila nijedan veći grad, njezin pojedinačni rezultat u većini je ključnih gradova jači od rezultata partnera s desnice, a stranka je pod vodstvom GIORGIJE MELONI dosegla 20 posto podrške u anketama. No da bi mogli konkurirati demokratima, desničari moraju ostati zajedno, a to možda i neće biti tako lako ako će najdesnija stranka nastojati voditi igru.

■ Nikola Vukobratović

Lokalni izbori neće ugroziti Draghijevu vladu u Rimu (Foto: Krzysztof Golik/ Wikimedia Commons)

Istraga o pedofiliji u Crkvi

SVEĆENICI i drugi pripadnici klera u posljednjih 70 godina seksualno su zlostavljali 216.000 maloljetnika u Francuskoj, pokazuju rezultati istrage neovisne komisije koja je istraživala pedofiliju u francuskoj Katoličkoj crkvi. Taj broj bi mogao narasti do 330.000 ako bi istraga obuhvatila i vjernike koji su radili za Crkvu, poručio je čelnik komisije JEAN-MARC SAUVE, piše BBC. Sauve je na predstavljanju izvještaja rekao kako su otkrili da je od 1950. unutar Crkve djelovalo između 2900 i 3200 pedofila od ukupno 115.000 svećenika i drugih pripadnika klera u Francuskoj. Taj visoki državni dužnosnik osudio je crkvenu hijerarhiju i cijelu instituciju nazvao disfunkcionalnom. Naglasio je da taj problem još uvijek postoji te da je Crkva pokazivala potpunu i okrutnu ravnodušnost prema žrtvama, što se počelo mijenjati tek nakon 2000. godine. Francuska Katolička crkva je u nedjelju na Twitteru objavila molitvu uime žrtava seksualnog zlostavljanja, dodavši kako će se moliti i u narednim danima.

'Dragi Gospodine, povjeravamo ti sve one koji su bili žrtve nasilja i seksualnih napada u Crkvi. Molimo se da ćemo uvijek moći računati na tvoju podršku i pomoć tijekom ovih iskušenja', poručili su iz Crkve, obećavši da će predložiti financijsku naknadu žrtvama seksualnog zlostavljanja.

Prije osnivanja komisije papa FRANJO je pozvao sve one koji znaju za seksualno zlostavljanje u Katoličkoj crkvi da to prijave svojim nadređenima, a ove je godine napravio dosad najveću reviziju crkvenih zakona u posljednjih 40 godina, čime bi trebalo biti omogućeno da biskupi poduzmu mjere protiv pripadnika klera koji zlostavljaju maloljetnike i pripadnike ranjivih skupina. Međutim, postoje i kritičari koji smatraju da papa nije učinio dovoljno. Prošlogodišnje izvješće objavljeno u Velikoj Britaniji je otkrilo kako je Katolička crkva zaprimila stotine prigovora za više od 3000 slučajeva zlostavljanja djece u Engleskoj i Walesu između 1970. i 2015. godine, kao i da je od 2016. bilo više od 100 optužbi o navodnom zlostavljanju.

■ Goran Borković

Amir Sužanj, urednik i novinar Radija BiH (Foto: Privatni arhiv)

KRATKO I JASNO

Zavrtanjem ruku do rješenja

Kako ocjenjujete nedavnu posjetu američkog izaslanika Matthewa Palmera?

Sama činjenica da je SAD imenovao PALMERA na funkciju posebnog izaslanika za izbornu reformu u Bosni i Hercegovini pokazuje da Vašington u tom segmentu vidi prioritet. Izborni zakon je već godinama najosjetljivije pitanje. Američki izaslanik će ponuditi ograničene promjene kojim bi, kako to kažu duhovitiji analitičari, svi bili podjednako nezadovoljni. Suština je približavanje razlika i kompromis kojim bi bile uklonjene odredbe diskriminacije i kako bi bilo omogućeno pravo svim građanima da glasaju i da budu birani na određene funkcije. I dalje nije jasno u čemu bi bio kompromis jer su stranke, u prvom redu SDA i HDZ BiH, na maksimalističkim polaznim pozicijama. Iskustvo nas uči da su domaće političke strukture u tako osjetljivim pitanjima dolazile do rješenja samo pod pritiskom sankcija, što se u novinarskim krugovima naziva 'zavrtanje ruku'.

Koliko je realna opcija da će Milorad Dodik povući saglasnost za Oružane snage BiH, a Republika Srpska ponovo formirati svoju vojsku?

DODIKOVI potezi u posljednje vrijeme mnogim ozbiljnim analitičarima izgledaju politički ne samo neracionalnim, nego čak i neobjašnjivim. Iako on te korake pokušava prikazati kao odbranu RS-a i srpskog naroda, jasno je da je njegov pravi cilj nastojanje da se spriječi djelovanje pravosudnih institucija i državnih policijskih struktura u tom dijelu BiH. Dodik se zapravo boji procesuiranja čitavog niza slučajeva krupne korupcije i organizovanog kriminala u koji su, kako tvrde brojni bosanskohercegovački mediji, duboko utkane strukture njegove vladajuće piramide. On više nema kontrolu nad pravosudnim strukturama, nema poluge kojim je godinama onemogućavao i blokirao bilo kakve istrage. U očajničkom pokušaju da očuva uzdrmane poluge vlasti spreman je na sve.

Koliko je novi visoki predstavnik Christian Schmidt opravdao velika očekivanja?

Rano je govoriti o njegovim prvim rezultatima, iako mediji SCHMIDTA već optužuju za pristrasnost. Jedni predviđaju kako će u usvajanju izbornog zakona favorizirati DRAGANA ČOVIĆA, drugi da će nastaviti sa starom praksom visokih predstavnika i svojim mjerama ugađati 'političkom Sarajevu'. U ovom trenutku još ne postoje opipljivi argumenti za takve optužbe.

■ Dejan Kožul

Pandorina kutija utaje

Iznosi neplaćenih poreza godišnje dosegnu oko 370 milijardi eura, a u tome prednjače elite (Foto: Željko Lukunić/PIXSELL)

Među 336 razotkrivenih političara malo ih je iz zapadnih zemalja, premda upravo pojedine savezne države SAD-a i britanski prekomorski teritoriji vode u financijskoj tajnovitosti

NAKON što je došao u posjed skoro 12 milijuna povjerljivih dokumenata iz 14 različitih izvora, Međunarodni konzorcij istraživačkih novinara (ICIJ), novinarska mreža više od 150 medija i 600 novinara iz cijelog svijeta, objavio je dosad najveće istraživanje o financijskim tajnama najbogatijih ljudi iz svijeta politike, sporta i industrije zabave. Novinari su 336 političara i javnih dužnosnika iz 91 države povezali s 956 različitih kompanija u poreznim oazama, a Pandorini dokumenti sveukupno otkrivaju prave vlasnike više od 29 tisuća offshore kompanija, od kojih su većina državljani Rusije, Velike Britanije, Argentine i Kine. Mediji su već izvijestili o najzvučnijim imenima i njihovih bogatstvima, pa je tako otkriveno da je češki premijer ANDREJ BABIŠ prikriveni vlasnik 22 milijuna dolara vrijednog dvorca u Francuskoj, dok je jordanski kralj ABDULAH II. preko 36 kompanija nakupuvao 14 luksuznih nekretnina u SAD-u i Velikoj Britaniji. Bivši britanski premijer TONY BLAIR i njegova supruga CHERIE kupovinom offshore kompanije s Britanskih Djevičanskih otoka – i to od ministra industrije Bahreina – postali su vlasnici 6,45 milijuna funti vrijedne viktorijanske zgrade u Londonu, čime su izbjegli plaćanje 312 tisuća funti poreza. U istraživanju se spominju i najbliži suradnici ruskog predsjednika VLADIMIRA PUTINA i više od 130 milijardera iz SAD-a, Rusije, Turske i drugih država, a našli su se tu i top-modeli, sportaši i pjevačice, kao i bivši šef talijanske mafije Camorra RAFFAELE AMATO. Dokumenti navode i niz sadašnjih političkih dužnosnika, poput pakistanskog premijera IMRANA KHANA i kenijskog predsjednika UHURUA KENYATTE, koji su se vlasti dočepali jašući na antikorupcijskoj retorici, da bi sada i sami osvanuli u Pandorinim papirima.

Iako u većini država svijeta nije protuzakonito držati novac u poreznim oazama, ova praksa predstavnicima elita omogućava da profite premještaju u zemlje s niskim ili nikakvim porezima, što se obično kompenzira povećanim porezima u matičnim zemljama koje plaćaju svi stanovnici. Prema podacima organizacije Tax Justice Network, iznosi neplaćenih poreza svake godine dosegnu oko 370 milijardi eura, dok OECD vrijednost bogatstva skrivenog u poreznim oazama procjenjuje na najmanje 11,3 bilijuna dolara. Nakon objave otkrića, novinari iz pojedinih zemalja bacili su se na pretresanje dokumenata kako bi pronašli protagoniste iz svojih država, a ubrzo su se mogle pročitati i kritike da se u istraživanju spominje upadljivo malen broj političara iz zapadnih zemalja, čime se aludira na pristranost ICIJ-a. ICIJ-jeva interaktivna mapa zaista i pokazuje da od 336 političara koji se pojavljuju u Pandorinim papirima nijedan, primjerice, nije državljanin SAD-a, dok ih je tek nekolicina iz Francuske, Njemačke i Velike Britanije. No ovakav raspored snaga ocrtava arhitekturu i tokove globalne mreže pranja novca i utaje poreza u kojoj političari iz 'drugog' i 'trećeg' svijeta izvlače novac iz vlastitih zemalja i skrivaju ga uz pomoć multinacionalnih banaka, odvjetničkih tvrtki i računovodstvenih firmi mahom lociranih u bogatim zapadnim zemljama.

Pandorini papiri tako otkrivaju da je upravo najveća američka odvjetnička firma, Baker McKenzie, najzaslužnija za 'kreiranje modernog offshore sistema', a iako porezne oaze obično asociraju na otočne državice, najčešće u Karibima, dokumenti pokazuju da su američke savezne države poput Delawarea, Južne Dakote, Nevade i Aljaske 'posljednjih godina preuzele vodstvo u biznisu financijske tajnovitosti'. Štoviše, prošle godine 17 od 20 ‹najmanje restriktivnih jurisdikcija za trustove' bile su upravo američke savezne države. Također, više od dvije trećine kompanija koje za utaju poreza koriste političari diljem svijeta locirano je na Britanskim Djevičanskim otocima, a procjenjuje se da je Velika Britanija sa svojih 18 prekomorskih teritorija odgovorna za trećinu iznosa ukupno utajenog poreza na globalnoj razini.

■ Tena Erceg

PERSONA NON CROATA

Foto: Wikimedia Commons/ Lars Crommelinck Photography

Slavna 20-godišnja pjevačica BILLIE EILISH nastupila je 2. listopada u Austinu i tom prilikom poručila što misli o novim i iznimno restriktivnim teksaškim zakonima o pobačaju. 'Umorna sam od staraca. Jebeno začepite o našim tijelima. Kad su od tog sranja napravili zakon, skoro nisam htjela nastupiti. Htjela sam kazniti ovo jebeno mjesto jer je dozvolilo da se to desi. Ali sjetila sam se da ste vi jebene žrtve, i da zaslužujete sve na svijetu. Moje tijelo, moj jebeni izbor', rekla je Eilish pokazujući srednji prst.

■ **J. B.**

Pobednik Kurti

NAKON 12 dana blokade graničnih ili, ako neko više tako voli, administrativnih prelaza na Jarinju i Brnjaku između Kosova i (centralne) Srbije, povukli su se svi i ostavili tek pokojeg pripadnika KFOR-a da narednih 14 dana umesto kosovske specijalne policije obezbeđuje lokacije. Dva dana posle krenula je primena dogovorenog u Briselu – lepljenje stikera na registracije. Ako ulazite u (centralnu) Srbiju sa tablicama RKS (Republika Kosovo), umesto dosadašnjeg skidanja tablica i uzimanja probnih, dobijete nalepnicu kojom prekrijete grb i oznaku RKS, a isto to sleduje i onima koji ulaze na Kosovo, a sa tablicama iz Srbije. I to je reciprocitet. 'Pobeda', reći će to u Beogradu, možda ne 'apsolutna', reći će premijerka ANA BRNABIĆ, ali kad se podvuče linija, jedini pobednik u ovoj igri ispao je kosovski premijer ALBIN KURTI. Na to ukazuje i TATJANA LAZAREVIĆ, glavna urednica portala Kossev iz Kosovske Mitrovice.

— Oni su dobili ono što su tražili, bez obzira na različite stavove i pozadinu da se odluka o reciprocitetu sprovede uz prisustvo specijalnih policijskih jedinica. Specijalne jedinice jesu s vremena na vreme upadale na sever Kosova, posebno u Mitrovicu, sa čim su donekle slali i poruku da imaju nadležnost nad čitavom teritorijom Kosova, ali ovo je prvi put da su punih 12 dana bili na toj teritoriji – kaže Lazarević.

Tu činjenicu ona navodi kao uspeh samog Kurtija, što mu je i bilo potrebno jer je u toku predizborna kampanja za predstojeće lokalne izbore. A Kurti je, kako kaže naša sagovornica, izgubio popularnost koju je imao kao opozicioni lider i nakon dominantno dobijenih prošlih parlamentarnih izbora.

— Ni na jednom mestu, pa ni na Kosovu političari u jeku kampanje ne vuku radikalne poteze osim ukoliko nisu izmerili šta je njihova dobit u odnosu na startnu poziciju – napominje Lazarević.

Naglašava da je tim činom Kurti 'obeležio' teritoriju, a kao najveće gubitnike navodi upravo Srbe sa severa Kosova. Ovo je još jedna potvrda suženja osećaja da žive u Srbiji, kaže naša sagovornica. Dodaje da je teško naći Srbina koji pozdravlja nezavisnost Kosova, jer Kosovo punih 20 godina nije učinilo ništa suštinski pozitivno da građanima srpske nacionalnosti dokaže da je u stanju da ih tretira ravnopravno građanima albanske nacionalnosti. Ovim im je gubitkom, navodi, smanjena kvaliteta života i sužena sloboda kretanja.

— Ako ništa drugo, treba da utrošite određeno vreme, da stavite nalepnicu i da se pravite da vozite auto sa nekim drugim tablicama – dodaje.

Kao poseban problem navodi sve one koji žive na severu Kosova, a imaju srpske tablice. Samo u Mitrovici ih ima oko 10.000. Naša sagovornica ističe da tim ljudima niko nije dao preciznu informaciju šta će se nakon šest meseci, kad ističe ovaj dogovor, dešavati sa njima. A ta tehnička informacija glasi: 'Vlasnici automobila sa srpskim registarskim tablicama, kako gradova na Kosovu, tako i u centralnoj Srbiji, koji se već nalaze na teritoriji Kosova, imaju rok do ovog petka da nalepnice preuzmu na graničnim prelazima ili u Centrima za registraciju.' Gubitnici su, navodi Lazarević, i građani Preševa, Bujanovca i Medveđe koji će također biti pogođeni novom merom jer se i njima sužava sloboda kretanja kad krenu ka Kosovu.

Kurti je postigao šta je želeo, a druga strana, odnosno Srbija i predsednik ALEKSANDAR VUČIĆ? Očuvanje mira je bitno, ali je bitno i reći da ništa nije isto kao pre 20. septembra. Odlazak na barikade je bio deo radne obaveze, a naređenje je stiglo, kao i uvek, iz Beograda. I to je sve što vam može ostati na tablici, ako se iz Beograda zaputite na Kosovo – oznaka grada: BG. Srbija i dalje ne priznaje Kosovo, ali malo manje nego pre 20. septembra 2021.

■ Dejan Kožul

Pogled s Brda

Srpski predsjednik u Sloveniji je više govorio o nadolazećoj energetskoj krizi nego o medijskoj prašini koja se podigla oko prijedloga domaćina samita da se na njemu definira da će šest zapadnobalkanskih zemalja biti primljeno u EU do 2030.

Nekoliko sati prije nego što se uputio u Sloveniju, na samit Europska unija – zapadni Balkan na Brdu kod Kranja, srpski predsjednik ALEKSANDAR VUČIĆ sudjelovao je u svečanom otvaranju novog kampusa američke kompanije NCR u Novom Beogradu. Srpska redakcija N1 televizije izvijestila je da je 'američka kompanija NCR otvorila tehnološki kampus u Beogradu u koji je investirano 100 miliona dolara. To je najveći NCR kampus u Evropi, na površini od oko 30.000 kvadrata, koji će ujedno biti i centar za razvoj novih tehnologija i mesto susreta i razmene ideja kompanije i lokalne zajednice. U tehnološkom kampusu će, kako su najavili čelni ljudi NCR-a, raditi više od 5.000 inženjera, ekonomista, pravnika, filologa, analitičara i stručnjaka za marketing i komunikacije koji će kreirati nova korisnička iskustva za klijente širom sveta u modernom, funkcionalnom, energetski efikasnom i inspirativnom radnom okruženju'. N1 navodi i da je 'NCR vodeća globalna tehnološka kompanija u oblasti razvoja softverskih rešenja i različitih tipova usluga za klijente iz sektora finansija, maloprodaje i ugostiteljstva. U Srbiji je NCR otpočeo poslovanje 2011. godine i trenutno zapošljava više od 4.200 ljudi, a podržava 5.100 klijenata u svetu. Sedište NCR-a je u Atlanti, kompanija postoji više od 135 godina, posluje u 180 zemalja i ima oko 36.000 zaposlenih'.

Na početku poslovanja u Srbiji, prije deset godina, NCR Srbija je zapošljavao 320 radnika, danas ih je u njemu stalno zaposleno 4200, privremenim ugovorima je zaposleno dodatnih 200 radnika, a uskoro će stalno zaposliti njih još 600. Velika većina radnika je u dobi od 25 do 40 godina, što je ponukalo Vučića da upravo tu činjenicu gurne u prvi plan, jer 'od njih niko ne bi ostao sa ovakvom tražnjom u svetu, otišli bi na Zapad. Sačuvali smo 5.000 ljudi da ostanu u Srbiji, svi koji znaju nešto da urade oko IT, softverske tehnologije, ostaće u Srbiji'. Američkom veleposlaniku u Srbiji ANTHONYJU GODFREYJU važno je pak bilo istaći da je 'Srbija posvećena miru i stabilnosti u regionu, što je neophodno za investicije američkih kompanija, poput NCR-a čiji je cilj da i dalje širi poslovanje u Srbiji. Videli smo prošle nedelje da Srbija želi miran i stabilan region', kazao je osvrnuvši se na prošlotjedno mirno rješavanje srpsko-kosovskog spora oko automobilskih tablica. Godfrey je podsjetio da američke kompanije u Srbiji zapošljavaju oko 20.000 radnika te zaključio da su 'za uspeh svake investicije preduslovi stabilnost i inovacije'.

I iz Dubaija je poručio da je danas najveći problem energetska kriza – Aleksandar Vučić (Foto: Predsedništvo Srbije/Dimitrije Goll)

Vučić je na otvaranje NCR-ova kampusa došao iz Dubaija. Onamo je otputovao odmah nakon što je u Bruxellesu s Prištinom potpisan sporazum o rješavanju spora oko automobilskih tablica. U Dubaiju je prisustvovao otvaranju 'biznis haba' Privredne komore Srbije na prostoru paviljona Srbije na Svjetskoj izložbi Expo 2020. Predsjednik PKS-a MARKO Čadež najavio je da će u narednih šest mjeseci više od tisuću malih i velikih tvrtki iz Srbije imati priliku da u Srpskom poslovnom habu komuniciraju s 'predstavnicima kompanija iz celog sveta'. PKS će sufinancirati dolazak srpskih privrednika u Dubai, a Čadež je kazao da im je tim PKS-a na raspolaganju oko pomoći da dođu do novih poslova: 'Nema puno zemalja koje imaju ovakav prostor da naprave nove poslove.' Vučić im je pak poručio da su Ujedinjeni Arapski Emirati 'istinski prijateljska zemlja i dobar je trenutak da deo naših poljoprivrednih i industrijskih proizvoda nađe mesto na tom tržištu, ali i tržištima Bahreina, Omana i nekih drugih zemalja u regionu'. Dodao je da 'odavde možemo da napravimo dobar proboj prema Indiji, Pakistanu i Kini', odnosno prema srednjoj i istočnoj Aziji.

Vučić se u Dubaiju, međutim, suglasio i s albanskim premijerom EDIJEM RAMOM koji je koncem prošloga tjedna na izvanrednoj konferenciji za novinare u Tirani upozorio albansku javnost da zemlji 'preti velika energetska kriza zbog skoka cena energenata na svetskom tržištu'. Rama je konstatirao da su 'diljem svijeta vidljive posljedice povećanja cijena goriva i plina' i da Albanija ne može izbjeći situaciju koju je usporedio s posljedicama pandemije i zemljotresa. Obećao je da će njegova vlada učiniti sve da zaštiti stanovništvo i male tvrtke od udara energetske krize. Vučić je iz Dubaija također poručio da danas 'najveći problem, veći od korone, za privrednike, za celu Evropu i svet počinje da predstavlja energetska kriza, koja je najveća u poslednje tri decenije i to sa nesagledivim posledicama'. No odmah je dodao da se 'sada vidi da smo bili u pravu. S ponosom mogu da kažem da smo pustili gas kroz Srbiju', misleći pritom na činjenicu da je od 1. listopada ruski plin počeo teći prema Mađarskoj i Hrvatskoj kroz balkanski krak plinovoda Turski tok.

Već prvog dana samita na Brdu kod Kranja, odmah nakon sastanka lidera EU-a i zapadnog Balkana iz redova Europske pučke stranke, Vučić je srpskim novinarima otkrio i da je 'neverovatno koliko Srbiji prigovaraju neke evropske zemlje saradnju sa Rusijom i Kinom, a te iste zemlje koje kritikuju Srbiju ne mogu bez PUTINOVOG gasa i imaju odličnu trgovinsku razmenu sa Kinom'. Srpski predsjednik je i u Sloveniji srpskim novinarima više govorio o nadolazećoj energetskoj krizi nego o medijskoj prašini koja se podigla oko rasprave i podjela koje je izazvao prijedlog Slovenije da se na samitu čiji je domaćin definira da će šest zapadnobalkanskih zemalja biti primljeno u EU do 2030. godine. O slovenskom prijedlogu, koji je podržala i Austrija, Vučić je tek rekao: 'Mislim da to neće biti prihvaćeno. Ima više zemalja, ali tri snažne su baš protiv toga. Nemam iluzija po pitanju brzog ulaska u EU. Za nas je važno da budemo na evropskom putu. 62 odsto naše trgovine je sa njima, 67 odsto izvoza... Mi moramo da vodimo računa o sebi.' Nije propustio naglasiti da je 'dolazak URSULE FON DER LAJEN u Srbiju izuzetno dobra stvar'. No najavom da će 'jedan od zahteva koje će sutra uputiti ANGELI MERKEL i EMANUELU MAKRONU biti taj da se i Srbiji pomogne kada je reč o energetici, kao što se već pomaže nekim evropskim zemljama', Vučić je poručio da mu je u ovom trenutku ipak važnije suočavanje s energetskom krizom od nadmudrivanja hoće li se i kada Europska unija širiti na Srbiju i ostatak Balkana.

I srpska ministrica za europske integracije JADRANKA JOKSIMOVIĆ uoči okupljanja na Brdu kod Kranja izjavila je da srpska očekivanja nisu velika: 'Očekujem da će Samit EU – zapadni Balkan pomiriti najpre same stavove država članica EU-a, koje između sebe u ovom trenutku imaju oprečna mišljenja o budućnosti i smislu politike proširenja Evropske unije, a zatim i naša očekivanja, kao i svih drugih učesnika sa zapadnog Balkana. Veoma smo zahvalni onim članicama unije koje su insistirale da u deklaraciju bude uvršćena i formulacija kojom se potvrđuje privrženost EU-a procesu proširenja, iako to, po svemu sudeći, nije jednostavno postići. To jasno govori o tome koliko je proširenje za neke zemlje postalo nepopularno.' Pritom tvrdi da 'kada je reč o Srbiji, mi nismo u zastoju sa reformskim aktivnostima. Naprotiv, u punoj snazi smo za reforme i dostizanje kriterijuma iz nove metodologije, ali ovo postaje i tema kredibiliteta same EU. Očekujem da će EU vrednovati dostignuća čitavog regiona, posebno jer su kriterijumi pooštreni u odnosu na ranije faze proširenja, naravno, u skladu sa stepenom pristupanja svakog pojedinačno'.

Predvođeni Vučićem, srpski predstavnici na samit EU – zapadni Balkan nisu dakle došli kako bi se tukli za određivanje datuma pristupanja u članstvo EU-a. Ministrica Joksimović njihov je radni zadatak na Brdu kod Kranja opisala na sljedeći način: 'Srbija će svakako na samitu podvući i čvrstu opredeljenost za nastavak i jačanje aktivnog učešća u regionalnim inicijativama saradnje, kao što su Berlinski proces, Otvoreni Balkan i sve druge aktivne inicijative. EU i pojedine države naglasak stavljaju na nastojanja da se postigne sporazum u okviru ideje o zajedničkom regionalnom tržištu, kao što je na primer dogovor o romingu ili o priznavanju diploma i profesionalnih kvalifikacija. Važne zajedničke teme biće i održivo povezivanje, digitalna transformacija, zelena agenda za zapadni Balkan, kao i svi projekti iz ovih oblasti u okviru velikog Ekonomsko-investicionog plana EU-a. Time nastavljamo ekonomski napredak i jačanje otpornosti naše privrede, paralelno sa jačanjem vladavine prava u svim segmentima.' ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

MAKSIMIR
I MIROGOJ

Ostijev katalog žena

PIŠE Sinan Gudžević

'Pred zrcalom' je katalog od 43 žene Ostijeva života. Na početku stoji njegova baka, pa majka, pa tetka, na kraju je Šeherezada, pripovjedačica iz 'Hiljadu i jedne noći'. Između su ljubavnice, među kojima je najviše onih s kojima je bio u dužoj ili kraćoj vezi, ali ima i poneka s kojom se nije zbilo šta se moralo zbiti

OSIM što vladaju svijetom književnosti, žene su i književna vrsta. HESIODOV katalog žena, HIPOKRATOV terapeutski priručnik o prirodi žene, OVIDIJEVI savjeti djevojkama kako da se uređuju, JUVENALOVA invektiva na žene, opomena kaćipernim ženama GREGORIJA IZ NAZIJANZA, BOCCACCIOVA genealogija slavnih žena, 'Grad žena' CHRISTINE DE PIZAN, CHARLOTTE ZIEGLER i njena svjetska mudrost za žensku sobu, 'Žene' CHARLESA BUKOWSKOG. Nabrajanje dugo bi bilo.

U književnu vrstu *žene* (množina) išla bi svakako rijetka, jedna kod nas jedva poznata knjiga nedavno preminulog sarajevskog i kraškog pjesnika JOSIPA OSTIJA. Ta knjiga ima naslov 'Pred zrcalom', a napisana je na slovenačkom, a potom autorom samim prevedena na jezik njegovih uspomena, kako je otkad se zaratilo, zvao srpskohrvatski. Knjiga je objavljena najprije 2016. u Mariboru, založba Pivec, a dvije godine kasnije na Cetinju, izdavač Otvoreni kulturni forum.

Kažem išla bi u tu književnu vrstu, iako je s književnim vrstama mnogo toga otvoreno, mnogo i maglovito, već prema tome kako su književni vrtlari pobili pritke u vrtu od kojega žive. Stvar nije riješena, iako je, prije skoro sto godina, GÜNTHER MÜLLER doveo do izraza dilemu da mi vjerovatno ne možemo presuditi šta kojoj vrsti pripada, a da, ipak, prethodno već ne znamo šta je (da udahnem duboko) *vrstivo* ili (opet duboko) *žanrivo*, to jest da već ne znamo da ovo ili ono pripada nekoj vrsti. Izlaz iz povezanosti induktivnog historijskog razmatranja s pretpostavljenom pojmovnom određenošću, čini se, nije rezultirao ograničenjem induktivnog i deduktivnog postupka u znaku hermeneutičkog kruga, gdje su *vrste* oblast formalnih mogućnosti.

I tako dalje, sve se ovo može, ili bi se moglo primijeniti i na moguću žanrovsku odrednicu žene. Katalog žena Josipa Ostija jedinstvena je prozna knjiga među knjigama našeg jezika, ali je, kao skoro sve što je napisao, ostala uglavnom nepoznata. Možda je i najnepoznatija Ostijeva knjiga. Da su vremena kakva nisu, ova bi knjiga bila najprodavanija i izdavač bi mogao na njoj dobro zaraditi. Ovako, jedva da iko zna i da je objavljena u prevodu sa slovenačkog (cetinjski izdavač OKF je, suočen sa političkom nemilošću nove crnogorske vlasti, doveden do pred samo gašenje). I da je neprodata, ne zna se.

Knjiga 'Pred zrcalom' je najbliža knjizi Charlesa Bukowskog 'Žene'. To Osti i kazuje, pišući svoju knjigu kao 'Bilješke za neposlano pismo Charlesu Bukowskom ili nezavršeni roman, načinjen od pojedinačnih, ponekad i u životu nezavršenih ljubavnih priča'. Pismo počinje u Langenbroichu, u kući pisca HEINRICHA BÖLLA, nakon jedne olujne noći u kojoj su vjetar i vjetrovi na kući povadili prozorska okna iz šarki, polomili stakla, razbacali knjige, a mnoge cedulje s piščevim bilješkama u kovitlacu su odnesene kroz prozor. Knjigu Bukowskog o njegovim ženama Osti je čitao najprije u prevodu na srpskohrvatski, a dvadesetak godina kasnije i na slovenačkom. Obrnut put je imala 'Pred zrcalom': prvo je napisana i objavljena na slovenačkom, pa onda prevedena rukom samog pisca.

Knjiga je katalog od 43 žene Ostijeva života. Na početku stoji njegova baka, pa majka, pa tetka, na kraju je Šeherezada, pripovjedačica iz 'Hiljadu i jedne noći'. Između su ljubavnice, među kojima je najviše onih s kojima je bio u dužoj ili kraćoj vezi, ali ima i poneka s kojom se nije zbilo šta se moralo zbiti, kao događaj sa neimenovanom lijepom košarkašicom iz Zagreba, za kojom je trčao po šumi u Košutnjaku, pa pao i poderao koljena, što ga je odvelo u bolnicu.

Posljednje četiri žene u ovom 'nezavršenom romanu' jesu najvažnije žene autorova života: DUŠKA, BILJANA, BARBARA i URŠKA. Roman nije pisan hronološki, zato su ove četiri na kraju, ispred Šeherezade. Za mene

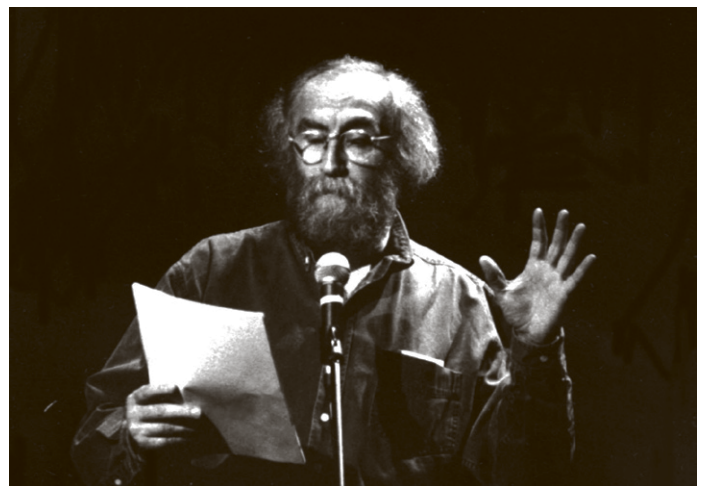

Josip Osti u Sarajevu 2002.
Foto: Mario Boccia

je taj dio knjige najzanimljiviji. Jer sam sve četiri upoznao, s njima se družio i još prije nego su sve ušle u knjigu znao podrobnosti njihova odnosa s Ostijem. Dvije od njih, Biljana i Barbara, nisu više među živima. Upoznao sam i VERONIKU, majku autorovu, u Sarajevu, one godine kad je načinjena i fotografija koja stoji uz ovaj tekst. Osti ne izmišlja ništa, sve što pripovijeda da se dogodilo, zaista se i dogodilo, Ostijevi dodaci su samo začini iz njegovih magaza, njegov humor, njegova čudesna samoironija. Ti dodaci čine da čitalac knjigu ne ispušta iz ruku dok joj ne dođe do kraja, a na kraju hoće još.

NEZABORAVNIH zgoda ima u ljubavnika Josipa Ostija, inače vrhunskog atletičara, jugoslavenskog reprezentativca u štafeti 4 x 400 metara. U Splitu, za vrijeme priprema, zaljubi se u lijepu JASNU, produži boravak zbog nje (bio je na pripremama atletskog kluba), a kad se poslije nekoliko mjeseci vrati u Split (nakon što se napokon morao pojaviti u Sarajevu!) i ode do njene kuće, te je, već na vratima, poljubi. Kad ova odbije da poljubi njega, potraje prilično vremena dok ne shvati da mu je vrata otvorila sestra njegove djevojke. I zapiše da mu ni danas nije jasno kako to nije bila Jasna, već njena sestra. Ili strašan nokaut, koji mu u svojoj kafani Gong, ni krivom ni dužnom, zada bokser TOSKIĆ, nakon što je uvrijedio jednu Dubrovčanku koju je Osti izveo na večeru. Pa ljubavnica MILA, koja ga poziva u kuću na crnogorskom primorju (da dođe kad hoće i ostane koliko hoće), ali ne napiše ni adrese ni broja telefona. Njegovo zapažanje o Milinom mužu, za koga kaže kako je bio dobar strijelac malokalibarskom puškom i kako je to dobro radio stojeći, a za sebe kaže da bolje od njega to radi ležeći. Kaže da se 'pištolja' nagledao u svom sportskom bavljenju mnogo: za vrijeme tuširanja poslije treninga i takmičenja, manjih i većih kalibara, s kraćim i dužim, s tanjim i debljim cijevima.

Poglavlja knjige su imena žena, samo kod bake, majke i tetke stoji prezime, kod ostalih ga nema. Time Osti svoje žene štedi od čaršije, a štedi ih i od sebe, čime dokazuje više puta ponovljenu tvrdnju da je u svojoj žudnji i požudi za ženama svaku volio i sa svakom ostao u dobrim odnosima. Filolozi, prevodioci i lingvisti mogu u prevodu ove knjige naći dosta primjera za to kako se prepliću dva jezika na kojima je Osti pisao. On u vlastitom prevodu često ostavlja slovenačke riječi ili konstrukcije, kao ovaj dual, na str. 371: 'Od tada *sva* ja i Urška slavili Novu godinu sami.'

Psiholozi književnosti ili oni koji se tako predstavljaju, u ovoj knjizi bi vjerovatno u traumatičnom Ostijevu djetinjstvu našli uzroke njegove opsjednutosti ljubavlju i ženama: majka je bila politički zatvorenik, a njemu je govoreno da je u bolnici, otac je bio pijanac i ženskar, dječaku je kazivano da ga je rodila tetka, a otac mu je jednom rekao i da je sin tice golubice. Najtraumatičniji događaj je bio pokušaj Ostijeve majke da za jedne od bračnih kriza umori plinom sebe i malog sina jedinca. Samoubistvo je izbjegnuto (a bilo je započeto) sticajem sretne prilike, dolaskom susjede u posjetu. Više puta sam od Ostija čuo kako mu je, nakon toga događaja, svaki novi dan života golem poklon. Na posljednjih nekoliko stranica knjige Osti govori o svom holangiokarcinomu jetre i o 'rakastim tvorbama' koje su se proširile po utrobi. Taj stoicizam i gospodstvo u bolesti nešto je što, ako šta znam, naša kultura ne poznaje.

Na dan 22. novembra ove godine, na sajmu knjiga u Puli uvršten je u program i okrugli stol pod nazivom 'Ostiju s ljubavlju'. Tu će biti riječi i o ljubavi u Ostijevu životu i u njegovim knjigama. Ima realističnih izgleda da na sajmu bude izloženo i nešto primjeraka knjige 'Pred zrcalom'. Na sajmu će gost biti i Urška, ona čije ime stoji u posveti: Urški, mojoj posljednjoj ljubavi, i svim mojim ljubavima prije nje. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Autor novoobjavljenog romana ‘Noćna straža’

RAZGOVARAO **Dejan Kožul**
FOTO **Dejan Rakita** /PIXSELL

DARKO CVIJETIĆ
Jezik se ne može sačuvati dekretima

Sjećam se ponosa kad sam šetao s tadašnjom curom u Zagrebu i pokazao joj u izlogu knjižare svoju knjigu na ćirilici. To je neka ‘90. godina. I sad kad dođem na to isto mjesto dođe mi da plačem. I kao ja sam nešto u književnosti napravio. Šta sam napravio? Pa moje knjige više nema u tom izlogu, eto šta sam napravio

Nakon što je ‘Schindlerov lift’ DARKA CVIJETIĆA doživio da zaigra i u teatru, pod rukovodstvom KOKANA MLADENOVIĆA, roman je doživio, u neku ruku, nastavak, odnosno zašao je dublje u porodičnu dramu Cvijetićâ, a akcentom na Darkovog brata koji se u vrijeme početka opsade Sarajeva zatekao u kasarni Viktor Bubanj, pa je priča ispričana iz perspektive nekoga ko je opsadu doživljavao unutar grada, ali i unutar kasarne JNA.

Roman ‘Što na podu spavaš’ nastavak je ‘Shindlera’, ali nakon toga ste objavili i ‘Noćnu stražu’, koja je opet, možemo reći, nastavak te dvije knjige?

Ja sam ubijeđen da svako piše jednu knjigu. Rukopis uvijek ostaje isti, samo se možda mijenjaju osjećaji, tehnike ili normativi. Tako da je ‘Noćna straža’ zapravo jedan konglomerat koji je nastajao između ‘Schindlerovog lifta’ i ‘Što na podu spavaš’. Priče sam dovršavao tokom rezidencijalnog boravka u Splitu, a tada se u meni rađao ‘Što na podu spavaš’, pa se ti rukopisi negdje i miješaju. ‘Noćnoj straži’ sam se vratio tek nakon što je objavljen ‘Što na podu spavaš’, a u međuvremenu sam dopisao i ‘Pustu Bosnu’. Tako da mi se to učinilo kao jedan rukopis, da ja zapravo pišem stalno isti rukopis.

Često ukazujete da ste svojom prvom knjigom poezije ‘Noćni Gorbačov’ gotovo pa predvidjeli ratove, zločine. Sad sa ‘Noćnom stražom’ kao da pokušavate da zaključite taj krug prepun mržnje, ratnih zločina i stravičnih ljudskih sudbina, unutar kojih su se našli i ‘Schindlerov lift’ i ‘Što na podu spavaš’.

Potpuno ste u pravu. To je meni uvid koji je bio naknadan. Ja doista mislim da smo mi u ovih 30 godina živjeli jednu duboku tamnu, žestoku noć iz koje svi čekamo da se probudimo. Od tog ‘Noćnog Gorbačova’, koji je bio neka suprotnost onome što je bio doista Gorbačov. Srušio se Berlinski zid ‘89. – mi ga nismo ni vidjeli, niti smo to čuli, niti smo postali svjesni šta se zapravo dogodilo. Te ‘89. godine mi smo imali neki svoj plemenski film, koji je završio krvavo. Mi nismo shvatili da se dogodio čitav jedan salto mortale, i taj ‘Noćni Gorbačov’ kojeg ja pišem kasnih 80-ih godina zapravo je također jedan strašan uvid da nam se nešto sprema. Jedna od pjesama nosi naslov – ‘Niska, niska, kalašnjikov’... Sve to pišem ‘87. i ‘88! Meni će poslije reći da je jedno od najstrašnijih mjesta u rudniku Omarska, odnosno u logoru Omarska, bila takozvana – tako su je ljudi zvali – mala bijela kuća. A moja dominantna pjesma u toj knjizi se zove ‘Mala bijela kuća’. Kao da je nekakva slutnja postojala unutar mene, jezika, da se zapravo nešto počinje događati. Tako, gotovo 15 knjiga dalje ili 30 godina kasnije, knjiga ‘Noćna straža’ je na neki način zatvaranje kruga i uvid. Vrlo interesantno da se ‘Noćna straža’ završava tom eliotovskom pustom zemljom, odnosno zemljom koja je prije 30 godina bila besramno

Ono za šta su ginuli neki momci, koje su ubjeđivali da pobodu zastavu na neko brdo, sada uopće nije važno. Ni čije je brdo, ni ko ima da bude na tom brdu, ni ko ima da izvede goveda, a kamoli šta drugo

važna a sada besramno pusta. Dakle, jednostavno, ono za šta su ginuli neki momci, koje su ubjeđivali da pobodu zastavu na neko brdo, sada uopće nije važno. Ni čije je brdo, ni ko ima da bude na tom brdu, ni ko ima da izvede goveda, a kamoli šta drugo. Dakle, potpuni promašaj, potpuni demografski debakl svakog mogućeg pojma društva. I to je ono što je zapravo najstrašnije: da je ta noć ostala dominantna, i da je ta noć na kraju, eto uz tih 15 knjiga kada se spomene taj krug od 30 godina, zapravo jedna tama.

Smrt oca

Sa ‘Schindlerom’ zalazite u traumu svog okruženja, a sa ‘Što na podu spavaš’ u sopstvenu porodicu?

Upravo tako. Kao što je ‘Schindlerov lift’ bila priča o raspadu Jugoslavije u nekom možda malo krupnijem planu, ajde tako da kažem gradskom, tako ‘Što na podu spavaš’, kao fokus kamere koja se ubacuje kao mali dron, upada u povijest moje obitelji i nadlijeće je i tu se susreće gomila nekakvih sudbina, gomila logoraških naslaga, koje, čini mi se, ima svako od nas koji biva na ovom nesretnom Balkanu. Mislim da nema porodice na Balkanu koja nije u ovih, pazi, samo stotinjak godina – znači to je tri rata, ne znam više kako ko broji – koja nije nekoga izgubila. To je suludo i u ta tri, četiri rata nema naroda koji nije bio, kako se to danas kaže, ‘genocidan’ ili onaj nad kojim se vrši taj genocid. Ta naša ‘igra mačke i miša’ traje čitavu ovu našu nesretnu povijest dolaska na ovaj nesretni Balkan. I čini da mi zapravo nestajemo, da je naš nestanak vrlo izvjestan i možda u tome ima neke poetske pravde – da ćemo se asimilirati i nestati u nekim brdima Finske, Švedske, Njemačke... Čini mi se da će najbitniji dio nas u narednih 100–150 godina otići, nestati i da će ovdje doći neki koji neće moći preći žilet žicu, pa će ostati ovdje. Tako mi se čini da je i ta Evropa odlučila. Sličniji smo im mi od tih ljudi koji dolaze i preplivavaju Lezbos da bi se dočepali Evrope. Dakle mi smo Evropljani, a da to nismo skontali. Došli smo s one strane Karpata, pokušali, pobili se jednom, dvaput, triput, i ok, nestali kao nekakva klasa radnika onako utopljena u srednju klasu neke Mitteleurope. Možda u tome ima neke pravde. Ljudi se sad svađaju oko jedne riječi, oko jezika, a za 150 godina pitanje je da li će uopće ovog jezika biti.

Koliko je ‘Schindler’ bio okidač za ‘Što na podu spavaš’? Često ste, pričajući o ‘crvenom soliteru’ iz ‘Schindlera’, pričali o svom bratu i njegovoj sudbini.

‘Schindler’ je u meni samo otvorio Pandorinu kutiju gomile pitanja koja su nahrupila. Ključni okidač je bila smrt mog oca, i za jedan i za drugi roman. Taj tatin odlazak 2018. godine očito je duboko potresao moje biće i na neki način kao da sam shvatio da je naša trošnost doista opipljiva i da, ako se ne urade neke stvari, ako se ne zapišu i ne kažu, ostaćemo na nivou šutnje. I da ja za pet do deset godina vjerovatno neću biti taj čovjek, niti ću imati tu vrstu odlučnosti, niti ću moći da kažem neke stvari koje sam smatrao da moraju biti kazane. ‘Što na podu spavaš’ je pokušaj da sebi samome odgovorim na gomilu pitanja koja su se množila. Zašto sam ja to učinio, a zašto nisam uradio ovako, zašto su ovi ljudi uspjeli spasiti svoju djecu, zašto ja nisam svoje sinove spasio, zašto sam postupio ovako, zašto sam nekog momenta trebao onako, da li je to što sam oženio ženu druge nacije moglo uzrokovati sudbinu njima ovako ili onako, da li sam... Nisam htio da ta pitanja ponesem u grob, a čini mi se da je tata puno tih pitanja uspio da odnese sa sobom, pa su ostala nekazana, čak i između nas. Nisam htio da neke stvari ne budu kazane i ‘Što na podu spavaš’ je zapravo pokušaj da se ispriča ta nesigurnost, koja je zapravo ključ u naslovu – to nemanje poda, nemanje mjesta za sanjanje, mjesta za odmor, ta stalna fetalna pozicija, moguće potrebe za bijegom, jer na podu spava i onaj koji je vjerojatno

obučen, ko je spreman da brzo ustane, da brzo napusti taj položaj. Dakle, jednostavno u samom naslovu postoji neka vrsta napetosti koja je pratila i koja prati svaku obitelj na ovom nesretnom Balkanu.

Jedno od ključnih pitanja koje u samoj knjizi postavljate, a navodite ga kroz slučaj vojnika u kasarni Viktor Bubanj u Sarajevu, gdje je bio i vaš brat, glasi: kako su vojnici, koji su u kasarnu ušli kao Jugosloveni odjednom postali Srbi, Hrvati, Bošnjaci, Makedonci, Slovenci, Albanci...? Da li ste ikada uspeli da odgonetnete u kom se tačno trenutku to desilo?

Ja svaku noć zaspim s tim pitanjem. Kad imaš rat u iskustvu, Jugoslaviju u iskustvu, služenje vojnog roka, radne akcije, pjesme, ljubavi, onda imaš odjednom samo lom, krah, sve nam se odigralo pred očima. Tužno je da je to moralo postati književnost da bi se čulo. Ja se zapravo stalno čudim tome da sam ja to napisao, a zapravo to je ono što sam ja osjetio na svojoj koži, hrpetina bola koja je tukla po nama. Toliko se nesreća događalo pored nas da mi zapravo od svoje nesreće nismo primećivali da pored nas neko pati. Ljudi u Sarajevu su mom bratu dužni ćevape. Kad prvi put dođe iz Amerike u Sarajevo donesite mu ćevape, donesite mu Sarajevsko pivo... Dužni ste mu da mu kažete: 'Halo bolan, pa nismo mi tebe napadali.' Dužni ste da se razjasnite. Moj brat nikad nije smogao hrabrosti da dođe u Sarajevo. On i dalje ima u glavi Sarajevo kad je on imao 18 godina, nabrijao se da zbari neku koku da može reći da je zbario Sarajku. On je imao neki dječački film u glavi koji je tako brutalno zaustavljen. Očito da je jedan život malo da možemo sagledati obim ludila. Kako je moguće da smo mi postali ovoliko ludi? Kako je moguće da to naše ludilo više niko ne konstatuje kao ludilo?

Nesretni general

Priča u kojoj tri vojnika, svi različitih nacionalnosti, masturbiraju u toaletu, što sve vidi i pukovnik Topić, je baš priča o toj prekinutoj mladosti. O željama, nadama, ali i o surovoj situaciji koja te želje i nade svodi samo na želju da se preživi.

U cijeloj ovoj priči ta scena promiče svima. Možda zato što u sebi ima nešto o tom doticaju dječije igre i ludila; pokušaja da se dječijom igrom spasi, da se ignorira ono što se zapravo događa oko nas. Taj adrenalin koji odjedanput postaje zapravo tanatalni adrenalin, adrenalin koji je prepun sperme smrti, koja je zapravo svuda oko nas, koja je potentna u falusima tenkova, pušaka, metaka. Mladost koja će zapravo završiti u jebenim kurtonima, jebenih oficira. Stalno zaboravim pomenuti tog nesretnog generala TRIFUNOVIĆA. Svi kad pomenu Prijedor zaborave njega pomenuti jer pored toga što je Prijedor imao tolike ludake, imao je i nekoliko najverovatnih ljudi. Taj general Trifunović, koji je tu iz okolice Prijedora, trostruki izdajnik. Taj čovjek zaslužuje filmčinu, romančinu. Umro je na jedan tako brutalan način, a na pokopu mu nije bilo nikoga iz Prijedora. To je strašno.

Sudbina pukovnika Topića me zapravo podsjeća na sudbinu generala Trifunovića. Učinio je sve da izvuče te mlade momke, a na kraju se neprihvaćen i objesio.

Od kad je taj roman napisan, čekam da to neko primjeti i na neki način skrivam da to otvoreno kažem. Taj kapetan Topić je doista postojao, moj brat mi je govorio o njemu, ali negdje uzor u građenju tog lika je bio general Vladimir Trifunović. Neprekidno sam pred očima imao njegov utišani pogled, utišani glas. Zamišljam psihu tog kapetana Topića da je formirana od istog materijala kao psiha nesretnog, a velikog Vlade Trifunovića, kojem je majka rekla: 'Sad kad si postao general, tek sad upamti da si odgovoran za puno djece i ako jedna majka zaplače proklinjaću mlijeko kojim sam te dojila.' To je tako potkozarski. Tako su mene odgojili, da su Srbi u Potkozarju takvi ljudi, da smo mi upravo ti ljudi koji su ponijeli jednu ogromnu žrtvu kroz taj Jasenovac. Taj general Trifunović je uvijek za mene bio pravi pojam vojničine i časti, onako kako sam ja to zamišljao kao dječak, kao neki vojnik JNA, tamo sredinom 80-ih godina prošlog stoljeća.

Moram biti idealista. Naravno da će, zajedno sa nama, nestati i jezika kojim govorimo. Ali ostaće veličanstvenost književnosti koja je stvarana na tom jeziku

Proces razgradnje ostataka Jugoslavije kao da i dalje traje. Vidimo šta se dešava u poslednje vrijeme, prije svega kroz ove najavljene zakone o ćiriličnom pismu. Vrlo moguće da ćemo za 10, 15 ili 20 godina imati generacije koje gotovo da neće znati ono drugo pismo. U Hrvatskoj je to već slučaj, gotovo da rijetko ko uopšte više ćirilicom i piše.

Ljudi još uvijek ne shvaćaju da se ne može sačuvati jezik dekretima. Jezik se može sačuvati potpuno drugačije: negujući njegovu veličinu. Ja se volim zajebavati... U Prijedoru se u centru grada nekada, kad je bila Jugoslavija, jedna kafana zvala Bife Centar, sad se zove Voulez-Vous. Ja to ne znam ni izgovoriti. U Bifeu Centar, koji je držao Bošnjak, svi smo tu prvu pivu popili. Radi se samo o tome da mi njegujemo ono što jesmo, da ne namećemo ono što jesmo na nekakav dekretan način. Dekretiziranje jezika će stvoriti kontraefekat. Ja se uzdam, ja želim da vjerujem u to. Moram biti idealista. Naravno da će, zajedno sa nama, nestati i jezika kojim govorimo. Ali ostaće veličanstvenost književnosti koja je stvarana na tom jeziku. Ja sam prvu knjigu objavio ćirilicom, a to nisam znao do skoro, nisam imao svijest uopće o tome. Da me neko pitao: 'Gdje si objavio?', odgovorio bih: u Beogradu. A da su me pitali kojim pismom, ne bih imao pojma. Nisam razmišljao o tome, jer je bilo potpuno nebitno. Ja se sjećam svog ponosa kad sam šetao s tadašnjom curom u Zagrebu i pokazao joj u izlogu knjižare Miroslav Krleža svoju knjigu na ćirilici. To je neka '90. godina. I sad kad dođem, nakon 30 godina, na to isto mjesto dođe mi da plačem. I kao ja sam nešto u književnosti napravio. Šta sam napravio? Pa moje knjige više nema u tom izlogu, eto šta sam napravio. Znači to je samo duboki ljudski poraz koji sam doživio. Moram biti optimista zato što drugog načina za opstanak u jeziku nemam dok god se bude pisalo i govorilo tim jezikom. Kao što se zadržao jidiš bez obzira što je šest miliona ljudi protjerano kroz dimnjak, tako ja vjerujem da sudbina nas Južnih Slovena možda neće biti, naravno, tako drastična da ćemo ići kroz dimnjak u nestajanje, ali ako sačuvamo jezik, to će nestajanje savim sigurno biti drukčije ili manje betonirano. ■

Dobro jutro, hrvatska jezična policijo

Nakon što su gledatelji emisije ‘Dobro jutro, Hrvatska’ prosvjedovali protiv dubrovačkog naglaska novog voditelja Vicka Dragojevića, očito je da je HRT uspješno proizveo nešto poput nacionalne jezikoslovne garde – zamašan sloj pučanstva uvijek spreman intervenirati zbog tobože neispravne upotrebe hrvatskog

Nekoliko momenata u programu javne televizije izazvalo je prošli tjedan upravo spektakularnu iritiranost auditorija. Sigurno ste primijetili komešanje: emisija ‘Dobro jutro, Hrvatska’ ima novog voditelja, jednog od dvoje, ali taj ga pomalo razvlači i zaobljava po dubrovačku, deklinira također, i tome slično. Nakon termina, dotičnog VICKA DRAGOJEVIĆA zatrpala je gomila prigovora iz HTV-ova virtualnog poštanskog sandučića te društvenih mreža, uz preporuke da se radije vrati bržebolje doma. On se pak uzeo ispričavati, obećavajući da će poraditi na svom govoru, pa je budna lingvistička javnost time zacijelo donekle primirena, bar do daljnjeg.

Ostaje činjenica da je s takva dobrojutra mnogima pao mrak na oči, ili makar uši, a tako i nama, premda iz sasvim nasuprotne motivacije negoli je zabilježeno u matičnoj struji reakcija. Desetljećima forsirajući rigidno sanitarnu praksu, HTV je očito proizveo nešto poput nacionalne jezikoslovne garde, zamašan sloj pučanstva uvijek spreman intervenirati zbog tobože neispravne upotrebe hrvatskog. Baš kao da je jezik sklop uzet pri rođenju na revers i pod garancijom, ali koja ne pokriva mehaničke kvarove, nastale nepažljivim rukovanjem, i za njih onda moramo trošak popravka snositi sami. No dok nesretni Dragojević odrađuje svoj dug prema usplahirenoj jezičnoj zajednici, proučimo malo šire pretpostavke i konsekvence tako dizajniranog ambijenta.

Anđel Starčević (Foto: Sandra Šimunović/PIXSELL)

Nije HTV, odnosno HRT, u tome jedini ni glavni, ali jest vodeći u medijskom kontekstu, pa čak ima i službenu funkciju očuvanja jezičnog standarda. Onako kao što nastavnici u školi ne bi smjeli podučavati bilo kakav jezik, tako i javna radiotelevizija ima svojevrsni mandat za njegovu promociju u svojoj specifičnoj domeni. S takvim poslanjem, međutim, umjesto da nas opuste u ležernom i kreativnom glagoljanju i pisaniji, formirali su jedno dozlaboga mutavo i nesigurno te frustrirano društvo, s diferencijacijom od Srba do beskraja.

Osnovna teza u tom procesu glasi da zapravo nitko od nas ne zna dovoljno kvalitetno taj famozni pravilni hrvatski jezik, tj. standardnu mu varijantu, ali se razlikujemo po volji da se posvetimo učenju. Prema iskazanom se maru zatim očitava politički rejting govoreće individue ili skupine, i udara joj se naljepnica s utvrđenim stanjem, nalik onima na kućama oštećenim potresom, crveno-žuto-zeleno. A jednom kad vas etiketiraju kao ugrozu, stupate u proceduru obnove koja će se izvjesno rastezati doživotno, ponekad čak i u najprilježnijih đaka, recimo, kakav je naš kolega Vicko.

Ovdje ima smisla dodati kako hrvatski jezični policajci imaju – samo naoko paradoksalno – svoje nadobudne kooperante i u susjednim državama, nerijetko također silovateljima nekadašnjeg zajedničkog jezika i novoštokavske osnove. Upada u oko najnoviji primjer u Srbiji, gdje se u jednom udžbeniku gramatike za učenike osmog razreda navodi da skupini južnoslavenskih jezika pripadaju srpski, slovenski, makedonski i bugarski, dok ‘Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci srpski jezik nazivaju hrvatski, bosanski, bošnjački i crnogorski’.

Nije to ništa posebno novo i nepoznato, i vratit ćemo se još na genezu sad već trajne krize, ali smo radi aktualne dijagnoze pozvali upomoć par sugovornika koji se tim pitanjima bave sustavnije. ANĐEL STARČEVIĆ, primjerice, docent je na anglistici Filozofskog fakulteta u Zagrebu, s tim da se područje njegovih istraživanja proteže na jezične ideologije te jezičnu politiku i planiranje. O tretmanu dijalekata u hrvatskom nalazi da problem leži u proširenoj i štetnoj konzervativnoj ideologiji standardnog jezika – u nastavku ovog članka navodit ćemo je pod kraticom ISJ.

— To je skup predrasuda prema kojem su samo standardni dijalekt i standardni izgovor legitimni oblici jezika. Oni su ‘točni’, ‘pravilni’, ‘ispravni’, kako se laički govori, i smatraju se jedinim prihvatljivima u javnom diskursu – objašnjava on.

— Smatra se da je standard navodno precizniji kôd od nestandarda, da je jezik upravo i jedino standard, a svi drugi i drugačiji varijeteti koje nalazimo u proizvodnji govornika hrvatskoga u perspektivi prožetoj ISJ-om laički se doživljavaju kao ‘netočni’, ‘nepravilni’, ‘pogrešni’, ‘iskvareni’ ili u najboljem slučaju kao ‘dijalektalno bogatstvo’ koje se – sasvim paradoksalno – smije ukazati samo u privatnom diskursu, u kuhinji i među bliskim kontaktima jer mu navodno u javnom diskursu nema mjesta – dodaje Starčević.

U svoja četiri zida izoliran kao da je nedajbog pederluk ili inovjerstvo, dijalekt je tako pozicioniran na sam rub društva, ali jedan se ipak neometan probio do masovne opće upotrebe. Radi se, naravno, o sjeverozapadnohrvatskom i pretežno zagrebačkom, na razini akcenta i djelomično leksika koji su zastupljeni opet primarno na javnoj radioteleviziji, potom ostalima, kao i u javnom govoru općenito, kad je riječ o dominantnoj praksi. A tu je svetost zacrtanog standarda doživjela najciničnije skrnavljenje, jer se baš taj dijalekt naglaskom ponajviše otima standardnom modelu.

Smisao zasnivanja standarda nije pritom sporan, npr. onako kako ga opisuje SNJEŽANA KORDIĆ u knjizi ‘Jezik i nacionalizam’ (Zagreb, 2010.), a radi bolje nadregionalne komunikacije u službenim i drugim prilikama, povezivanja određene zajednice, itd. Još je manje nepoznato kako je i zašto došlo do nacionalističkog okolčavanja manjih državnih standarda iz originalno policentričnog ili pluricentričnog jezika kao što je, da prostite,

Ne postoji nikakav razlog – pogotovo ne navodno ‘znanstveni’ – da se korigira nečija jezična proizvodnja na javnoj televiziji dokle god je razumljiva velikoj većini gledatelja, kaže Anđel Starčević

Naglaskom uzrujao gledatelje – Vicko Dragojević (Screenshot/HRT)

hrvatskosrpski ili srpskohrvatski. Samo u određenoj mjeri danas i tu postoji legitimitet jezikoslovnog normiranja u svrhu upotrebne praktičnosti za svrhe administrativne, legislativne, edukativne, informativne. No krug se visokočistunske presije neminovno zatvorio, pa danas purizam kači gotovo jednako prestupnike na međuregionalnom, koliko i međunacionalnom nivou.

— Radi promocije ISJ-a govornicima se stalno i potpuno neznanstveno poručuje da nisu dovoljno dobri govornici vlastitog jezika, a govornici zbog manjka znanstvenih informacija o jeziku – ISJ se često promovira i u formalnom školovanju umjesto da je se dekonstruira i odbaci – prihvaćaju svoj 'jezični istočni grijeh' i ispričavaju se, pokušavaju slijediti jezične 'savjete' odnosno upute za cenzuru vlastitog jezika. Na taj način razvijaju jezičnu nesigurnost, jezičnu samomržnju i šizoglosiju odnosno stalnu opterećenost trivijalnim jezičnim varijacijama koje nisu nikakav komunikacijski problem – nastavlja Anđel Starčević.

Starčević navodi i neke primjere: regionalni akcent, vokabular ili strukture kao što su 'u vezi toga/u vezi s tim', ili 's obzirom na to da/(s) obzirom da', ili 'idem kod njega/k njemu/u njega', itd.

— No pojedinci iz pozicije moći prikazuju ih kao navodna goruća jezična pitanja jer zarađuju na njihovom tobožnjem 'rješavanju'. Zanimljivo je da u današnjem društvu u jezičnoj sferi i dalje caruju predrasude i s ponosom se iskazuje isključivost koja se u drugim područjima života smatra izrazito nazadnom – nastavlja on.

— Lingvist JAMES MILROY odlično je to sažeo u radu iz 1998. godine: 'U vremenu u kojem diskriminacija po rasi, boji kože, religiji ili rodu nije javno prihvatljiva, zadnji bastion otvorene društvene diskriminacije i dalje će biti jezična upotreba.' Ne postoji nikakav razlog – pogotovo ne navodno 'znanstveni' – da se korigira nečija jezična proizvodnja na javnoj televiziji dokle god je razumljiva velikoj većini gledatelja, sve drugo predstavlja institucionalizirano jezično nasilje – rezolutan je ovaj naš sugovornik.

HRT je na takvom kulturnom i političkom nametanju standarda ustrajavao i ustrajava u više svojih specijaliziranih emisija kao što su 'Hrvatski naš svagdašnji' ili 'Govorimo hrvatski', s nizom pravovjernih lingvista oboružanih imperativima i kategoričkim zabranama. Političko se mimikriralo, skrilo iza formalno i selektirano ekspertnog, kao što je slučaj i s ekonomijom, pravom, historiografijom. Naposljetku je funkcionalno uzgojen subjekt kojeg Starčević i njegovi kolege DALIBORKA SARIĆ i MATE KAPOVIĆ u knjizi 'Jeziku je svejedno' (Zagreb, 2019.) nazivaju 'uzrujani slušatelj'. Onaj koji je već implicite pozvan, dakle, ne bi li stao u obranu zadane norme kao uvjeta njegova identitetskog i generalnog opstanka.

— Već i način na koji se govori o standardu i o nestandardu upućuje na problematičnu i toksičnu podjelu jezične proizvodnje: standard se naziva 'njegovanim' i 'kultiviranim', a nestandard je onda sasvim jasno ono Drugo, 'nenjegovan' i 'nekultiviran' način govorenja i pisanja, što je također potpuno neznanstveni pogled kojim se putem jezika poručuje da su govornici nestandardnih dijalekata – dakle, gotovo svi govornici nekog jezika – nekulturni i problematični ljudi koji se trebaju sramiti sebe i svojeg jezika – rekao je Starčević za Novosti.

— To je samo još jedan oblik žešće manipulacije, a sve radi zarade onih koji navodno nude rješenja za 'kultiviranost' i radi držanja ljudi u stanju nesigurnosti, osjećaja manje vrijednosti i posljedične pokornosti navodnim 'autoritetima' – zaključio je, uz stajalište da javna radiotelevizija treba promovirati znanstvene, a ne neznanstvene i pritom izrazito štetne poglede na društvo i svijet oko nas. Njegovati bismo trebali, prema njegovu mišljenju, sve oblike jezične produkcije jer su svi oni oblici kulturne raznolikosti.

Dražen Lalić (Foto: Tomislav Miletić/PIXSELL)

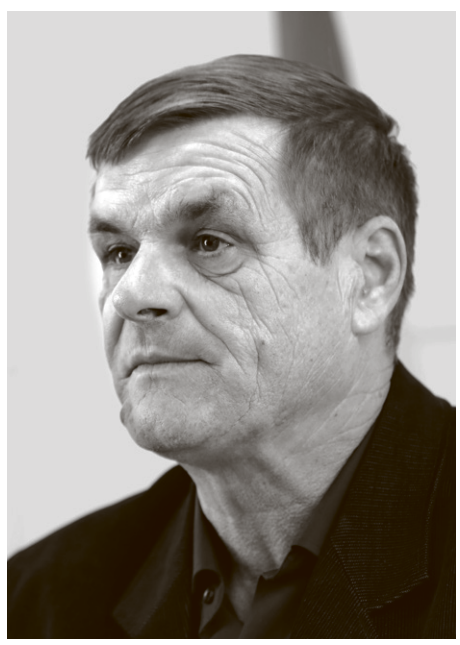

HRVATSKI nam je tako dospio u stanje koje sociolingvist IVO ŽANIĆ prepoznaje kao jezik na uvjetnoj slobodi, ostavljen na ravnanje dežurnim higijeničarima. Uostalom, on u svojoj knjizi 'Kako bi trebali govoriti hrvatski magarci? O sociolingvistici animiranih filmova' (Zagreb, 2009.) raspreda i o tome 'što treba Škotu da postane Dubrovčaninom', a na primjeru jednog crtića s hiperslobodarski nastrojenom vjevericom McSquizzyjem iliti Vlahom u glavnoj ulozi. U prevodnoj te glasovnoj sinhronizaciji PREĐA VUŠOVIĆA – neka ove padežne sklonidbe bar njemu u spomen – Žanić ipak nalazi značenjska uporišta za prilagodbu i posvajanje jača od akcentuacijskih ili rječničkih u prvom redu. Potonja on efikasno relativizira, pokazujući kako jezik izmiče vulgarnom diktatu koji ga primarno, mimo deklarirane misije i vizije, nastoji ograničiti.

Što s druge strane treba Dubrovčaninu da postane Hrvatom, dobrano je osjetio Vicko Dragojević, utjeran u potencijalnu jezičnu hiperkorektnost koju bi s jezika mogao otresati kudikamo mukotrpnije od spontanog prelaska 'm' u 'n' na kraju riječi 'sedam' ili 'nam'. DRAŽEN LALIĆ, sociolog s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, ostraciranje tog novinara vidi kao sasvim deplasirano, ali i zločesto iz pozicije službeno kontrolirajućeg diskursa.

— Dragojevića pamtim kao jako dobrog studenta, uzgred rečeno, jer se ovaj problem ne ispoljava toliko na osobnoj razini. Poneka odstupanja od standarda trebamo komentirati daleko ležernije, blagonaklonije. Istinski problem krije se u stečenom refleksu rigidne centralizacije Hrvatske – rekao nam je Lalić.

— Sve što ne odgovara društvenoj eliti koncentriranoj u Zagrebu izvrgnuto je kritici, poruzi, sankciji. Tako i ono što dolazi iz provincije, mada 'sve velike rijeke dolaze iz provincije'. U konačnici je neizmjerno bedasta ta pozicija superiornosti, kao da bi našu provinciju – dubrovačku ili dalmatinsku – Zagreb ikako mogao kulturološki ili tradicijski gledati svisoka. Baš me zanima što bi hrvatska kultura i jezik bili bez npr. Šibenčana, da spomenem samo ARSENA DEDIĆA, IVU BREŠANA, IGORA MANDIĆA – napominje sociolog.

Poneka odstupanja od standarda trebamo komentirati daleko ležernije, blagonaklonije. Istinski problem krije se u stečenom refleksu rigidne centralizacije Hrvatske, govori Dražen Lalić

— Prigovarali su i meni zbog naglaska, ali mi niti u ludilu ne pada na um da ga 'popravljam', nego prije da prozovem hrvatsku nesklonost svakoj vrsti pluralizma, tako i kulturnog. Znamo i zašto, dakako, zbog toga da bi se – kazano riječima talijanskog filozofa ANTONIJA GRAMSCIJA – preko kulture ostvarila šira hegemonija. Stoga bih Vicku poručio samo da bude ponosan i ne uzmiče pred apsurdnim napadima umišljenih kompleksaša – zaokružio je svoj osvrt Dražen Lalić.

Tome bi svakako pomogla obimnija kritika autoritarnog preskriptivizma na HRT-u i šire, naime, kao ideologiziranog i nadrilingvističkog te mistificiranog postupka obavezujućeg normiranja jezičnog standarda. Također, preispitivanje današnje funkcije te anakrone i nedemokratične javne institucije koju premnogi još uvijek doživljavaju kao neki tip nacionalno-preporodne kule stražare, dok rečena elita za to vrijeme nesputano uživa svoj akcent na stanovitim posve drukčijim i nadasve opipljivijim vrijednostima. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

Драго Кекановић: 'Привржености'
(СКД Просвјета, Загреб, 2021.)

PIŠE Dušan Marinković

Kekanovićevi kontinuiteti

Novi roman Drage Kekanovića 'Привржености' propituje iskustvo pojedinca u turbulentnim historijskim vremenima, procesima koji nadilaze moći pojedinca da njima ovlada bilo na planu egzistencije bilo na planu njezina razumijevanja

ZADOVOLJSTVO je potvrditi svoje razumijevanje opusa autora koji novim tekstom potvrđuje i priziva svekoliki svoj rad kojim je nastojao i nadalje nastoji da dijalogizira s jedne strane s općeprihvaćenim idejama kulture iz koje stvara i s druge samozatajno čuva projekciju književnosti kao književnosti koja koncentracijom na jezik može prije drugih diskursa da kazuje kompleksnije istine o čovjeku; neovisno o tome što se pomiruje i prihvaća sagledavanje koje književnost već odavno više ne vidi ne samo kao relevantan historijski govor, jer su ga izgurali drugi, recentni diskursi, već ga istiskuje u ropotarnicu kulture. Gotovo kao dekoraciju. Zato je zadovoljstvo ponovo otkriti autorovo slijeđenje svoga razumijevanja funkcije književnosti, u ovom slučaju priče.

Novi roman DRAGE KEKANOVIĆA 'Привржености' svjedoči o propitivanju centralne, stvaralački izuzetno produktivne teme: pojedinac i povijest/historija koju autorsko 'ja' Drage Kekanovića kontinuirano istražuje od svog prvog romana 'Potomak sjena' (Naprijed, Zagreb, 1978), 'Ivanjske noći' (BIGZ, Beograd, 1985) te svojevrsnog mimikriranog romana 'Panonski diptih' (August Cesarec, Zagreb, 1989) da bi nastavio sa 'Ribljom stazom' (Kairos, Sremski Karlovci, 1997), 'Američkim sladoledom' (SKD Prosvjeta, Zagreb, 1998) i 'Veprovim srcem' (Kairos, Sremski Karlovci, 2012). Svaki od njih 'sudbinu' svojih likova stavlja u drugačiji historijsko-ideološki okvir: među prvima u onodobnom hrvatskom književnom prostoru tematizira zapretano pamćenje na brutalno, nasilničko te traumatično vrijeme kolektivizacije pa posebno na razdoblje ideološke i svake druge torture nad zatvorenicima na Golom otoku jedva koju godinu nakon drugog svjetskog rata, rasap građanskog individualiteta i nemogućnosti konstituiranja, nalaženja/učvršćenja svoga identiteta krajem sedamdesetih i početka osamdesetih godina do ispisivanja iskustava Srba u Hrvatskoj zadnjih ratnih i poratnih godina (pogotovo takozvanih urbanih Srba).

U 'Привржености' autor nastavlja propitivati iskustvo pojedinca u turbulentnim historijskim vremenima, procesima koji nadilaze moći pojedinca da njima ovlada bilo na planu egzistencije bilo na planu njezina razumijevanja pa utoliko novim romanom potvrđuje/učvršćuje svoj dosadašnji poetički model. A on je počivao na koncepciji lika stiješnjenog nasiljem/pravilima vremena pa ga 'prihvaća' trpeći ili promatra kako se ono ostvaruje nad drugima. To je globalni okvir sudbine likova dosadašnjih Kekanovićevih romana koji su smješteni u drugu polovinu 20. i početak 21. vijeka. Međutim, autor sada napušta likove s kojima je dosad radio pa svoju novu priču smješta u duboku historiju, u 15. vijek. U centru romanesknog interesa je oblikovanje individualnog iskustva jednog hilandarskog monaha koji će ostvariti svoj život na velikom geografskom prostoru, od Dubrovnika, Beograda, Smedereva do Habsburške Monarhije Atosa i Kučeva (Makedonija). I biti u službi historijskih ličnosti: despota Đurđa BRANKOVIĆA, grofa ULRIHA II CELJSKOG, kćeri despota Brankovića KATARINE KANTAKUZINE BRANKOVIĆ, grofice Celjske itd.

Romaneskna priča komponirana je od 33 poglavlja pri čemu su 31 fragmentarizirano govorenje slijepog hilandarskog monaha Gerasima, 32. je zapis inoka Dimitrija, njemaka koji zapisuje Gerasimova sjećanja i u kojemu se izvještava o smrti Gerasima i Katarine Kantakuzine, tada starice monahinje u manastiru iz Kučeva (Makedonija) 'Запис инока Димитрија, Кучево 1492.' te 33. 'Епилог' što ga piše dubrovački arhivar

Drago Kekanović

Hinko, Gerasimov prijatelj iz djetinjstva, kojemu će rukopis Gerasimovih sjećanja/ispovijesti dostaviti zapisivač Dimitrije – gdje se izvještava kako je taj manuskript pod naslovom 'Успомене соколара Катарине Кантакузине гроfице Цељске' pohranio u dubrovačkoj Knjižnici Male braće. Taj će rukopis tako sačuvan biti izručen budućnosti, biti dostupan nekom čitaocu u budućnosti koji će pretražujući građu Knjižnice Male braće slučajno naići na njega. Na planu romana promatrano – to je onaj čitač koji se, došavši do 'Успомена' i čitajući ih, otkriva kao neposredan akt čitanja. Utoliko i sam naslov romana postaje ključ razumijevanja tog jednog neponovljivog čitanja. Drugi bi čitalac možda tom rukopisu dao drugačiji naziv. Pa se taj čitalac pretvara u svojevrsnog priređivača rukopisa za objavljivanje.

Od prvog svog romana Kekanović radi s likovima koji su beskompromisni tragači za malim prostorom lične slobode i ljudske potvrđenosti, a moraju prihvatiti svoju nerealiziranost kao jedinu izvjesnost

Čemu je to, dakle, privržen roman 'Привржености', ako nam se u odrednici privrženost u brojnim rječnicima nude suodnosni značenjski oblici: odanost, predanost, istrajnost, vjernost, opredijeljenost, pripadnost, bliskost, posvećenost, brižnost itd.? Biti privržen komu ili čemu? I u koje vrijeme, jer nije svejedno da li se odanost, vjernost, lojalnost, pripadnost ostvaruje u diferenciranim egzistencijalnim i povijesnim vremenima. A u svakom vremenu samim svojim postojanjem svako svjedoči neki oblik prihvaćanja drugih. Pa i onda kad ih niječe. Ili upravo tada! Od pamtivijeka do danas. Autor zna – i danas!

A izabrao je vrijeme turbulentnih događanja na prostoru od Grčke do Njemačke – vrijeme u kojem će osvajačka operativna mašinerija političkih projekcija turskih sultana osvajati Evropu razgrađujući tadašnje višestoljetne strukture kao što je definitivno razgrađeno bizantsko carstvo padom Konstantinopolja, srednjovjekovne srpske države NEMANJIĆA sa zadnjim ostacima u oblicima Despotovine LAZAREVIĆA i Brankovića itd. Dramatično vrijeme koje će potresati Balkan i srednju Evropu praktično stoljećima. I do današnjih dana ostati prisutni u evropskom pamćenju. I iskustvu.

I baš u to vrijeme autor kao okvir realizira jednu zatomljenu, zbog ideoloških stereotipa perioda neostvarivu obostranu ljubav između staleški i klasno nepripadajućih protagonista: jednog dubrovačkog sokolara i jedne srpske plemenitašice. A vrijeme je u Evropi, bar u jednom njezinom dijelu, predrenesansno i renesansno, vrijeme koje donosi prve uočljive znakove smjene srednjovjekovne okoštale ideološke paradigme. Da li današnjeg čitaoca može privući takva ljubavna priča iz 15. vijeka?

Osobit stvaralački izazov za autora bio je da učini uvjerljivim ispovjedni govor hilandarskog monaha Gerasima (sokolara despota Brankovića, ispovjednika Katarine Kantakuzine Branković, obrazovanog na latinskom u Dubrovniku) koji je autentičan govornik štokavske ijekavštine Stona i Dubrovnika, jer je on određen ispovjednom situacijom u kojoj njegov zapisivač Dimitrije bilježi sve ono što mu Gerasim govori. A vrijeme je kraj 15. vijeka! Kako organizirati za današnjeg čitaoca autentičan govor od prije više od pola milenija a da bude razumljiv i prihvatljiv, kao moguć?! Autor odmah na početku uspostavlja uvjerljiv kompromis sa čitaocem da se susreće s autentičnim govorom monaha Gerasima brojnim inovativnim postupcima ne samo zato što je to pripovijedanje u prvom licu jednine nego i što svjedoči o umješnosti autora da realizirani jezični/govorni medij ne predstavlja nikakvu komunikacijsku poteškoću. Čitalac se tako kontinuirano nalazi u svijesti monaha Gerasima kao ispovjednog 'ja' koji u cijelosti pripada ideološkom modelu toga vremena.

Od prvog svog romana Drago Kekanović radi s likovima koji su beskompromisni tragači za svojim 'ja', tragačima za malim prostorom lične slobode i ljudske potvrđenosti, a moraju prihvatiti svoju nerealiziranost kao jedinu ljudsku izvjesnost. Taj se individualni plan potrage premješta na samom kraju romana na kolektivni: čovjek se nada i traži nove prostore autentičnije ljudske ostvarenosti. A to je za roman 1492. godina. I jedan od tragača konačno pronalazi taj prostor čime se vrijeme romana zaključuje: 'Onda mi je tek povjerio da je genoveški moreplovac CRISTOFORO COLOMBO u službi španjolske kraljice, otkrio Novi svijet, ljepši od sna.'

Autor prepušta čitaocu da sam prosudi historijski sadržaj tog sna. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1138, petak, 8. listopada 2021.

TV RAŠETANJE

Oče naš redaktorski

PIŠE Boris Rašeta

Darko Hudelist piše knjigu o Srbima i Hrvatima, a za redaktora je angažirao ni manje ni više nego Gospodina Boga! Simpatični gost u 'Nedjeljom u 2' otkrio je i kako mu je misija prevesti Aleksandra Vučića na katolicizam. Lak, jednostavan, na uspjeh osuđen zadatak

Prokleti Hollywood: Vrata raja, HRT, 26. rujna, 23:10

I bogati plaču – ta formula, koja neodoljivo privlači mase, sadržaj je svakog novog nastavka izvrsne serije 'Prokleti Hollywood' koja pokazuje najveće slomove i promašaje u 'industriji snova'. Epizoda o MICHAELU CIMINU odlično ilustrira surovost filmskog posla. Kao mlad, uspješan, briljantan režiser reklamnih spotova, Cimino je dobio priliku snimiti dugometražni film. On 1974. snima vrlo uspješan prvijenac 'Thunderbolt i Lightfoot', a četiri godine kasnije 'Lovca na jelene'. Svijet je njegov, Hollywood mu je pod nogama! Za samo dvije godine on priprema ep, 'Vrata raja', koji s 12 milijuna dolara skače na više od 40, ali film doživljava fijasko i vuče United artists, kompaniju koju je osnovao CHARLIE CHAPLIN, prema ponoru. Oboljeli od kuge nakon gubitka tolikog novca bili bi ljepše dočekani u Hollywoodu: nitko mu ne daje film, nitko mu neće prići, pružiti ruku. Desetljeća kasnije, 'Vrata raja' doživljavaju temeljitu revalorizaciju i bivaju uvrštena u najveća art dostignuća u povijesti kinematografije....

Zamjerka urednicima je što su svi sugovornici u seriji nepotpisani. Nemamo pojma tko su ljudi koji govore o ELISABETH TAYLOR, RICHARDU BURTONU, MICHAELU CIMINU. Velika greška!

U svom filmu, HRT, 28. rujna, 20:10

TONČIĆU baš krenulo! Nakon ekskluzivnog, zanimljivog razgovora sa MILOŠEM BIKOVIĆEM, dovela je u studio HRT-a TATJANU MATEJAŠ TAJČI, najveću jugoslavensku tinejdžersku zvijezdu svih vremena koja je zasjala u predvečerje rata – da zasjala! bljesnula! – da bi potom, na vrhuncu slave, otišla u Ameriku. Zašto? 'Bila sam spremna na bilo kakve glazbeno-scenske izazove, ali na taj osjećaj intenzivne slave nisam. U tom trenutku nisam imala alate, niti mentalnu niti emotivnu podršku nekoga tko bi to prepoznao i znao mi to objasniti', rekla je Tajči, priznajući da su je opsjedale i samoubilačke misli. 'Mi nismo tada govorili niti o mentalnom zdravlju, niti o depresiji, niti o anksioznostima, niti o poremećajima u prehrani. Nikad. Sve je bilo: 'Lijena si' ili 'Daj se malo trgni', 'Kaj ti fali?', 'Pogledaj kaj sve imaš', 'Kako možeš biti nezahvalna›, što zapravo još više hrani depresiju i anksioznost. U jednom sam trenutku čak poželjela da to sve prestane, da zaspem i da sve to nestane. Tad sam čak imala i ozbiljnije suicidalne misli. I u tom trenutku sam jednostavno znala da ću ili spasiti svoj život, ili otići u drogu, ne znam kakva ponašanja. Ili ću se skroz izgubiti', rekla je Tajči, a na našoj televiziji malo smo kad mogli čuti tako iskrenu ispovijed.

Novi dan, N1, 29. rujna, 8:00

Ono što jedan lud pokvari, stotinu pametnih ne može popraviti, kaže poslovica. Gradonačelnik BANDIĆ svojevremeno je vodio ogorčen rat s ministrom Čačićem, natječući se s njim za prednost. Opstruirao je Čačićeve POS-ove stanove kako bi sam sagradio nešto slično, i tako je nastala Sopnica-Jelkovec, veliki urbanistički, građevinski i socijalni fijasko. U taj su projekt, kao i u kupnju zemljišta Zagrepčanke, Gredelja i Paromlina utučene milijarde kuna. Umjesto obnove dotrajale vodovodne strukture, Bandić je radio spomenike samom sebi i namirivao pajdaše. Novac od emisije Holdingovih obveznica spiskao je na kupnju tri spomenute parcele koje do danas nisu prodane niti im je nađena neka svrha. Kad bi Gradu nedostajalo novca, prodao bi tri placa Holdingu; kad bi Holding bio u gubitku, prodao bi ih nazad Gradu, a građani su plaćali kamate (250 milijuna kuna godišnje). Ceh za krivi izbor kulminirao je nedavnim potopom Trešnjevke. ‹Svega 5 milijuna eura iz obveznica uloženo je u vodoopskrbnu i plinsku mrežu, sve ostalo je bio nekretninski biznis. Upravljanje Zagrebom se 20 godina svodilo na nekretninsko predatorstvo. Urbanizam je trpio agresiju', rekla je MARINA PAVKOVIĆ u odličnom razgovoru iz kojega se dalo vidjeti kako je u Zagrebu, zapravo, počinjen urbicid.

Između Hudelista i Gospodina samo je nakladnik njegove knjige, dr. Ivić Pašalić (Foto: Nedjeljom u 2/HRT)

Nedjeljom u 2, HRT, 3. listopada, 14:00

DARKO HUDELIST, koji piše knjigu o Srbima i Hrvatima, za redaktora je angažirao ni manje ni više nego Gospodina Boga! Kad Hudelista zažiga kičma, to je Božji signal da treba malo zastati s pisanjem, predahnuti, razmisliti. Onda on zastane, predahne, razmisli, pa nastavi kad mu Gospodin pošalje neku novu poruku. Između Hudelista i Gospodina samo je jedan posrednik, nakladnik njegove knjige, dr. IVIĆ PAŠALIĆ, koji je u mladosti poput sv. AUGUSTINA govorio – 'gospode, daj mi krijeposti, samo ne još'. Bog nije žurio, sačekao je zrelu dob ove dvojice muževa. Hudelist je otkrio svog Boga kad nije mogao platiti ratu kredita. U emisiji je otkrio kako misli da odnose Hrvata i Srba mogu riješiti samo nacionalisti, jer imaju mandat. Ključni kreatori nacionalne ideologije su, rekao je, krug oko DOBRICE ĆOSIĆA u Srbiji, i Kaptol u Zagrebu. Simpatični gost otkrio je i kako mu je misija prevesti ALEKSANDRA VUČIĆA na katolicizam. Lak, jednostavan, na uspjeh osuđen zadatak. Sretno!

Zov Himalaje, HRT, 4. listopada, 14:56

Odlična njemačka serija: dvojica motociklista kreću prema Himalaji na motociklima. Idu kroz Bugarsku, Kirgistan, Kinu, Pakistan... Izvrsno snimljeni, rijetko viđeni prostori, prava su atrakcija za gledatelje tim prije što su dva Nijemca – ERIK i ALAIN – izuzetno duhoviti a katkad i vrlo mudri. Boraveći kod Kirgiza, koji žive u stepi, u jednostavnim šatorima – jurtama – otkrili su da su ovi nomadi, kao i njihova djeca, izuzetno sretni: njihova djeca nemaju PlayStation, nemaju ni struje, ne piju mlijeko bez laktoze, ali žive radosno... Kako je to moguće, to nam nisu otkrili.

Preporuka za gledanje, pohvala uredništvu na izboru. ■

Oproštaj u zrcalu
(r: Storm de Hirsh)

(1964.)

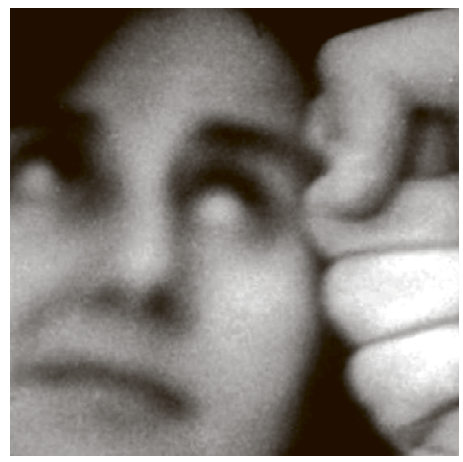

‘Oproštaj u zrcalu’ odvija se u jednom dahu

PIŠE **Damir Radić**

Žena kao lovac

Raritetna projekcija eksperimenta koji iskorače iz tradicionalnih rodnih uloga

ZASIGURNO najveća atrakcija krajem prošlog mjeseca održanog zagrebačkog festivala eksperimentalnog filma 25 FPS bila je projekcija filma ‘Oproštaj u zrcalu’ iz 1964., jedinog dugometražnog ostvarenja STORM DE HIRSCH. No te je činjenice malo tko bio svjestan pa je projekciji prisustvovala šačica ljudi, iako se održavala neposredno nakon jako dobro posjećene projekcije nagrađenih filmova ovogodišnjeg izdanja festivala. Riječ je zaista bila o poslastici jer dotični se film iznimno rijetko prikazuje na velikom kino platnu i u matičnoj mu državi Americi, još rjeđe izvan nje, stoga je doista iznenađenje da nitko od naših dobro znanih filmskih stručnjaka nije prisustvovao tako raritetnom događaju. A možda iznenađenje i nije tako veliko kad se zna da je autorica Storm de Hirsh (rođena 1912. u New Jerseyju) koliko jučer bila slabo poznata i u samim Sjedinjenim Državama, dok je izvan njih i danas više-manje anonimna. Naime, na njeno ime ne nailazi se u kanonskim povijestima i pregledima eksperimentalnog filma, sve do unazad zadnjih dvadesetak godina nitko je nije stavio uz bok klasicima američke avangardne/alternativne/eksperimentalne/nezavisne/underground kinematografije, dakle pored MAYE DEREN, KENNETHA ANGERA, JONASA MEKASA, STANA BRAKHAGEA, BRUCELA BAILLIEJA, ANDYJA WARHOLA i ostalih divova ‘čiste’ alternative, kamoli kraj igranih i dokumentarnih nezavisnjaka poput LIONELA ROGOSINA, MORRISA ENGELA, SHIRLEY CLARK ili JOHNA CASSAVETESA. A onda, s novim snažnim valom feminizma početkom 21. stoljeća, De Hirsch je odjednom prepoznata kao ni više ni manje nego ‘ključna figura njujorške avangardne filmske scene’ koja je, iz neznanih razloga, desetljećima bila previđena. Feminističke povjesničarke i teoretičarke filma počinju je isticati kao pionirku feminističkog filmovanja, iako je sama De Hirsch u intervjuu koji je s njom i Shirley Clark objavljen u časopisu Film Culture 1967. *de facto* odbacila buduću amblemsku feminističku ideju tzv. ženskog pisma: ‘Mislim da je upitno čini li biološka struktura tako veliku razliku kad je riječ o umjetnosti. (...) osjećam da, kad dođemo do umjetnosti, postoji pitanje duše, unutarnjeg svijeta, što je univerzalna stvar; duša nije ni muška ni ženska’. No na stranu feminizam, Storm de Hirsch bila je jedan od rijetkih alternativnih sineasta sklonih eksperimentalnom izričaju koji je uspio ostvariti dugometražni igrani film, i to na početku filmske karijere dok se još prebacivala iz poezije, s kojom je započela umjetničko djelovanje, u svijet pokretnih slika. Snimila ga je 16mm kamerom iz ruke u Rimu u ultraniskobudžetnim uvjetima, ostvarivši jedan od ranih, tada iznimno rijetkih filmova sa ženama kao središnjim likovima – od pet glavnih likova, čak četiri su žene (dvije Amerikanke, jedna Engleskinja i jedna Šveđanka, muškarac je Talijan), a na neki način autorica je sama najbolje opisala o čemu se tu radi: film govori o djevojačkom ‘nemiru i osobnom učešću u preuzimanju uloge žene kao lovca’. Dakle, iskorak iz tradicionalnih rodnih uloga, ali i stavljanje perspektive ženskih likova u središte. No važniji je način na koji je film napravljen: kao spoj dokumentarističkog prikaza svakodnevnice i vizualnog oneobičavanja i ekspresivnosti, s najzanimljivijim sastojkom u tretmanu naracije – ona se (gotovo) sva odvija u jednom dahu, teče bez ‘zaustavljanja’ potrebnog da bi se oblikovale pojedine epizode, da bi se razradili likovi i odnosi. To je istovremeno i prednost i mana, baš poput naracije FLAUBERTOVA ‘Sentimentalnog odgoja’: s jedne strane svježina eksperimentalnog pristupa, s druge snažan osjećaj da u tom brzom preletu preko ‘duge’ građe nešto bitno nedostaje. ‘Oproštaj u zrcalu’ jedan je od onih umjetničkih radova čija je zanimljivost veća od njihove kvalitete, što je često bolja opcija od one obrnute. ■

‘Dokumenti jednog eksperimenta’

(Zbirka Richter, Zagreb, 15. rujna – 13. listopada 2021.)

Le projét principal de la deuxieme civilisation

PIŠE **Jelena Pašić**

Fenomen Mangelos

Izložba sagledava Mangelosov opus u suglasju s Bašičevićevim djelovanjem

USPLETU izvrnute kronologije, umjesto da slijedi uobičajenu pravocrtnu vremensku putanju, umjetnički pseudonim MANGELOS nadživio je svog autora, istaknutog jugoslavenskog povjesničara umjetnosti i kustosa DIMITRIJA BAŠIČEVIĆA. Tijekom 1950-ih, 1960-ih i 1970-ih, kada je Bašičević radio kao kustos u Gradskoj galeriji suvremene umjetnosti (današnjem Muzeju suvremene umjetnosti), potom kao voditelj Galerije primitivne umjetnosti, a zatim i voditelj Centra za film, fotografiju i televiziju (CEFT), Mangelos je radio tiho, privatno i povučeno, ‘isključivo za sebe’, kako je Bašičević istaknuo u razgovoru što ga je 1982. s njime vodio MLADEN STILINOVIĆ, i tek su rijetki bili upoznati s Bašičevićevim umjetničkim opusom.

Naknadna afirmacija Mangelosa, na umjetničkoj sceni doista oživljenog tek nakon autorove smrti 1987., zasjenila je samog Bašičevića, premda je riječ o jednoj od ključnih figura zagrebačke kulturno-umjetničke sredine u poslijeratnim dekadama, i na neki ga način ‘raspolovila’ na dvojicu autora, dvije različite osobnosti. Njegovo će se djelovanje razmatrati ne samo kao dva razdvojena, nego i kao djelomično proturječna polja: tako će Bašičević kao kustos i kritičar biti u duhu tada aktualnih progresivnih umjetničkih aspiracija, pripadat će i podržavati krug okupljen oko manifestacije i pokreta Nove tendencije te pripadajućih programatskih postavki o integralnoj ulozi umjetnosti u izgradnji (novog) društva, dok će kao umjetnik Mangelos u svojim djelima radikalno propitivati, pa i negirati pozicije i stvarne društvene dosege umjetnosti, kao svojevrsni nagovještaj konceptualne umjetnosti i institucionalne kritike.

Izložba u Zbirci Richter, jednokatnoj vili koju je 1957. VJENCESLAV RICHTER projektirao kao dom za sebe i svoju suprugu, da bi je supružnički par 1980. darovao Zagrebu kao zalog za valorizaciju i historizaciju jednog važnog razdoblja u domaćoj recentnoj kulturnoj povijesti – doba EXAT-a 51 i Novih tendencija – korak je prema sagledavanju umjetničkog opusa Mangelosa u suglasju s Bašičevićevim profesionalnim djelovanjem. Naslovljena ‘Dokumenti jednog eksperimenta’, prema Mangelosovu radu sastavljenom od crnom bojom prebojanog kataloga grupe EXAT 51, retrospektivna izložba prema kustoskoj koncepciji BRANKE STIPANČIĆ okuplja brojna djela, ali i Bašičevićeve zapise, tekstove i arhivske fotografije koji pomažu osvijetliti njegovo djelo u cjelini. I u toj cjelovitosti jasnijim postaje da je njegov umjetnički rad, započet pejzažima smrti (’Paysages de la mort’) i pejzažima rata (’Paysage de la guerre’), nastavljen ciklusima ‘Tabula rasa’ te ‘Negation de la peinture’ i zaključen serijom ‘manifesta’ u kojima je njegova koncepcija vlastita rada kao ‘no-arta’ zadobila formu čitavog filozofsko-estetskog sustava, tek naizgled definiran nihilističkim odustajanjem od umjetničkih paradigmi, tradicije, povijesti, pa čak i suvremenosti.

Kada Mangelos crnom bojom prekriva ili znakom ‘X’ križa reprodukcije umjetničkih slika, kataloge ili imena antologijskih autora, to nije (samo) izraz sumnjičavosti prema umjetnosti, nego (i) razočaranje u idolatrijske strukture velikih povijesnih narativa, u nekritičku recepciju dominantnih ideologija. Kako je u radu ‘fenomen PICASSO’ zapisao: ‘informacije / na osnovu kojih se for / miraju teorije i istorije / umetnosti su nepouzdane / radi toga teorije i istorije / gube upotrebnu vrednost’. Na takvoj gesti posvemašnje sumnje Mangelos ipak gradi, konstruira, pa na precrnjenim stranicama stvara ‘tabulae rasae’ – prazne ploče na kojima se, kako je sam ustvrdio u spomenutom intervjuu sa Stilinovićem, ‘moglo pisati nešto novo i nešto drugo’. Iz ništavila, na crnilu prazne ploče izrasta polje mogućnosti za ‘drugi pravac kretanja’, kako je zapisao u jednom od svojih manifesta – za stvaranje novog tipa mišljenja i znanja. ■

PREPORUKE: STRIP

Jacques Tardi & Leo Malet: *Nestor Burma – Omnibus 1. i 2.*

(Bookglobe; Zagreb, 2018./2020.)

Suvremeni strip izrazito cijeni scenarističku ili, još bolje, punu autorsku izvornost, dok su adaptacije književnih ili, rjeđe, filmskih djela, nekoć razmjerno česte, danas relativno ili vrlo rijetke. Međutim, pojedini su živu-

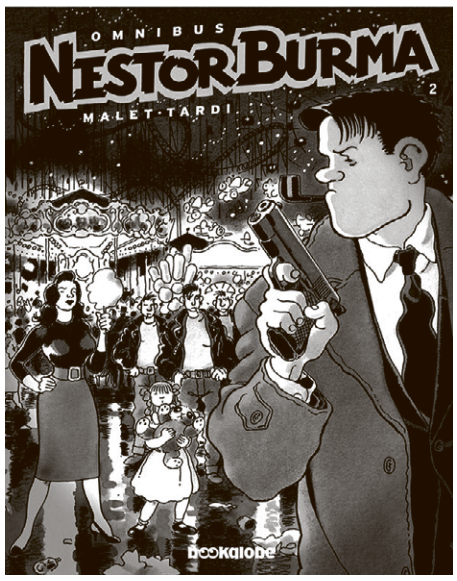

ći autori/ce upravo u književnoj adaptaciji uvidjeli prostor za originalni medijski eksperiment. Među njima je i veliki Francuz JACQUES TARDI (r. 1946.), danas već dobro poznat hrvatskoj publici, čije kultne stripove objavljuju Fibra ('Ipak i ovdje', sa scenaristom JEAN-CLAUDEOM FORESTOM, 2012.) i Bookglobe ('Neobične pustolovine Adéle Blanc-Sec', serijal o detektivki u međuratnom Parizu, s kojim se autor isprva pročuo sredinom 70-ih te serijal o privatnom detektivu Nestoru Burmi, kojim je nastavio 'žariti i paliti' svjetskom strip-scenom 80-ih). Potonji serijal jest niz adaptacija kriminalističkih roto-romana pisca LEA MALETA, koji je stvorio arhetipski lik distinktivno francuskog nekadašnjeg anarhista-revolucionara, bivšeg policajca i doživotnog privatnog njuškala, prije strip-adaptacije, znakovito, prilično nepoznatog izvan granica svog jezika. S Nestorom Burmom Tardi je potpuno premostio lažne razlike među 'visokom' i 'niskom' kulturom te je, komunicirajući s Maletovim predlošcima, stvorio bogat svijet stripa koji dojam *pulpa* potencira samo na razini dizajna, dok se iz table u tablu pred čitateljima rastvaraju političke intrige i zavjere okupiranog i poslijeratnog grada Pariza, među čijim osebujnim stanovnicima nižih društvenih klasa nekonvencionalni detektiv pliva kao riba u vodi i pritom razotkriva klimave temelje tamošnjeg građanskog, ne samo tadašnjeg društvenog uređenja. Strip-krimić pun stila, koji ne krije manjak sadržaja!

Tomaž Lavrič: *Evropa* (adaptacija teksta: Vladimir Tadić;

(Fibra; Zagreb, 2009.)

Ostanimo zasad pri kriminalističkom žanru. Nakon što je TOMAŽ LAVRIČ (r. 1964.), na razini Europe najpoznatiji slovenski strip-autor, stekao čitateljstvo šire od svoje zemlje francuskim izdanjem sjajnih i potresnih 'Bosanskih basni' (1997.), napisao je i nacrtao još uvjerljiviji strip 'Evropa', priču na tada još uzavrelu temu preživljavanja jugoslavenskih poratnih izbjeglica diljem Starog kontinenta, temu koja danas više nije aktualna na način koji je bila nekoć, ali su u međuvremenu, ne baš tako daleko na svijetu, došli novi ratovi i nove izbjeglice. Današnje iskustvo čitanja 'Evrope' i dalje je dobro pogođen podsjetnik, u strip-mediju, na stanje koje, što se kaže, dlaku mijenja, al' ćud nikada – činjenicu da su regijom gdje živimo od pamtivijeka prolazili, prolaze i prolazit će izbjeglice ili migranti što redom kucaju na vrata privilegirane zajednice koja je, poslužimo li se još jednom narodnom, nit' luk jela nit' luk mirisala. Lavrič je tipičnu priču o gangsterskom paru (Srbin Žile i Makedonac Cigla) koji se potuca od nemila do nedraga na putu za nigdje (od niotkuda) učinio jedinstvenom snagom svog talenta da riječju i slikom stvara životne likove od krvi i mesa, pa mada se od većine čitateljica i čitatelja ne očekuje da se poistovjećuju s krimosima, svatko kome je neki od naših jezika materinji a rođen je prije rata, prepoznat će ipak u njima i ponešto od sebe. I zbog toga se autoru treba nakloniti.

Christian Lacroix Lax: *Orao bez kandži*

(prijevod: Ema Pongrašić; Fibra; Zagreb, 2013.)

Francusko-belgijsko strip-izdavaštvo dovoljno je veliko i razgranato da ima prostora za raznorazne žanrovske hibride, pa bi se tako LAXOV 'Orao bez kandži' (izvorno objavljen kod Dupuisa 2005.) mogao okrstiti svojevrsnim sportskim trilerom s početka 20. stoljeća. Priča je to o bivšem vojniku koji je to bio prije svjetskih ratova, momku nesklo-

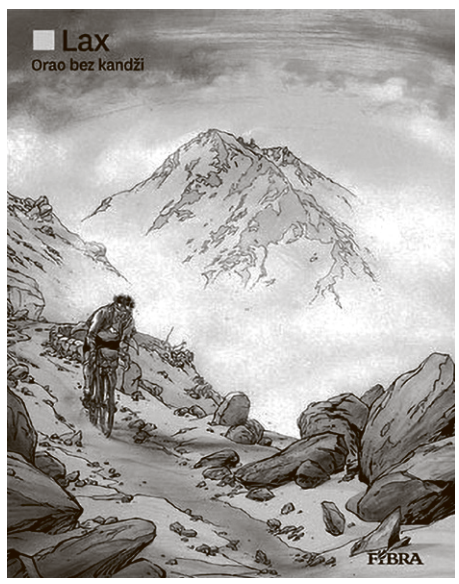

nom uklapanju u uobičajene tokove (malo) građanske devetnaestostoljetne svakodnevnice i odlučnom da kao novopečeni biciklist sudjeluje i pobijedi na Tour-de-Franceu, što bi možda bilo i lako reći i ostvariti da pri jednom planinskom usponu naš junak ne doživi strašnu nesreću – zbog ozeblina ostane bez svih nožnih prstiju. Hoće li ga to spriječiti u njegovom naumu? Je li nezaobilazan sastojak priče i velika, prava ljubav? Zvuči li sve to skupa više 'holivudski' nego 'stripovski'? Moguće, no priče 'veće od života' i postoje zato što potreba za njima nikada ne nestaje. Velika priča 'Orla bez kandži' takva je od početka do kraja.

■ Bojan Krištofić

Organizatori Subversive Foruma

BIRAČ, HRGA & KOVAČEVIĆ: Na Subversivu o pandemiji, uvođenju eura, ljevici u BiH

O kojim ćemo temama moći slušati na predavanjima u sklopu Subversiva?

Marksistička feministkinja NANCY FRASER pristupa pandemiji kroz uvezanost ekološke, političke i krize socijalne reprodukcije u već disfunkcionalnom kapitalizmu. Politički ekonomist ALFREDO SAAD-FILHO na primjeru više zemalja mapira ograničenja neoliberalnog kapitalizma uslijed razornog utjecaja komodifikacijskih i privatizacijskih procesa na javne servise. Kritički animalist JOHN SANBONMATSU predstavlja antispecističku poziciju i širi problem na pitanje antropocentričnog odnosa prema ne-ljudskim životinjama. Socijalistička feministkinja LILIJANA BURCAR drži predavanje bazirano na istraživanju za knjigu 'Restauracija kapitalizma: repatrijarhalizacija društva' i podsjeća na razinu podruštvljenosti socijalnoreproduktivnih kapaciteta koju smo imali u Jugoslaviji. Filozofkinja ASHLEY BOHRER, autorica knjige o paradigmatskim sljubljivanjima i diferencijacijama marksizma i interseksionalnosti, opresiju i eksploataciju vidi kao sukonstitutivne unutar širih struktura kapitalizma i imperijalizma.

Bit će održane i dvije promocije knjiga. O kojim se knjigama radi?

PAŠKO BILIĆ, TONI PRUG i MISLAV ŽITKO napisali su knjigu 'The Political Economy of Digital Monopolies' o utjecaju digitalnih platformi na društvo i ekonomiju. Proturječnosti kapitalističkog načina proizvodnje, ograničenja inicijativa za reformu platformi, ali i što se može poduzeti po pitanju proizvodnje javnog bogatstva kao alternative, teme su koje će otvoriti na promociji knjige u KIC-u. LEONARDO KOVAČEVIĆ razgovarat će putem Zooma s JACQUESOM RANCIÈROM, čiju je knjigu 'U kojem vremenu živimo? Razgovor s Ericom Hazanom' preveo. Rancière govori o narodu, demokraciji, reprezentaciji, estetskoj revoluciji, nekadašnjim ustancima i današnjim okupacijskim pokretima, situirajući opreku ropstvo-emancipacija iznova u aktualni trenutak.

Dimitrije Birač (Foto: Jovica Drobnjak) (gore lijevo), Karolina Hrga (Foto: Sanjin Strukić/PIXSELL) (gore desno) i Leonardo Kovačević (Foto: Tumblr) (lijevo)

Što je i zašto u fokusu Alterekonomskog foruma?

Raspad SFRJ i prijelaz iz samoupravnog socijalizma u kapitalizam periferije, situacija u BiH i politička ljevica te najaktualnija tema, uvođenje eura u Hrvatskoj. Osnovna je poruka da koliko god se ekonomska pitanja čine presudnima – i jesu kad su u pitanju srednji i dugi rok – u krajnjoj su liniji podređena politici i političkom. To su teme o kojima se dosad u našem društvu nije razgovaralo na zadovoljavajući način. Kad govorimo o tranziciji i raspadu SFRJ, analizira se gotovo jednodimenzionalno, iz političkog ugla i kroz sukob Hrvatska-Srbija. Što se tiče BiH i političke ljevice, zanima nas kako ona gleda na tamošnju situaciju – ima li uopće ljevice, bavi li se nacionalnim pitanjem i pitanjem Daytona, makar teorijski? Za kraj, panel o euru prvenstveno se bavi tijekom i posljedicama implementacije eura u Hrvatskoj. Čut ćemo iskustva drugih država od kojih su neke odbile uvesti euro, a druge ga uvele što je u srednjem roku rezultiralo još većim zaostajanjem. U fokusu neće biti površinski pokazatelji, nego struktura hrvatske ekonomije i njena reakcija na uvođenje eura.

■ Ivana Perić

KVADRAT

Nakon što je redatelj RAJKO GRLIĆ upozorio ministricu NINU OBULJEN KORŽINEK na sramotno sporu restauraciju starijih domaćih filmova, podržalo ga je Društvo hrvatskih filmskih redatelja. 'Zahtijevamo od svih nadležnih da se žurno prihvate posla', stoji u njihovoj Rezoluciji o hrvatskoj filmskoj baštini.

■ **B. P.**

Foto: Žarko Bašić/ PIXSELL

HUMANITARNA AKCIJA

Banija je naša kuća

U okviru akcije Srpskog narodnog vijeća "Banija je naša kuća" otvoren je multivalutni račun u Zagrebačkoj banci na koji se primaju uplate za humanitarnu pomoć za nabavu svega što je u ovom trenutku neophodno Banijcima i Banijkama pogođenima potresom.

UPUTE ZA UPLATU

Primatelj: Srpsko narodno vijeće, Gajeva 7, 10 000 Zagreb
IBAN: HR9623600001502947100
Zagrebačka banka d.d.
Model: HR 00
Poziv na broj: OIB SNV-a (29873902790) ili datum uplate
Opis uplate: humanitarna akcija "Banija je naša kuća" GZG-HA/KAT-21-60
Za uplate iz inozemstva SWIFT: ZABAHR2X

Akcija traje do 8. 11. 2021.

B_nija
je
n_ša
kū´a!

SNV
CHB

srpsko narodno vijeće | српско народно вијеће